

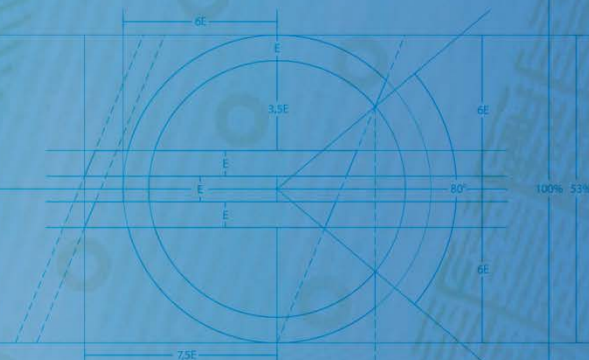

EURÓPAI KÖZPONTI BANK

EURORENDSZER

Konvergenciajelentés

2016. június

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés	2
2	Az elemzés keretei	4
2.1	Gazdasági konvergencia	4
	1. keretes írás Az árak alakulása	5
	2. keretes írás Fiskális folyamatok	7
	3. keretes írás Az árfolyam alakulása	11
	4. keretes írás A hosszú lejáratú kamatlábak alakulása	13
	5. keretes írás Egyéb releváns tényezők	14
2.2	A nemzeti jogszabályok Szerződésekkel való összeegyeztethetősége	16
3	A gazdasági konvergencia helyzete	47
3.1	Az árstabilitási kritérium	51
3.2	Az államháztartási helyzetre vonatkozó kritérium	53
3.3	Az árfolyam-kritérium	55
3.4	A hosszú lejáratú kamatlábak kritériuma	55
3.5	Egyéb jelentős tényezők	56
4	Országokénti összefoglalók	62
4.1	Bulgária	62
4.2	Cseh Köztársaság	63
4.3	Horvátország	64
4.4	Magyarország	65
4.5	Lengyelország	66
4.6	Románia	68
4.7	Svédország	69
	Rövidítések	71

Az EKB 2014. évi Konvergenciajelentésének magyar fordítása a következő fejezeteket tartalmazza: bevezetés, az elemzés keretei, a nemzeti jogszabályok szerződésekkel való összeegyeztethetősége, valamint egy-egy összefoglaló a következő országokról: Bulgária, Cseh Köztársaság, Horvátország, Magyarország, Lengyelország, Románia és Svédország. További tájékoztatásért tekintse meg az angol nyelvű, teljes változatot az [EKB](#) weboldalán.

1999. január 1-je óta 19 EU-tagállamban vezették be az eurót; ez a jelentés az eurót még át nem vett kilenc uniós ország közül hetet vizsgál. A kilenc ország közül kettő – Dánia és az Egyesült Királyság – jelezte, hogy nem kíván részt venni a GMU harmadik szakaszában, így róluk csak külön kérésükre kell konvergenciajelentést készíteni. Mivel ilyen kérés egyik országtól sem érkezett, ez a jelentés a következő hét országot vizsgálja: Bulgária, Cseh Köztársaság, Horvátország, Magyarország, Lengyelország, Románia és Svédország. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban Szerződés)¹ értelmében mind a hét ország vállalta az euro átvételét, tehát arra kell törekednie, hogy teljesítse az összes konvergenciakritériumot.

A jelentés összeállításával az Európai Központi Bank (EKB) a Szerződés 140. cikkében előírt követelményt teljesíti. A 140. cikk előírja, hogy az EKB és az Európai Bizottság legalább két évente egyszer, vagy valamely eltéréssel rendelkező tagállam kérelmére jelentést tegyen az Európai Unió Tanácsának (EU Tanácsa) az eltéréssel rendelkező tagállamok által a Gazdasági és Monetáris Unió megvalósítására vonatkozó kötelezettségeik teljesítésében megtett előrehaladásról. Ez a jelentés a két évenkénti rendszeres ciklus keretében vizsgálja a hét országot. Az Európai Bizottság is készített jelentést, és mindkét jelentés párhuzamosan kerül az EU Tanácsa elé.

Az EKB itt is a korábbi konvergenciajelentéseiben használt keretet alkalmazza. Megvizsgálja, hogy az illető hét országban megvalósult-e a magas fokú fenntartható konvergencia, hogy a nemzeti jogszabályok összeegyeztethetők-e a Szerződéssel, valamint a Központi Bankok Európai Rendszerének és az Európai Központi Banknak az alapokmányával (a továbbiakban Alapokmány), továbbá hogy az érintett nemzeti központi bankok (NKB) megfelelnek-e az eurorendszerbe való integrálódás jogi követelményeinek.

A gazdasági konvergenciafolyamat vizsgálata erősen függ az értékelést megalapozó statisztikák minőségétől és megbízhatóságától. A statisztikák, különösen a kormányzati pénzügyi statisztikák összeállítását és szolgáltatását nem befolyásolhatják politikai megfontolások vagy beavatkozás. Az EU tagállamainak kiemelt figyelmet kell fordítaniuk a statisztikáik minőségére és megbízhatóságára, az adatok összeállítása során pedig megfelelő ellensúly- és fékrendszert, valamint statisztikai minimumszabályokat kell alkalmazniuk. Ezek nélkülözhetetlenek a nemzeti statisztikai hivatalok függetlenségének, feddhetetlenségének és elszámoltathatóságának megszilárdításához, valamint a kormányzati pénzügyi statisztikák minőségébe vetett bizalom megerősítéséhez (lásd az 6. fejezetet).

¹ Lásd még a „Szerződés” és a „Szerződések” kifejezések magyarázatát a fogalomtárban.

Emlékeztetés, hogy 2014. november 4-től² bármely olyan országnak, amelynél az eltérést hatályon kívül helyezték, legkésőbb az euro bevezetésének időpontjában az egységes felügyeleti mechanizmushoz (SSM) is csatlakoznia kell. Ettől az időponttól az SSM-hez kapcsolódó jogok és kötelezettségek az érintett országra is vonatkoznak, ezért rendkívül fontos, hogy megtegye a szükséges előkészületeket. Kiemelendő, hogy az euroövezetbe, és ennél fogva az SSM-be belépő bármely tagállam az átfogó értékelés hatálya alá kerül.³

A jelentés felépítése a következő: A 2. fejezet a gazdasági és jogi konvergencia vizsgálata során alkalmazott feltételrendszert mutatja be. A 3. fejezet horizontális áttekintést ad a gazdasági konvergencia legfontosabb aspektusairól. A 4. fejezet országonkénti összefoglalói ismertetik a gazdasági és a jogi konvergencia vizsgálatának főbb eredményeit; Az 5. fejezet részletesebben vizsgálja egyenként a hét uniós tagállam gazdasági konvergenciájának helyzetét. A 6. fejezet a konvergenciamutatókat tekinti át az összeállításukhoz alkalmazott statisztikai módszertannal együtt. Végül a 7. fejezet a tárgyalta tagállamok nemzeti jogszabályainak, így NKB-ik statútumának a Szerződés 130. és 131. cikkével való összeegyeztethetőségét vizsgálja.

² Az EKB ettől az időponttól vette át az Európai Központi Banknak a hitelintézetek prudenciális felügyeletére vonatkozó politikákkal kapcsolatos külön feladatokkal történő megbízásáról szóló 1024/2013/EU tanácsi rendelet (2013. október 15.) 33. cikk (2) bekezdésében rá ruházott feladatokat.

³ Lásd az Egységes Felügyeleti Mechanizmuson belül az EKB és az illetékes nemzeti hatóságok, valamint a kijelölt nemzeti hatóságok közötti együttműködési keretrendszer létrehozásáról szóló, 2014. április 16-i EKB/2014/17 rendelet (SSM-keretrendelet) 10. preambulumbekzdését.

2 Az elemzés keretei

2.1 Gazdasági konvergencia

Az EKB közös elemzési keretet használva vizsgálja az eurót bevezetni szándékozó EU-tagállamok gazdasági konvergenciájának helyzetét. E közös szerkezet, amely valamennyi EMI/EKB konvergenciajelentésben egységesen alkalmazásra kerül, egyrészt a Szerződés rendelkezésein alapul, melyeket az EKB az árak, a költségvetési egyenleg és a GDP-arányos államadósság, az árfolyamok és hosszú távú kamatlábak alakulása, valamint más, a gazdasági integráció és konvergencia szempontjából releváns tényezők vizsgálatában alkalmaz. Másrészt az elemzési keret tartalmaz még több, a fenntartható konvergencia részletesebb vizsgálatára alkalmasnak tartott visszatekintő és a jövőre vonatkozó gazdasági mutatót. Az érintett tagállam mindezen tényezőkön alapuló vizsgálata fontos annak biztosítása érdekében, hogy az euroövezetbe való integrációja jelentősebb nehézségek nélkül folytatódjon. Az alábbi 1–5. keretes írások röviden idézik a jogi rendelkezéseket, és bemutatják azokat a módszertani részleteket, amelyek alapján az EKB az említett rendelkezéseket alkalmazza.

A folyamatosság és az egyenlő bánásmód biztosítása érdekében e jelentés az EKB (és azt megelőzően az EMI) korábbi jelentéseiben megfogalmazott elvekre épül. Kiemelendő az EKB-nak a konvergenciakritériumok alkalmazásakor használt néhány irányelve. Először is, az egyes kritériumok szigorúan értelmezendők és alkalmazandók, hiszen céljuk elsősorban az, hogy az euroövezetbe kizárólag olyan tagállamok csatlakozhassanak, amelyek gazdasági helyzete lehetővé teszi az árstabilitás fenntartását és az övezet koherenciájának megőrzését. Másodsorban, a konvergenciakritériumok összefüggő, egységes csomagot képeznek, és valamennyit teljesíteni kell; a Szerződés egyenlő alapon sorolja fel a kritériumokat, és nem rangsorolja őket. Harmadsorban, a konvergenciakritériumokat a tényleges adatok alapján kell teljesíteni. Negyedsorban, a konvergenciakritériumok alkalmazásában következetesen, átláthatóan és egyszerűen kell eljárni. Ezenkívül a konvergenciakritériumoknak való megfelelés mérlegeléskor lényeges tényező a fenntarthatóság, mivel a konvergenciát tartósan kell elérni, és nem csak egy adott időpontban. Következésképpen az országvizsgálatok részletesen foglalkoznak a konvergencia fenntarthatóságával.

Ebben a vonatkozásban az érintett országok gazdasági folyamatainak alakulását elvben az elmúlt tízéves időszakra visszatekintve vizsgáljuk. Így jobban meghatározható, hogy a jelenlegi eredmények milyen mértékben erednek valódi strukturális átalakításokból, és így biztosabban meg lehet ítélni a gazdasági konvergencia fenntarthatóságát.

Ezen túlmenően egy megfelelő mértékben előtekintő perspektívát alkalmazunk. Ebben az összefüggésben különös figyelmet szentelünk annak, hogy a kedvező gazdasági folyamatok fenntarthatósága elsősorban azon múlik, sikerül-e megfelelő és tartós gazdaságpolitikai válaszokat adni a jelenlegi és a jövőbeli kihívásokra. Az erős gazdaságirányítás, a szilárd intézmények és a fenntartható

államháztartás ugyancsak alapvető fontosságúak a kibocsátás tartós növekedésének támogatásában közép- és hosszú távon. Mindent egybevetve hangsúlyozzuk, hogy a gazdasági konvergencia akkor lehet tartós, ha sikerült szilárd kiinduló helyzetet teremteni és stabil intézményeket létrehozni, továbbá ha az új tagország az euro bevezetése után megfelelő gazdaságpolitikát folytat.

Az egységes elemzési keretet egyenként alkalmaztuk a vizsgált hét EU-tagállamra. Az egyes tagállamok teljesítményére összpontosító vizsgálatokat külön-külön kell figyelembe venni, összhangban a Szerződés 140. cikkében foglaltakkal.

A Konvergenciajelentést érintő statisztikai adatgyűjtés lezárásának időpontja 2016. május 18. volt. A konvergenciakritériumok alkalmazásához felhasznált statisztikai adatokat az Európai Bizottság szolgáltatta (lásd a 6. fejezetet, valamint a táblázatokat és ábrákat), az árfolyamok és a hosszú lejáratú kamatlábak esetében az EKB-val együttműködve. Az áruk és hosszú lejáratú kamatlábak konvergenciájának adatait 2016 áprilisáig mutatjuk be; ez volt a legutolsó hónap, amelyre vonatkozóan rendelkezésre álltak HICP-adatok. A havi árfolyamadatok tekintetében a jelentésünkben figyelembe vett időszak 2016 áprilisával végződik. A fiskális pozíciók historikus adatai a 2015-ig terjedő időszakot fedik le. Ugyancsak számításba vettük különféle forrásokból származó előrejelzésekkel együtt az érintett tagállam legfrissebb konvergenciaprogramját, továbbá minden egyéb olyan információt, amely releváns a konvergencia fenntarthatóságára vonatkozó előretekintő vizsgálat szempontjából. Az Európai Bizottság 2016. tavaszi gazdasági előrejelzését és a korai figyelmeztető mechanizmus keretében készült 2016. évi jelentést (Alert Mechanism Report) – amelyeket jelentésünk készítésekor egyaránt figyelembe vettünk – 2016. május 4-én, illetve 2015. november 26-án tették közzé. Az EKB Általános Tanácsa 2016. május 31-én fogadta el ezt a jelentést.

Az áruk alakulására vonatkozó jogi rendelkezéseket és az EKB általi alkalmazásukat az 1. keretes írás ismerteti.

1. keretes írás

Az áruk alakulása

1. A Szerződés rendelkezései

Hivatkozással az alábbi kritérium egyes tagállamok általi teljesítésére, a Szerződés 140. cikke (1) bekezdésének első francia bekezdése előírja, hogy a konvergenciajelentésnek vizsgálnia kell a fenntartható konvergencia magas fokának elérését, azaz:

„az árstabilitás magas fokának elérését; ez olyan inflációs ráta esetén áll fenn, amely közel esik az árstabilitás tekintetében legjobb eredményt felmutató legfeljebb három tagállaméhoz”.

A (13. sz.) jegyzőkönyvnek a konvergenciakritériumokról szóló 1. cikkében ez áll:

„Az Európai Unió működéséről szóló Szerződés 140. cikke (1) bekezdésének első francia bekezdésében említett árstabilitási kritérium azt jelenti, hogy egy tagállam fenntartható árstabilitással és a vizsgálatot megelőző egy éves időszakon keresztül az árstabilitást illetően

legjobb eredményt felmutató legfeljebb három tagállam átlagos inflációs rátáját legfeljebb 1,5 százalékponttal meghaladó inflációs rátával rendelkezett. Az inflációt a fogyasztóiár-index segítségével összehasonlítható alapon, a tagállami fogalom meghatározások közötti eltérések figyelembevételével kell meghatározni.”

2. A Szerződés rendelkezéseinek alkalmazása

E jelentésében az EKB az alábbiak szerint alkalmazza a Szerződés rendelkezéseit:

Először, „a vizsgálatot megelőző egyéves időszakon keresztül megfigyelt inflációs ráta” kiszámítása során azt nézzük meg, hogy a harmonizált fogyasztóiár-index (HICP) legutóbbi 12-havi átlaga mennyit változott az előző 12-havi átlaghoz képest. Következésképpen, az inflációs ráta tekintetében e jelentésben figyelembe vett referencia-időszak 2015 májusától 2016 áprilisáig tart.

Másodszor, a referenciaérték meghatározásához használt „az árstabilitást illetően legjobb eredményt felmutató legfeljebb három tagállam” elv azt jelenti, hogy az alábbi három EU-tagállam inflációs rátájának súlyozatlan számtani átlagát vettük: Bulgária (-1,0%), Szlovénia (-0,8%), Spanyolország (-0,6%). Így az átlagos inflációs ráta -0,8%, és 1,5 százalékpont hozzáadásával a referenciaérték 0,7%. Megjegyzendő, hogy a Szerződés értelmében egy-egy ország inflációs teljesítményét relatív értelemben, azaz a többi tagállamhoz viszonyítva vizsgáljuk. Az árstabilitási kritérium így figyelembe veszi azt a tényt, hogy a (például a világgpiaci nyersanyagárból eredő) általános sokkok átmenetileg eltéríthetik az inflációt a központi bankok inflációs céljától.

A referenciaérték Ciprus és Románia inflációs adatai nélkül került meghatározásra. Ezekben az országokban az árak tárgyidőszakbeli alakulása 2016 áprilisában -1,8%-os, illetve -1,3%-os 12-havi átlagos inflációt eredményezett. A referenciaérték kiszámításánál e két országot „kiugró értéknek” kezeltük, mivel mindkettejük inflációs rátája jelentősen alacsonyabb volt a többi tagállam hasonlítható adatánál, emögött mindkét esetben kivételes tényezők álltak. Ciprus rendkívül mély recesszió ment keresztül, aminek eredményeként az árnövekedés ütemét visszavetette a kivételesen nagy negatív kibocsátási rés. Romániában pedig a közelmúltban egymást követő áfacsökkentések befolyásolták jelentősen az áralakulást, és tartják negatív tartományban a HICP inflációt.

Megjegyzendő, hogy a „kiugró érték” fogalmára az EKB korábbi konvergenciajelentései (lásd például a 2012-es, 2013-as és 2014-es jelentéseket), valamint az EMI konvergenciajelentései is utaltak már. E jelentésekkel összhangban egy tagállam inflációs rátája a következő két feltétel teljesülése esetén tekintendő „kiugró értéknek”: i) ha 12-havi átlagos inflációja jelentősen a más tagállamokban megfigyelt megfelelő ráta alá esik; ii) ha az árak alakulását rendkívüli tényezők erősen befolyásolják. A kiugró értékek megállapítása során nem mechanikus módszertant alkalmazunk. Az alkalmazott megközelítés bevezetésére azért került sor, hogy megfelelően tudjuk kezelni az olyan eseteket, amikor egyes országok inflációjának alakulásában jelentős torzulás léphet fel.

Az infláció mérése a harmonizált fogyasztóiár-index (HICP) alapján történt, amelynek kidolgozására azért került sor, hogy árstabilitás szempontjából összehasonlítható alapon lehessen értékelni a konvergenciát (lásd még a 6. fejezet 2. pontját).

A 2015 májusa és 2016 áprilisa közötti 12-hónapos referencia-időszak átlagos HICP inflációs rátáját annak tükrében tekintettük át, hogy az árstabilitás szempontjából miként teljesített az adott ország gazdasága az elmúlt tíz évben.

Mindez lehetővé teszi az áralakulási folyamatok fenntarthatóságának részletes vizsgálatát az adott országban. Ebben a vonatkozásban a monetáris politika orientációjára fordítottunk figyelmet, különösen arra, hogy a monetáris hatóságok elsősorban az árstabilitás elérésére és fenntartására koncentrálnak-e, valamint azt is néztük, hogy a gazdaságpolitika más területei hogyan járulnak hozzá a cél megvalósításához. Figyelembe vettük azt is, a makrogazdasági környezet mennyiben segíti az árstabilitás elérését. Az árak alakulását a kínálati és keresleti feltételek fényében vizsgáltuk, többek között a fajlagos munkaerőköltségeket és az importárakat befolyásoló tényezőkre koncentrálnak. Végül más, releváns árindexek trendjeit is figyelembe vettük. Előretékintve képet adunk az elkövetkező évek várható inflációs kilátásairól, beleértve a jelentős nemzetközi szervezetek és piaci szereplők előrejelzéseit. Ezenkívül olyan intézményi és strukturális szempontok is meg tárgyalásra kerülnek, amelyek lényegesek az árstabilitást elősegítő környezetnek az euro bevezetése utáni fenntartása szempontjából.

A 2. keretes írás ismerteti a fiskális folyamatokra vonatkozó jogi rendelkezéseket és azok EKB általi alkalmazását, eljárási kérdésekkel együtt.

2. keretes írás

Fiskális folyamatok

1. A Szerződés rendelkezései és más jogi rendelkezések

Hivatkozással az alábbi kritérium egyes tagállamok általi teljesítésére, a Szerződés 140. cikke (1) bekezdésének második francia bekezdése előírja, hogy a konvergenciajelentésnek vizsgálnia kell a fenntartható konvergencia magas fokának elérését, azaz:

„az állam pénzügyi helyzetének fenntarthatóságát; ezt olyan költségvetési egyenleg elérése mutatja, amely nem rendelkezik a 126. cikk (6) bekezdése értelmében vett túlzott hiánnyal”.

A (13. sz.) jegyzőkönyvnek a konvergenciakritériumokról szóló 2. cikkében ez áll:

„Az említett Szerződés 140. cikke (1) bekezdésének második francia bekezdésében hivatkozott, az állam költségvetési pozíciójára vonatkozó kritérium azt jelenti, hogy a vizsgálat időpontjában a tagállam nem áll a Tanács által a túlzott hiány fennállásáról az említett Szerződés 126. cikke (6) bekezdésének értelmében hozott határozat hatálya alatt.”

A 126. cikk határozza meg a túlzott hiány esetén követendő eljárást (EDP). A 126. cikk (2) és (3) bekezdéseinek értelmében az Európai Bizottság jelentést készít, ha egy tagállam nem felel meg a költségvetési fegyelem követelményeinek, különösen, ha:

1. a tervezett vagy tényleges államháztartási hiánynak a GDP-hez viszonyított aránya túllép egy meghatározott referenciaértéket (amelyet a túlzott hiány esetén követendő eljárásról szóló jegyzőkönyv a GDP 3%-ában szab meg), kivéve, ha:

- (a) ez az arány jelentős mértékben és folyamatosan csökkent, és elérte a referenciaértékhez közeli szintet; vagy ha
 - (b) a referenciaérték túllépése csak kivételes és átmeneti, és az arány közel marad a referenciaértékhez;
2. az államadósságnak a GDP-hez viszonyított aránya túllép egy meghatározott referenciaértéket (amelyet a túlzott hiány esetén követendő eljárásról szóló jegyzőkönyv a GDP 60%-ában szab meg), kivéve, ha az arány elegendő mértékben csökken, és kielégítő ütemben közelít a referenciaértékhez.

Ezen túlmenően a Bizottság köteles figyelembe venni a jelentésében, hogy a költségvetési hiány meghaladja-e az állam beruházási kiadásait; ugyancsak számításba kell vennie minden egyéb érdemleges tényezőt, beleértve a tagállam középtávú gazdasági és költségvetési helyzetét. A Bizottság készíthet jelentést akkor is, ha a kritériumokkal kapcsolatos követelmények teljesítésétől függetlenül azon a véleményen van, hogy egy tagállamban túlzott hiány kialakulásának veszélye áll fenn. A Bizottság jelentését a Gazdasági és Pénzügyi Bizottság véleményezi. Végül a 126. cikk (6) bekezdésével összhangban az EU-Tanács a Bizottság ajánlása alapján és az érintett tagállam esetleges észrevételeinek figyelembevételével, minősített többséggel – és az érintett tagállam kizárásával –, átfogó értékelést követően határoz arról, hogy fennáll-e túlzott hiány az adott tagállamban.

A Szerződés 126. cikkének rendelkezéseit tovább tisztázza az 1177/2011/EU⁴ rendelettel módosított 1467/97/EK⁵ tanácsi rendelet, amely többek között:

- megerősíti az adósságkritérium és a hiánykritérium azonos alapját az előbbi rendszeresítésével, miközben a 2011 előtt indított EDP-t lezáró tagállamok esetében hároméves átmeneti időszakot engedélyez. A rendelet 2. cikkének (1a) bekezdése úgy rendelkezik, hogy amennyiben az államadósságnak a GDP-hez viszonyított aránya meghaladja a referenciaértéket, ez az arány akkor tekintendő elegendő mértékben csökkenőnek és a referenciaértékhez kielégítő ütemben közelítőnek, ha a referenciaértéktől való eltérés az előző három évben viszonyítási alapként évente átlagosan egy huszaddal csökkent, azon elmúlt három évben bekövetkezett változások alapján, amelyekre adatok állnak rendelkezésre. Az adósságkritérium szerinti követelmény abban az esetben is teljesültnek minősül, ha a Bizottság költségvetési előrejelzései azt mutatják, hogy az eltérés az előírt mértékben csökkenni fog egy meghatározott hároméves időszakban. Az adósságcsökkentési referenciaérték alkalmazása során figyelembe kell venni a gazdasági ciklusnak az adósságcsökkentés ütemére gyakorolt hatását;

⁴ A Tanács 1177/2011/EU rendelete (2011. november 8.) a túlzott hiány esetén követendő eljárás végrehajtásának felgyorsításáról és pontosításáról szóló 1467/97/EK rendelet módosításáról (HL L 306., 2011.11.23., 33. o.)

⁵ A Tanács 1467/97/EK rendelete (1997. július 7.) a túlzott hiány esetén követendő eljárás végrehajtásának felgyorsításáról és pontosításáról (HL L 209., 1997.8.2., 6. o.)

- részletezi azokat a releváns tényezőket, amelyeket a Bizottságnak figyelembe kell vennie, amikor a Szerződés 126. cikke (3) bekezdése szerinti jelentést készíti. A legfontosabb, hogy meghatározza azon tényezők sorát, amelyek lényegesnek számítanak a középtávú gazdasági, költségvetési és államadósság-pozíciók alakulásának értékelésében (az EKB ebből következő elemzésének részleteit lásd a rendelet 2. cikkének (3) bekezdésében, valamint az alábbiakban).

Ezenkívül, 2012. március 2-án 25 EU-tagállam (vagyis az Egyesült Királyság, a Cseh Köztársaság és Horvátország kivételével valamennyi EU-tagállam) aláírta a Stabilitási és Növekedési Paktum rendelkezéseire alapuló szerződést a gazdasági és monetáris uniós stabilitásról, koordinációról és kormányzásról (TSCG), amely 2013. január 1-jén lépett hatályba.⁶ A III. Cím (Költségvetési paktum) rendelkezik – többek között – egy kötelező fiskális szabályról, amelynek célja annak biztosítása, hogy az államháztartás egyenlege egyensúlyban legyen vagy többletet mutasson. E szabályt akkor kell betartottnak tekinteni, ha az államháztartás éves strukturális egyenlege megfelel az országspecifikus középtávú célkitűzésnek, és a hiány – strukturális alapon – nem haladja meg a GDP 0,5%-át. Amennyiben az államadósság jelentősen a GDP 60%-a alatt van, és a hosszú távú fiskális fenntarthatósággal kapcsolatos kockázatok alacsonyak, középtávú célként a GDP legfeljebb 1%-ának megfelelő strukturális hiányt lehet kitűzni. A TSCG tartalmazza a Tanács 1467/97/EK rendeletét módosító 1177/2011/EU tanácsi rendeletben⁷ hivatkozott adósságcsökkentési referenciaérték-szabályt. Az aláíró tagállamok kötelesek alkotmányukba – vagy azzal egyenértékű, az éves költségvetési törvénynél magasabb szintű törvénybe – foglalni a szerződésben előírt fiskális szabályokat egy automatikus korrekciós mechanizmussal együtt a fiskális céltól való eltérés esetére.

2. A Szerződés rendelkezéseinek alkalmazása

Az EKB a konvergencia vizsgálatának céljából véleményt mond a költségvetési folyamatokról. Megvizsgálja fenntarthatóság szempontjából a 2006 és 2015 közötti időszak legfontosabb költségvetési mutatóit, az államháztartás kilátásait és feladatait, kitüntetett figyelmet szentelve a hiány és az adósság alakulása közötti összefüggésnek. Az EKB elemzést ad a nemzeti költségvetési keretek hatékonyságára vonatkozóan az 1467/97/EK rendelet 2. cikke (3) bekezdésének b) pontjában és a Tanács 2011/85/EU irányelvében⁸ foglaltak szerint. Megvizsgálja továbbá a referenciaérték-szabálynak az 1175/2011/EK tanácsi rendelettel módosított 1466/97/EK

⁶ A TSCG az azt ratifikáló eltéréssel rendelkező EU-tagállamokra is vonatkozik attól a dátumtól kezdve, amikor az eltérést megszüntető határozat hatályba lép vagy egy korábbi dátumtól kezdve, ha az érintett tagállam kinyilvánítja azon szándékát, hogy e korábbi dátumtól kezdődően magára nézve kötelezőnek ismeri el a TSCG valamennyi rendelkezését vagy azok egy részét.

⁷ A Tanács 1177/2011/EU rendelete (2011. november 8.) a túlzott hiány esetén követendő eljárás végrehajtásának felgyorsításáról és pontosításáról szóló 1467/97/EK rendelet módosításáról (HL L 306., 2011.11.23., 33. o.)

⁸ A Tanács 2011/85/EU irányelve (2011. november 8.) a tagállamok költségvetési keretrendszerére vonatkozó követelményekről (HL L 306., 2011.11.23., 41. o.)

tanácsi rendelet 9. cikk (1) bekezdése⁹ szerinti alkalmazását, amelynek célja a kiadásnövekedés megfelelő finanszírozásának biztosítása. A szabály értelmében – többek között – a középtávú költségvetési céljukat még el nem ért EU-tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a releváns elsődleges kiadások éves növekedése ne haladja meg a potenciális GDP-növekedés középtávú referenciarátáját, hacsak a többlettel nem állnak szemben diszkrecionális bevételi intézkedések. Az EKB közli az Európai Bizottság legutóbbi értékelését arról, hogy a tagállamok mennyiben tartották be a kiadási szabályt. Ami a 126. cikket illeti, az EKB-nak a Bizottsággal ellentétben nincs hivatalos szerepe a túlzott hiány esetén követendő eljárásban. Az EKB jelentése tehát csak megállapítja, hogy a vizsgált ország a túlzott hiány esetén követendő eljárás hatálya alá esik-e vagy sem.

A Szerződés azon rendelkezésével kapcsolatban, hogy a GDP 60%-át meghaladó államadósságnak „elegendő mértékben csökkennie és kielégítő mértékben közelítenie kell a referenciaértékhez”, az EKB az adósságráta múltbeli és jövőbeli trendjeit vizsgálja. Azon tagállamok esetében, amelyek adósságrátája meghaladja a referenciaértéket, az EKB közli az Európai Bizottság legfrissebb értékelését arról, hogy megfelelnek-e az 1467/97/EK tanácsi rendelet 2. cikke (1a) bekezdésében lefektetett adósságcsökkentési referenciaértéknek.

A költségvetési folyamatok vizsgálata nemzeti számla alapon összeállított adatokra támaszkodik, az ESA 2010-zel összhangban (lásd a 6. fejezetet). Ebben a jelentésben zömmel a Bizottság által 2016 áprilisában szolgáltatott adatok szerepelnek, amelyek tartalmazzák a 2006 és 2015 közötti államháztartási pozíciókat, valamint a Bizottság 2016-ra és 2017-re vonatkozó előrejelzéseit.

A 2015-ös referenciaév eredményeinek az államháztartás fenntarthatósága szerinti értékelése a vizsgált ország elmúlt tízévi teljesítményének fényében történik. Először a deficitráta vizsgálatára kerül sor. Hasznos szem előtt tartani, hogy egy ország éves deficitrátájának változását jellemzően többféle mögöttes tényező is befolyásolja. Ezek a hatások két csoportra oszthatók: „ciklikus hatásokra”, amelyek azt tükrözik, hogyan reagálnak a hiányok a gazdasági ciklus változásaira, valamint „nem ciklikus hatásokra”, amelyek gyakran a fiskális politikához való szerkezeti vagy állandó alkalmazkodást tükrözik. A jelentésben számszerűsített nem ciklikus hatások azonban nem tükrözik szükségszerűen és maradéktalanul a fiskális pozíciók szerkezeti változását, mivel a költségvetési egyenleget átmenetileg befolyásoló olyan hatásokat is magukban foglalnak, amelyek akár gazdaságpolitikai intézkedések, akár különleges tényezők nyomán adódhatnak. Tehát a potenciális kibocsátás szintjét és növekedési ütemét övező bizonytalanság miatt meglehetősen nehezen értékelhető, hogy miként változtak a strukturális költségvetési pozíciók a válság alatt.

⁹ A Tanács 1466/97EK rendelete (1997. július 7.) a költségvetési egyenleg felügyeletének megerősítéséről és a gazdaságpolitikák felügyeletéről és összehangolásáról (HL L 209., 1997.8.2., 1. o.)

A következő lépésben az államadósság-mutató referencia-időszakbeli alakulását, valamint a mutatót megalapozó tényezőket vizsgálják meg. E tényezők a nominális GDP-növekedés és a kamatlábak közötti különbség, az elsődleges egyenleg, valamint a hiány-adósság kölcsönhatás. Ez a nézőpont további információkat nyújthat arról, hogy a makrogazdasági környezet – különösen a növekedés és a kamatlábak eredője – milyen mértékben befolyásolta az adósság dinamikáját. Ugyancsak több információ nyerhető így módon a fiskális konszolidációs törekvések hozzájárulásáról, amelyeket az elsődleges egyenleg tükröz, valamint a különleges tényezők szerepéről, ahogy a hiány-adósság kiigazításban szerepel. Figyelembe vesszük továbbá az államadósság szerkezetét, különös tekintettel a rövid lejáratú és a devizaadósság arányára, valamint ezek alakulására. Összevetve ezen arányokat az adósságráta jelenlegi szintjével rámutathatunk, mennyire érzékenyek a költségvetési egyensúlyok az árfolyamok és a kamatlábak változásaira.

A jövőbeli folyamatok tárgyalása során áttekintjük a nemzeti költségvetési terveket és az Európai Bizottság 2016-ra és 2017-re vonatkozó legutóbbi előrejelzéseit, majd a konvergenciaprogram tükrében megvizsgáljuk a középtávú fiskális stratégiát. Utóbbi az ország számára a Stabilitási és Növekedési Paktumban előirányzott középtávú költségvetési cél várható elérésének, valamint a jelenlegi fiskális politika alapján az adósságrátára vonatkozó kilátásoknak az értékelését foglalja magában. Hangsúlyozzuk végül a költségvetési pozíciók fenntarthatóságának és a konszolidáció széles területeinek hosszú távú kihívásait, különösen a felosztó-kirovó állami nyugdíjrendszerek tekintetében, figyelembe véve a demográfiai folyamatokat és a kormány által elsősorban a pénzügyi és gazdasági válság idején vállalt függő kötelezettségeket. A korábbi gyakorlattal összhangban, a fentiekben ismertetett elemzés a 2. keretes írásban leírtak szerint ugyancsak kiterjed az 1467/97/EK tanácsi rendelet 2. cikkének (3) bekezdésében meghatározott érdemleges tényezők többségére.

A 3. keretes írás az árfolyamok alakulására vonatkozó jogi rendelkezéseket és EKB általi alkalmazásukat ismerteti.

3. keretes írás

Az árfolyam alakulása

1. A Szerződés rendelkezései

Hivatkozással az alábbi kritérium egyes tagállamok általi teljesítésére, a Szerződés 140. cikke (1) bekezdésének harmadik francia bekezdése előírja, hogy a konvergenciajelentésnek vizsgálnia kell a fenntartható konvergencia magas fokának elérését, azaz:

„az Európai Monetáris Rendszer árfolyam-mechanizmusa által előírt normál ingadozási sávok betartását legalább két évig anélkül, hogy az euróval szemben leértékelésre kerülne sor”.

A (13. sz.) jegyzőkönyvnek a konvergenciakritériumokról szóló 3. cikkében ez áll:

„Az említett Szerződés 140. cikke (1) bekezdésének harmadik francia bekezdésében foglalt, az Európai Monetáris Rendszer árfolyam-mechanizmusában történő részvételre vonatkozó kritérium azt jelenti, hogy egy tagállam a vizsgálatot megelőző legalább két éven keresztül komoly feszültségek nélkül az Európai Monetáris Rendszer árfolyam-mechanizmusa által előírt normál ingadozási sávokon belül maradt. Különösen lényeges, hogy az adott tagállam ugyanerre az időszakra saját kezdeményezése alapján ne értékelje le valutája középárfolyamát az euróval szemben.”

2. A Szerződés rendelkezéseinek alkalmazása

Az árfolyam stabilitását illetően az EKB azt vizsgálja, hogy az adott ország a konvergenciavizsgálatot megelőzően legalább két évig komoly feszültségektől mentesen – és különösen az euróval szembeni leértékelés nélkül – vett-e részt az ERM–II-ben (amely 1999 januárjában lépett az ERM helyébe). Rövidebb részvételi időszakok esetén az árfolyam alakulását kétéves referencia-időszak alatt vizsgáljuk.

A korábbi megközelítéssel összhangban, az euróval szembeni árfolyam-stabilitás vizsgálata arra összpontosít, hogy az árfolyam mennyire marad közel az ERM–II-beli középárfolyamhoz, figyelembe véve közben azokat a tényezőket, amelyek felértékelődéshez vezethettek. Az ERM–II-n belüli ingadozási sáv szélessége ebből a szempontból nem befolyásolja hátrányosan az árfolyam-stabilitási kritérium vizsgálatát.

A „komoly feszültségek” nélküli részvétel kérdéskörét illetően i) megvizsgáljuk, milyen mértékben térnek el az árfolyamok az euróval szembeni ERM–II-beli középárfolyamoktól; ii) olyan mutatókat alkalmazunk, mint például az euróval szembeni árfolyam-volatilitás és annak trendje, valamint az euroövezettel szembeni rövid lejáratú kamatláb-különbségek nagysága és alakulása; iii) figyelembe vesszük a devizapiaci intervenciók szerepét; és iv) áttekintjük, milyen szerepet játszanak a nemzetközi pénzügyi segítségnyújtási programok a valuta stabilizálásában.

Jelentésünkben a referencia-időszak 2014. május 19-től 2016. május 18-ig terjed. Valamennyi kétoldalú árfolyam hivatalos EKB referencia-árfolyam (lásd a 6. fejezetet).

Az ERM–II-ben történő részvétel és az euróval szembeni nominális árfolyam vizsgált időszakbeli alakulása mellett röviden áttekintjük a jelenlegi árfolyam fenntarthatóságára utaló adatokat. Ezek a reáleffektív árfolyamok, valamint a fizetési mérleg folyó fizetési, tőke- és pénzügyi mérlegének alakulásából származnak. Megvizsgáljuk továbbá a bruttó külföldi adósságállomány és a nettó nemzetközi befektetési pozíció hosszabb távú alakulását. Az árfolyamok változásáról szóló fejezetben figyelembe vesszük még olyan mutatókat is, amelyek az adott ország euroövezetbe való integrálódásának mértékét jelzik. Ezt a külkereskedelmi (export és import) és a pénzügyi integráció szempontjából egyaránt értékeljük. Végezetül az árfolyam-alakulásról szóló részből kitűnik, hogy – adott esetben – a vizsgált ország részesült-e központi banki likviditási segítségben vagy fizetésimérleg-támogatásban akár bilaterális, akár multilaterális formában az IMF és/vagy az EU bevonásával. A tényleges és elővigyázatossági segítségnyújtást egyaránt figyelembe vesszük, ideértve az elővigyázatossági finanszírozáshoz való

hozzáférést, például az IMF rugalmas hitelkeretének (Flexible Credit Line) formájában.

A 4. keretes írás a hosszú lejáratú kamatlábak alakulására vonatkozó jogi rendelkezéseket és az EKB általi alkalmazásukat ismerteti.

4. keretes írás

A hosszú lejáratú kamatlábak alakulása

1. A Szerződés rendelkezései

Hivatkozással az alábbi kritérium egyes tagállamok általi teljesítésére, a Szerződés 140. cikke (1) bekezdésének negyedik francia bekezdése előírja, hogy a konvergenciajelentésnek vizsgálnia kell a fenntartható konvergencia magas fokának elérését, azaz:

„az eltéréssel rendelkező tagállam által elért konvergencia és a tagállamnak az árfolyam-mechanizmusban való részvételének fenntartosságát” írja elő, „ami a hosszú távú kamatszintben tükröződik.”

A (13. sz.) jegyzőkönyvnek a konvergenciakritériumokról szóló 4. cikkében ez áll:

„Az említett Szerződés 140. cikke (1) bekezdésének negyedik francia bekezdésében említett kamatokra vonatkozó konvergenciakritérium azt jelenti, hogy egy tagállam a vizsgálatot megelőző egyéves időszakon keresztül az árstabilitást illetően legjobb eredményt felmutató legfeljebb három tagállam átlagos nominális hosszú távú kamata legfeljebb két százalékponttal meghaladó kamattal rendelkezett. A kamatok a hosszú lejáratú államkötvények vagy azokkal összehasonlítható értékpapírok alapján, a tagállami fogalom meghatározások közötti eltérések figyelembevételével kell meghatározni.”

2. A Szerződés rendelkezéseinek alkalmazása

E jelentésében az EKB az alábbiak szerint alkalmazza a Szerződés rendelkezéseit:

Egyrészt, „a vizsgálatot megelőző egyéves időszakon keresztül” megfigyelt „átlagos nominális hosszú távú kamatot” annak a legutóbbi 12-havi időszaknak a számtani átlagaként számítottuk, amelyre rendelkezésre álltak HICP-adatok. Ebben a jelentésben a 2015 májusa és 2016 áprilisa közötti időszakot vettük referencia-időszaknak.

A referenciaérték meghatározásában alkalmazott, „az árstabilitást illetően legjobb eredményt felmutató legfeljebb három tagállam” elv azt jelenti, hogy ugyanazon három legalacsonyabb inflációs rátával rendelkező tagállam hosszú távú kamatlábainak súlyozatlan számtani átlagát vesszük, amely országokat az árstabilitási kritérium referenciaértékének számításakor is figyelembe vesszük (lásd az 1. keretes írást). A jelentésben figyelembe vett referencia-időszakban e három ország hosszú lejáratú kamatlábai a következők voltak: 1,7% (Szlovénia), 1,7% (Spanyolország) és 2,5% (Bulgária). Így az átlagos inflációs ráta 2,0%, amelyhez 2 százalékpontot hozzáadva 4,0%-os referenciaértéket kapunk. A kamatlábakat a rendelkezésre álló és a konvergencia értékelésének céljára kifejlesztett hosszú lejáratú harmonizált kamatlábak alapján mértük (lásd a 6. fejezetet).

Amint fentebb utaltunk rá, a Szerződés kifejezetten hivatkozik a „konvergencia tartósságára”, amely a hosszú lejáratú kamatlábak szintjében tükröződik.

Éppen ezért a 2015 májusa és 2016 áprilisa közötti referencia-időszak folyamatait az elmúlt tíz esztendő (vagy azon időszak, amelyről adataink vannak) hosszú lejáratú kamatlábainak alappályája, valamint az euroövezeti hosszú lejáratú kamatlábak átlagától való eltérés fényében vizsgáljuk. A referencia-időszak során az euroövezeti átlagos hosszú lejáratú kamatláb részben több euroövezeti ország magas országspecifikus kockázati felárait tükrözte. Ezért az euroövezeti AAA hosszú távú államkötvényhozam (vagyis az AAA besorolású euroövezeti országokat tartalmazó euroövezeti AAA hozamgörbe hosszú távú hozama) összehasonlítási célra is felhasználásra kerül. Ezen elemzés háttereként e jelentés információval szolgál a pénzügyi piac méreteiről és fejlődéséről is. Mindez három mutatóon (a vállalatok által kibocsátott, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok állománya; tőzsdei kapitalizáció; az MPI-k magánszektorban nyújtott belföldi hitelei) alapul, amelyek együtt a pénzügyi piacok nagyságát mérik.

Végül a Szerződés 140. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy e jelentés számos más releváns tényezőt is vegyen figyelembe (lásd az 5. keretes írást). Ebben a vonatkozásban, a Szerződés 121. cikkének (6) bekezdésével összhangban 2011. december 13-án megerősített gazdaságirányítási keretrendszer lépett életbe, amelynek célja a gazdaságpolitikák szorosabb összehangolásának és az EU-tagállamok gazdasági teljesítményei hosszán tartó konvergenciájának biztosítása. Az alábbi 5. keretes írás röviden felidézti ezeket a jogi rendelkezéseket, valamint azt, hogy a konvergencia EKB által lefolytatott vizsgálata miként kezeli a fent említett további tényezőket.

5. keretes írás

Egyéb releváns tényezők

1. A Szerződés rendelkezései és más jogi rendelkezések

A Szerződés 140. cikkének (1) bekezdése szerint: „A Bizottság és az Európai Központi Bank jelentései figyelembe veszik a piacok integrációjának eredményeit, a folyó fizetési mérleg helyzetét és alakulását, továbbá a fajlagos bérköltségek alakulását és az egyéb árindexeket is”.

Ezzel összefüggésben az EKB figyelembe veszi az EU gazdaságirányítására vonatkozóan 2011. december 13-án életbe lépett jogszabálycsomagot. A Szerződés 121. cikke (6) bekezdésének rendelkezései alapján az Európai Parlament és az EU Tanácsa részletes szabályokat fogadott el a Szerződés 121. cikkének (3) bekezdésében és 121. cikkének (4) bekezdésében hivatkozott multilaterális felügyeleti eljárásra vonatkozóan. E szabályok elfogadására „a tagállamok gazdaságpolitikájának szorosabb összehangolása és gazdasági teljesítményének tartós

egymáshoz közelítése érdekében” (121. cikk [3] bekezdés) került sor, mivel „le kell vonni a gazdasági és monetáris unió működése első évtizedének tanulságait, és fejleszteni kell különösen a fokozottabb nemzeti felelősségvállaláson alapuló, Unión belüli gazdaságirányítást”.¹⁰ Az új jogszabálycsomag egy olyan megerősített felüyeleti keretet (makrogazdasági egyensúlyhiány-eljárás – MIP) tartalmaz, amelynek célja, hogy megelőzze a túlzott makrogazdasági egyensúlyhiányokat, és segítse a helyes útról letérő EU-tagállamokat kiigazító tervek készítésében, még az eltérés megszilárdulása előtt. A megelőző és kiigazító ággal egyaránt rendelkező MIP minden EU-tagállamra érvényes, kivéve azokat, amelyek nemzetközi pénzügyi segítségnyújtási programból való részesedésük miatt már egyébként is közelebbi, feltételekhez kötött vizsgálatnak vannak kitéve. A MIP az egyensúlyhiányok korai észlelése érdekében magában foglal egy korai figyelmeztető mechanizmust, amely egy gazdasági elemzésekkel kombinált, riasztási küszöbértékeket tartalmazó, átlátható eredménytáblán alapul. Ennek az elemzésnek – többek között – figyelembe kell vennie az euroövezeten belüli és kívüli nominál- és reálkonvergenciát.¹¹ A makrogazdasági egyensúlyhiányok értékelésekor az eljárás során megfelelően figyelembe kell venni azok súlyosságát, valamint az olyan kedvezőtlen gazdasági és pénzügyi továbbgyűrűzések lehetőségét, amelyek fokozzák az EU gazdaságának sérülékenységét, és veszélyeztetik a GMU zökkenőmentes működését.¹²

2. A Szerződés rendelkezéseinek alkalmazása

A korábbi gyakorlattal összhangban a Szerződés 140. cikkének (1) bekezdésében hivatkozott további tényezők áttekintését az 5. fejezet tartalmazza az 1–4. keretes írásban ismertetett egyes kritériumok címei alatt. A teljesség érdekében a 3. fejezetben ismertetésre kerülnek az eredménytábla-mutatók (ideértve a korai figyelmeztetés küszöbértékeivel kapcsolatosakat) a jelentésben szereplő országokra vonatkozóan. Ez biztosítja mindazoknak a rendelkezésre álló információknak az elérhetővé tételét, amelyek relevánsak a fenntartható fejlődés magas fokának elérését esetlegesen hátráltató makropénzügyi egyensúlyi problémák észlelése szempontjából (Szerződés 140. cikk [1] bekezdés). Nevezetesen, az eltéréssel rendelkező, túlzott egyensúlyhiány-eljárás alá eső EU-tagállamokról aligha lehet azt állítani, hogy elérték a Szerződés 140. cikkének (1) bekezdésében meghatározottak szerinti fenntartható konvergencia magas fokát.

¹⁰ Lásd az Európai Parlament és a Tanács 1176/2011/EU rendelete (2011. november 16.) a makrogazdasági egyensúlyhiányok megelőzéséről és kiigazításáról, 2. preambulumbekkezdés.

¹¹ Lásd az 1176/2011/EU rendelet 4. cikkének (4) bekezdését.

¹² Lásd az 1176/2011/EU rendelet 17. preambulumbekkezdését.

2.2 A nemzeti jogszabályok Szerződésekkel való összeegyeztethetősége

2.2.1 Bevezetés

A Szerződés 140. cikkének (1) bekezdése arra kötelezi az EKB-t (és az Európai Bizottságot), hogy legalább kétévenként egyszer, vagy valamely eltéréssel rendelkező tagállam kérésére az eltéréssel rendelkező tagállamok által a Gazdasági és Monetáris Unió elérése érdekében megtett előrehaladásról jelentést tegyen a Tanács részére. Ezeknek a jelentéseknek tartalmazniuk kell valamennyi eltéréssel rendelkező tagállam nemzeti jogszabályainak (beleértve NKB-juk statútumát) a Szerződés 130. és 131. cikkével és az Alapokmány vonatkozó cikkeivel való összeegyeztethetőségének vizsgálatát. Az eltéréssel rendelkező tagállamoknak a Szerződésből fakadó e kötelezettségét „jogi konvergenciának” is nevezzük. A jogi konvergencia vizsgálata során az EKB tevékenysége nem korlátozódik a nemzeti jogszabályok betű szerinti formai vizsgálatára, hanem mérlegelheti azt is, hogy a vonatkozó rendelkezések végrehajtása összhangban áll-e a Szerződések és az Alapokmány szellemével. Az EKB különösen az arra mutató jelek miatt ad hangot aggodalmának, ha nyomás nehezedik bármely tagállam NKB-jának döntéshozó szerveire, ami ellentétes lenne a Szerződés szellemiségével a központi bankok függetlenségét illetően. Az EKB szükségesnek tekinti azt is, hogy az NKB-k döntéshozó szerveinek működése zökkenőmentes és folyamatos legyen. Ebben a vonatkozásban a tagállami hatóságokat kötelezettség terheli különösen az ahhoz szükséges intézkedések megtételére vonatkozóan, hogy az NKB döntéshozó szervein belüli pozíció megüresedése esetén biztosítsák az utód időben történő kinevezését¹³. Az EKB a tagállam nemzeti jogszabályainak a Szerződéssel és az Alapokmánnyal való összeegyeztethetőségére vonatkozó kedvező végleges értékelés megadása előtt szorosan figyelemmel fogja kísérni az összes fejleményt.

Eltéréssel rendelkező tagállamok és a jogi konvergencia

Bulgária, a Cseh Köztársaság, Horvátország, Magyarország, Lengyelország, Románia és Svédország – amelyek nemzeti jogszabályait e jelentés vizsgálja – eltéréssel rendelkező tagállami státuszban vannak, azaz még nem vezették be az eurót. Svédország számára az eltéréssel rendelkező tagállami státuszt a Tanács egy

¹³ A CON/2010/37 és a CON/2010/91 vélemény.

1998. májusi határozata¹⁴ teremtette meg. A többi tagállam tekintetében a csatlakozás feltételeiről szóló okmányok 4.¹⁵, illetve 5.¹⁶ cikkei rendelkeznek arról, hogy ezen tagállamok a csatlakozás időpontjától kezdődően a Szerződés 139. cikke értelmében eltéréssel rendelkező tagállamként vesznek részt a Gazdasági és Monetáris Unióban. Ez a jelentés nem vonatkozik Dániára és az Egyesült Királyságra, amelyek különleges státuszú tagállamok, amelyek még nem vezették be az eurót.

A Szerződésekhez csatolt, egyes Dániára vonatkozó rendelkezésekről szóló 16. jegyzőkönyv úgy rendelkezik, hogy tekintettel a dán kormány 1993. november 3-i, a Tanácshoz címzett bejelentésére, Dánia mentességben részesül, és az eltérés megszüntetésére irányuló eljárás csak Dánia kérésére kezdődik meg. Mivel a Szerződés 130. cikke vonatkozik Dániára, a Danmarks Nationalbank köteles teljesíteni a központi banki függetlenség követelményeit. Az EMI 1998-as Konvergenciajelentése megállapította, hogy ez a követelmény teljesült. Dánia konvergenciája e különleges státusz miatt 1998 óta nem került vizsgálatra. Egészen addig nem szükséges gondoskodni a Danmarks Nationalbank eurorendszerbe történő jogi integrálásáról, és nem szükséges a dán jogszabályokat módosítani, amíg Dánia nem értesíti a Tanácsot arról, hogy be kívánja vezetni az eurót.

A Szerződésekhez csatolt, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságára vonatkozó rendelkezésekről szóló 15. jegyzőkönyv értelmében az Egyesült Királyság nem köteles bevezetni az eurót, kivéve, ha erre irányuló szándékát bejelenti a Tanácsnak. 1997. október 30-án az Egyesült Királyság arról értesítette a Tanácsot, hogy nem áll kívánja bevezetni az eurót 1999. január 1-jétől, és ez a helyzet azóta sem változott. E bejelentés értelmében a Szerződés bizonyos rendelkezései (beleértve a 130. és 131. cikket), valamint az Alapokmány bizonyos rendelkezései nem vonatkoznak az Egyesült Királyságra. Ebből következően jelenleg nincs olyan jogi követelmény, amely szerint biztosítani kellene a nemzeti jogszabályoknak (beleértve a Bank of England statútumát) a Szerződéssel és az Alapokmánnyal való összeegyeztethetőségét.

¹⁴ A Tanács 98/317/EK határozata (1998. május 3.) a Szerződés 109j. cikkének (4) bekezdésével összhangban (HL L 139., 1998.5.11., 30. o.). Megjegyzés: A 98/317/EK határozat címe az Európai Közösséget létrehozó szerződésre hivatkozik (az ezen Szerződés cikkeinek az Amszterdami Szerződés 12. cikkével összhangban történt átszámozását megelőzően); ezt a rendelkezést a Lisszaboni Szerződés hatályon kívül helyezte.

¹⁵ A Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló okmány (HL L 236., 2003.9.23., 33. o.).

¹⁶ Bulgária és Románia tekintetében lásd a Bulgária és Románia csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló okmány (HL L 157., 2005.6.21., 203. o.) 5. cikkét. Horvátország tekintetében lásd a Horvát Köztársaság csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unióról szóló szerződés, az Európai Unió működéséről szóló szerződés és az Európai Atomenergia-közösséget létrehozó szerződés kiigazításáról szóló okmány (HL L 112., 2012.4.24., 21. o.) 5. cikkét.

A jogi konvergencia vizsgálatának célja, hogy megkönnyítse a Tanács arra vonatkozó döntését, hogy melyik tagállamok teljesítik „a gazdasági és monetáris unió megvalósítására vonatkozó kötelezettségeik[et]” (a Szerződés 140. cikkének (1) bekezdése). Jogi téren ezek a feltételek különösen a központi banki függetlenségre és az NKB-knak az eurorendszerbe való jogi integrálódására vonatkoznak.

A jogi értékelés szerkezete

A jogi értékelés összességében az EKB és az EMI jogi konvergenciáról szóló korábbi jelentéseinek keretét követi.¹⁷

A nemzeti jogszabályok összeegyeztethetősége a 2016. március 20-a előtt elfogadott jogszabályokra tekintettel kerül elemzésre.

2.2.2 A módosítás hatóköre

2.2.2.1 Módosításra szoruló területek

Azon területek azonosítása céljából, ahol a nemzeti jogszabályok módosításra szorulnak, a következő kérdések kerültek megvizsgálásra:

- összeegyeztethetőség a Szerződésnek (130. cikk) és az Alapokmány (7. és 14.2. cikk) az NKB-k függetlenségéről szóló rendelkezéseivel, valamint a titoktartásról szóló rendelkezésekkel (az Alapokmány 37. cikke);
- összeegyeztethetőség a monetáris finanszírozás (a Szerződés 123. cikke) és a kiváltságos hozzáférés (a Szerződés 124. cikke) tilalmával, valamint összeegyeztethetőség az euro uniós jog által előírt, egységes írásmódjával; és

¹⁷ Különösen az EKB 2014. júniusi (Bulgáriáról, a Cseh Köztársaságról, Horvátországról, Litvániáról, Magyarországról, Lengyelországról, Romániáról és Svédországról), 2013. júniusi (Lettországról), 2012. májusi (Bulgáriáról, a Cseh Köztársaságról, Lettországról, Litvániáról, Magyarországról, Lengyelországról, Romániáról és Svédországról), 2010. májusi (Bulgáriáról, a Cseh Köztársaságról, Észtországról, Lettországról, Litvániáról, Magyarországról, Lengyelországról, Romániáról és Svédországról), 2008. májusi (Bulgáriáról, a Cseh Köztársaságról, Észtországról, Lettországról, Litvániáról, Magyarországról, Lengyelországról, Romániáról, Szlovákiáról és Svédországról), 2007. májusi (Ciprusról és Máltáról), 2006. decemberi (a Cseh Köztársaságról, Észtországról, Ciprusról, Lettországról, Magyarországról, Máltáról, Lengyelországról, Szlovákiáról és Svédországról), 2006. májusi (Litvániáról és Szlovéniáról), 2004. októberi (a Cseh Köztársaságról, Észtországról, Ciprusról, Lettországról, Litvániáról, Magyarországról, Máltáról, Lengyelországról, Szlovéniáról, Szlovákiáról és Svédországról), 2002. májusi (Svédországról), valamint 2000. áprilisi (Görögországról és Svédországról szóló) Konvergenciajelentése, továbbá az EMI 1998. márciusi Konvergenciajelentése.

- az NKB-k eurorendszerbe történő jogi integrációja (különösen az Alapokmány 12.1. és 14.3. cikke alapján).

2.2.2.2 „Összeegyeztethetőség” vagy „harmonizáció”

A Szerződés 131. cikke megköveteli, hogy a nemzeti jogszabályok „összeegyeztethetők” legyenek a Szerződésekkel és az Alapokmánnyal, ezért bármilyen összeegyeztethetlenséget meg kell szüntetni. Sem a Szerződések és az Alapokmány nemzeti jogszabályokkal szembeni elsőbbsége, sem az összeegyeztethetlenség jellege nem befolyásolja ezt a kötelezettséget.

A nemzeti jogszabályok „összeegyeztethetőségének” követelménye nem azt jelenti, hogy a Szerződés megkövetelné az NKB-k státútumának egymással vagy az Alapokmánnyal való „harmonizációját”. Nemzeti sajátosságok továbbra is létezhetnek, amennyiben nem sértik az EU-nak a monetáris ügyek területén fennálló kizárólagos hatáskörét. Az Alapokmány 14.4. cikke lehetővé teszi az NKB-k számára, hogy az Alapokmányban meghatározott feladatokon kívül más feladatokat is ellátsanak, mindaddig, amíg azok nem akadályozzák a KBER céljait és feladatait. Az NKB-k státútumában az ilyen további feladatokat lehetővé tevő rendelkezések világos példaként szolgálnak azon körülményekre, amikor a különbségek megmaradhatnak. Az „összeegyeztethető” szó inkább azt jelzi, hogy a nemzeti jogszabályokat és az NKB-k státútumát módosítani szükséges annak érdekében, hogy kiküszöböljék a Szerződésekkel és az Alapokmánnyal szemben fennálló következetlenségeket, és biztosítsák az NKB-k KBER-be való szükséges mértékű integrálódását. Különösen azokat a rendelkezéseket kell módosítani, amelyek valamely NKB-nak a Szerződésben meghatározott függetlenségét és a KBER szerves részeként betöltött szerepét sértik. Ennek elérése érdekében nem elegendő kizárólag arra támaszkodni, hogy az uniós jog elsőbbséget élvez a nemzeti jogszabályokkal szemben.

A Szerződés 131. cikkében szereplő kötelezettség csak a Szerződések és az Alapokmány rendelkezéseivel való összeegyeztethetlenségre terjed ki. Ugyanakkor a módosítás e Konvergenciajelentésben vizsgált területei szempontjából releváns másodlagos uniós joggal nem összeegyeztethető nemzeti jogszabályokat összhangba kell hozni a megfelelő másodlagos joggal. Az uniós jog elsőbbsége nem befolyásolja a nemzeti jogszabályok módosítására vonatkozó kötelezettséget. Ez az általános követelmény nem csupán a Szerződés 131. cikkéből, hanem az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatából¹⁸ is származik.

¹⁸ Lásd többek között a 167/73 sz., Európai Közösségek Bizottsága kontra Francia Köztársaság (ún. „Code du Travail Maritime”) ügyben hozott ítéletet (EBHT 1974., 359. o.).

A Szerződések és az Alapokmány nem írják elő, milyen módon kell a nemzeti jogszabályokat módosítani. Ez végrehajtható a Szerződésre és az Alapokmányra való hivatkozással, vagy azok rendelkezéseinek beillesztésével és eredetükre való utalással, vagy az összeegyeztethetetlen szabályok hatályon kívül helyezésével, illetve e módszerek kombinálásával.

A fentiekén túlmenően – többek között a nemzeti jogszabályok Szerződésekkel és Alapokmánnyal való összeegyeztethetősége megvalósításának és fenntartásának eszközeként – az uniós intézmények és a tagállamok kötelesek konzultálni az EKB-val az annak hatáskörébe tartozó jogszabálytervezetekről a Szerződés 127. cikkének (4) bekezdése és 282. cikkének (5) bekezdése, valamint az Alapokmány 4. cikke alapján. A nemzeti hatóságoknak az Európai Központi Bankkal a jogszabálytervezetekről folytatott konzultációjáról szóló, 1998. június 29-i 98/415/EK tanácsi határozat¹⁹ kifejezetten előírja a tagállamok számára, hogy hozzák meg a szükséges intézkedéseket e kötelezettség teljesítésének biztosítására.

2.2.3 Az NKB-k függetlensége

A központi banki függetlenséget és a titoktartási kérdéseket illetően az EU-hoz 2004-ben, 2007-ben illetve 2013-ban csatlakozott tagállamok nemzeti jogszabályait úgy kellett módosítani, hogy összhangban legyenek a Szerződés és az Alapokmány vonatkozó rendelkezéseivel, és 2004. május 1-jén, 2007. január 1-jén, illetve 2013. július 1-jén már hatályosak legyenek. Svédország a szükséges módosításokat a KBER 1998. június 1-jei létrehozásának idejére volt köteles hatályba léptetni.

A központi banki függetlenség

Az EMI 1995 novemberében listát állított össze a központi banki függetlenség ismérveiről (amelyeket később az 1998. évi Konvergenciajelentése írt le részletesen), amelyek akkor a tagállamok nemzeti jogszabályai vizsgálatának alapját képezték, különös tekintettel az NKB-k státúumára. A központi banki függetlenség fogalma többféle, külön-külön értékelendő függetlenséget foglal magában, nevezetesen működési, intézményi, személyi és pénzügyi függetlenséget. Az elmúlt néhány évben a központi banki függetlenség e szempontjainak elemzése tovább finomodott az EKB által elfogadott véleményekben. Ezen szempontok alapján értékelik, hogy az eltéréssel rendelkező tagállamok nemzeti jogszabályai, illetve a Szerződések és az Alapokmány közötti konvergencia mértékét.

¹⁹ HL L 189., 1998.7.3., 42. o.

Működési függetlenség

A központi banki függetlenség önmagában nem végcél, hanem eszköz egy olyan cél eléréséhez, amelyet világosan meg kell határozni, és amelynek minden más célkitűzés felett kell állnia. A működési függetlenség megkívánja, hogy minden egyes NKB elsődleges célkitűzése világosan és jogilag egyértelműen meghatározott módon legyen kifejtve, valamint, hogy a Szerződésben lefektetett elsődleges célkitűzéssel, az árstabilitással teljes összhangban legyen. Ezt úgy lehet szolgálni, hogy az NKB-kat ellátják minden szükséges erőforrással és eszközzel e célkitűzés bármely más hatóságtól függetlenül való elérése érdekében. A Szerződésnek a központi banki függetlenségre vonatkozó követelménye azt az általános nézetet tükrözi, hogy az árstabilitás elsődleges célkitűzését legjobban egy teljesen független, pontosan megfogalmazott felhatalmazással bíró intézmény szolgálja. A központi banki függetlenségnek teljes mértékben megfelel az, hogy az NKB-k döntéseikért felelősségre vonhatóak, ami fontos szempont a független státuszukba vetett bizalom elősegítéséhez. Ez együtt jár az átláthatósággal és a harmadik felekkel folytatott párbeszéddel.

Ami az időzítést illeti, a Szerződés nem egyértelmű abban a tekintetben, hogy az eltéréssel rendelkező tagállamok NKB-i mikor kötelesek megfelelni a Szerződés 127. cikkének (1) bekezdésében és 282. cikkének (2) bekezdésében, valamint az Alapokmány 2. cikkében meghatározott elsődleges árstabilitási célnak. Azon tagállamok esetében, amelyek az eurónak az Unióban történő bevezetését követően csatlakoztak az Unióhoz, nem egyértelmű, hogy ez a kötelezettség a csatlakozás vagy az euro bevezetésének időpontjától áll-e fenn. Jóllehet a Szerződés 127. cikkének (1) bekezdése nem vonatkozik az eltéréssel rendelkező tagállamokra (lásd a Szerződés 139. cikke (2) bekezdésének c) pontját), az Alapokmány 2. cikke azonban igen (lásd az Alapokmány 42.1. cikkét). Az EKB álláspontja szerint az NKB-k azon kötelezettsége, hogy az árstabilitást elsődleges célkitűzésként kezeljék, 1998. június 1-jétől áll fenn Svédország esetében, és 2004. május 1-jétől, 2007. január 1-jétől, illetve 2013. július 1-jétől az EU-hoz e napokon csatlakozott tagállamok esetében. Ennek alapja az a tény, hogy az EU egyik vezérlő elve, nevezetesen az árstabilitás (a Szerződés 119. cikke) az eltéréssel rendelkező tagállamokban is érvényes. Ezen álláspontnak ugyancsak alapját képezi a Szerződés azon célkitűzése, hogy minden tagállam köteles törekedni a makrogazdasági konvergenciára, beleértve az árstabilitást; ezzel a szándékkal készülnek az EKB és az Európai Bizottság rendszeres jelentései. Ez a következtetés a központi banki függetlenség megteremtése mögött húzódó okokon is alapul, amely függetlenség csak akkor indokolt, ha az árstabilitás átfogó célkitűzése elsőbbséget élvez.

E jelentés országértékelései e következtetéseken alapulnak az eltéréssel rendelkező tagállamok NKB-inak arra vonatkozó kötelezettsége tekintetében, hogy mely időponttól kell az árstabilitást elsődleges célként kezelniük.

Intézményi függetlenség

Az intézményi függetlenség elvére kifejezetten hivatkozik a Szerződés 130. cikke és az Alapokmány 7. cikke. E két cikk megtiltja, hogy az NKB-k és döntéshozó szerveik tagjai utasításokat kérjenek vagy fogadjanak el uniós intézményektől vagy szervektől, bármely tagállam kormányától vagy bármely egyéb szervtől. Ugyancsak tiltott, hogy az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok, valamint a tagállamok kormányai megpróbálják befolyásolni az NKB-k döntéshozó szerveinek azon tagjait, akiknek döntései hatással lehetnek az NKB-k KBER-rel kapcsolatos feladatainak elvégzésére. Ha a nemzeti jogszabály átveszi a Szerződés 130. cikkét és az Alapokmány 7. cikkét, annak meg kell jelenítenie mindkét tilalmat, és nem szűkítheti azok alkalmazási körét.²⁰

Amennyiben egy NKB-t állami tulajdonú szervként, különleges közjogi intézményként vagy egyszerűen részvénytársaságként alapítanak meg, úgy fennáll annak a kockázata, hogy tulajdonosa – tulajdonosi jogcímen – befolyást gyakorol a KBER-rel kapcsolatos feladatokhoz kapcsolódó döntéshozatalra. Ez a befolyás, függetlenül attól, hogy azt részvényesi jogokon keresztül vagy más módon gyakorolják, kihatással lehet egy NKB függetlenségére, ezért jogszabály útján korlátozni kell.

Utasításadási tilalom

A KBER-rel kapcsolatos feladatok tekintetében harmadik személyek azon jogai, hogy utasításokat adjanak NKB-knak, azok döntéshozó szerveinek vagy azok tagjainak, nem egyeztethetőek össze a Szerződéssel és az Alapokmánnyal.

Az NKB-k pénzügyi stabilitást erősítő intézkedések alkalmazásában való bármely részvételének összeegyeztethetőnek kell lennie a Szerződéssel, azaz az NKB-knak a Szerződésben és az Alapokmányban foglalt feladataik megfelelő ellátásának biztosítása érdekében olyan módon kell ellátniuk a feladataikat, amely teljes mértékben összeegyeztethető a működési, intézményi és pénzügyi függetlenségükkel.²¹ Amennyiben a nemzeti jogi szabályozás az NKB-nak olyan szerepet ad, amely meghaladja a tanácsadói funkciót, és kiegészítő feladatok ellátását teszi szükségessé, úgy biztosítani kell azt, hogy ezek a kiegészítő feladatok működési és pénzügyi szempontból ne legyenek kihatással az NKB-nak a KBER-rel összefüggő feladatai ellátására.²² Ezen túlmenően az NKB képviselőinek a testületi döntéshozó szervezetben vagy más hatóságokban való részvétele esetében kellően

²⁰ A CON/2011/104 vélemény.

²¹ A CON/2010/31 vélemény.

²² A CON/2009/93 vélemény.

figyelembe kell venni az NKB döntéshozó szervei tagjai személyi függetlenségének garanciáit.²³

Döntések jóváhagyására, felfüggesztésére, semmisnek nyilvánítására vagy késleltetésére vonatkozó tilalom

A KBER-rel kapcsolatos feladatok tekintetében harmadik személy olyan jogai, hogy NKB-k döntéseit jóváhagyja, felfüggeszse, semmisnek nyilvánítsa vagy késleltesse, nem egyeztethetők össze a Szerződéssel és az Alapokmánnyal.

Döntések jogi alapon történő cenzúrázásának tilalma

Nem egyeztethető össze a Szerződéssel és az Alapokmánnyal a független bíróságoktól eltérő szervezetek azon joga, hogy jogi alapon cenzúrázzák a KBER-rel kapcsolatos feladatok ellátáshoz kötődő döntéseket, mivel e feladatok teljesítését nem lehet a politika szintjén újból megfontolni. Amennyiben egy NKB elnöke olyan jogkörrel rendelkezik, amely lehetővé teszi számára, hogy jogi alapon felfüggeszse a KBER vagy egy NKB döntéshozó szerve döntésének végrehajtását annak érdekében, hogy végleges döntés céljából valamely politikai testület elé terjessze, ugyanolyan megítélés alá esik, mintha harmadik féltől kérne utasítást.

Az NKB döntéshozó szerveiben szavazati joggal való részvétel tilalma

Nem egyeztethető össze a Szerződéssel és az Alapokmánnyal, ha harmadik felek képviselői szavazati joggal vehetnek részt egy NKB döntéshozó szervében az NKB KBER-rel kapcsolatos feladatainak teljesítését érintő ügyekben, még akkor sem, ha ez a szavazat nem döntő. Az ilyen részvétel még szavazati jog nélkül sem egyeztethető össze a Szerződéssel és az Alapokmánnyal, amennyiben befolyásolja a KBER-rel kapcsolatos feladatok e döntéshozó szervek általi ellátását vagy veszélyezteti a KBER titoktartási szabályainak betartását.²⁴

Az NKB-k döntését megelőző konzultáció tilalma

Amennyiben valamely jogszabályi rendelkezés az NKB számára olyan kifejezett kötelezettséget határoz meg, amelynek értelmében az NKB-nek valamely döntése meghozatala előtt harmadik féllel konzultálnia kell, az formális mechanizmus keretében biztosítja a harmadik fél számára a végleges döntés befolyásolását, és ezért nem egyeztethető össze a Szerződéssel és az Alapokmánnyal.

Ugyanakkor egy NKB és harmadik felek közötti párbeszéd még akkor is összhangban áll a központi banki függetlenség követelményével, ha a tájékoztatás és véleménycseréje jogszabályi kötelezettségeken alapul, feltéve, hogy:

- ez nem eredményez beavatkozást az NKB döntéshozó szervei tagjainak függetlenségébe;

²³ A CON/2010/94 vélemény.

²⁴ A CON/2014/25 és a CON/2015/57 vélemény.

- az NKB-elnököknek az EKB döntéshozó szerveiben fennálló tagságából adódó különleges státuszát teljes mértékben tiszteletben tartják; és
- betartják az Alapokmányból fakadó titoktartási követelményeket.

Az NKB döntéshozó szervei tagjainak feladatai tekintetében adott mentesítés

A harmadik felek (például a kormány) által az NKB döntéshozó szervei tagjainak feladatai vonatkozásában (például pénzügyi beszámolók tekintetében) adott mentesítésre vonatkozó jogszabályi rendelkezéseknek megfelelő biztosítékokat kell tartalmazniuk arra nézve, hogy ez a jogkör nem korlátozza az adott NKB-tagnak a KBER-rel kapcsolatos feladatok tekintetében a független döntéshozatali képességét (vagy a KBER szintjén hozott döntések végrehajtására vonatkozó lehetőségeit). Ajánlott, hogy erre vonatkozóan kifejezett rendelkezést foglaljanak az NKB statútumába.

Személyi függetlenség

Az Alapokmánynak az a rendelkezése, amely az NKB-k döntéshozó szervei tagjai hivatali idejének biztonságára vonatkozik, hozzájárul a központi banki függetlenség biztosításához. Az NKB-k elnökei az EKB Általános Tanácsának tagjai, valamint, amint tagállamuk bevezeti az eurót, a Kormányzótanács tagjává fognak válni. Az Alapokmány 14.2. cikke előírja, hogy az NKB-k statútumának rendelkeznie kell különösen arról, hogy az elnök hivatali ideje legalább öt év legyen. E cikk védelmet biztosít az elnök önkényes felmentésével szemben is, mivel előírja, hogy egy elnököt csak akkor lehet hivatalából felmenteni, ha már nem felel meg a feladatai ellátásához szükséges feltételeknek, vagy súlyos kötelezettségzegést követett el, továbbá biztosítja az Európai Unió Bíróságához fordulás lehetőségét. Az NKB-k statútumának az alábbiak szerint kell megfelelnie ezen rendelkezésnek.

A Szerződés 130. cikke megtiltja a nemzeti kormányok és más szervek számára, hogy az NKB döntéshozó szerveinek tagjait feladataik ellátásában befolyásolják. A tagállamok különösen nem törekedhetnek az NKB döntéshozó szervei tagjainak befolyásolására a javadalmazásukat érintő nemzeti jogszabályok módosítása révén, mivel az ilyen módosítások főszabály szerint csak a jövőbeli kinevezésekre vonatkozhatnak.²⁵

Az NKB-elnökök minimális hivatali ideje

Az Alapokmány 14.2. cikkével összhangban az NKB-k statútumának az elnök hivatali idejeként legalább öt évet kell biztosítania. Ez nem zár ki hosszabb hivatali időt, illetve határozatlan hivatali idő esetén sem szükséges módosítani a statútumot,

²⁵ Lásd például a CON/2010/56, CON/2010/80, CON/2011/104 és CON/2011/106 véleményt.

amennyiben az elnök felmentésének jogcímei összhangban állnak az Alapokmány 14.2. cikkében foglaltakkal. A kötelező nyugdíjkorhatárt előíró nemzeti jogszabálynak biztosítania kell, hogy a nyugdíjkorhatár – amennyiben az az elnökre is irányadó – ne ütközzön az Alapokmány 14.2. cikkében előírt legrövidebb hivatali idővel, amely a kötelező nyugdíjkorhatárral szemben elsőbbséget élvez.²⁶ Amikor egy NKB alapokmányát módosítják, a módosító jogszabálynak biztosítania kell az elnök és döntéshozó szervek KBER-rel kapcsolatos feladatok ellátásában részt vevő más tagjai hivatali idejének biztonságát.

Az NKB-elnökök felmentésének jogcímei

Az NKB-k statútumának biztosítania kell, hogy az elnököket csak az Alapokmány 14.2. cikkében említett okok miatt lehessen felmenteni. E követelmény célja, hogy az elnökök kinevezésében részt vevő hatóságok – különösen a kormány vagy a parlament – ne menthessenek fel egy elnököt tetszés szerint a hivatalából. Az NKB-k statútumának vagy hivatkozni kell az Alapokmány 14.2. cikkére, vagy át kell vennie annak rendelkezéseit és hivatkozni kell azok forrására, illetve törölni kell a 14.2. cikkben rögzített felmentési okokkal összeegyeztethetetlen bármely rendelkezést, vagy nem szabad semmilyen felmentési okot említenie (mivel a 14.2. cikk közvetlenül alkalmazandó). Amennyiben az elnököt már megválasztották vagy kinevezték, úgy csak az Alapokmány 14.2. cikkében foglalt feltételek mellett menthető fel, még akkor is, ha tevékenységét még nem kezdte meg.

Az elnöktől eltérő, az NKB-k döntéshozó szerveiben a KBER-rel kapcsolatos feladatok ellátásában részt vevő tagok hivatali idejének biztonsága és felmentésének jogcímei

A személyes függetlenség veszélybe kerülne, amennyiben az elnökök hivatali idejének biztonságára és a felmentési okokra vonatkozóan nem azonos szabályokat alkalmaznának az NKB-k döntéshozatali szerveinek a KBER-rel kapcsolatos feladatok ellátásában részt vevő egyéb tagjaira.²⁷ A Szerződés és az Alapokmány különböző rendelkezései hasonló biztonságot követelnek meg a hivatali idő tekintetében. Az Alapokmány 14.2. cikke nem korlátozza a hivatali idő biztonságát az elnökökre, míg a Szerződés 130. cikke és az Alapokmány 7. cikke inkább az NKB-k „döntéshozó szerveinek tagjaira” hivatkozik, mintsem kifejezetten csak az elnökökre. Ez különösen ott érvényes, ahol az elnök „primus inter pares”, azaz első az egyenlők között az egyenlő szavazati joggal rendelkező kollégák körében, vagy ahol az egyéb ilyen tagok részt vesznek a KBER-rel kapcsolatos feladatok ellátásában.

²⁶ A CON/2012/89 vélemény.

²⁷ Az EKB e területen irányadó véleményei: CON/2004/35; CON/2005/26; CON/2006/32; CON/2006/44; és CON/2007/6.

A bírósági felülvizsgálathoz való jog

Annak érdekében, hogy korlátozni lehessen a felmentési okok tekintetében a politikai mérlegelési lehetőséget, az NKB-k döntéshozó szerveinek tagjai részére biztosítani kell azt a jogot, hogy a felmentésükről szóló bármilyen döntést független bíróság előtt megtámadhassanak.

Az Alapokmány 14.2. cikke rögzíti, hogy a hivatalukból felmentett NKB-elnökök az ilyen döntést az Európai Unió Bírósága előtt megtámadhatják. A nemzeti jogszabálynak vagy az Alapokmányra kell hivatkoznia, vagy hallgatnia kell az ilyen döntéssel szemben az Európai Unió Bíróságához való fordulás jogáról (mivel az Alapokmány 14.2. cikke közvetlenül alkalmazandó).

A nemzeti jogszabályoknak ugyancsak rendelkezniük kell arról, hogy a nemzeti bíróságok felülvizsgálhatnak bármely olyan döntést, amely az NKB döntéshozó szervei olyan egyéb tagjainak felmentéséről szól, akik részt vesznek a KBER-rel kapcsolatos feladatok ellátásában. E jogot szabályozhatja általános jogszabály vagy konkrét rendelkezés. Bár ezt a jogot az általános jogszabályok biztosíthatják, a jogbiztonság érdekében tanácsos lehet kifejezetten biztosítani az ilyen felülvizgálatra vonatkozó jogot.

Az összeférhetlenséggel szembeni biztosítékok

A személyi függetlenség annak szavatolását is jelenti, hogy nem alakul ki összeférhetlenség az NKB-knak a KBER-rel kapcsolatos feladatok ellátásában is részt vevő döntéshozó szervei tagjainak a saját NKB-jukkal (illetve az NKB-k elnökeinek az EKB-val) szemben fennálló kötelezettségei, illetve azon egyéb funkciók között, amelyeket a döntéshozó szervek e tagjai betölthetnek, és amelyek veszélyeztethetik személyi függetlenségüket. Alapelv, hogy a KBER-rel kapcsolatos feladatok ellátásában részt vevő döntéshozó szervek tagjai nem tölthetnek be olyan egyéb funkciókat, amelyek összeférhetlenség kialakulásához vezethetnek. Különösen fontos, hogy az ilyen döntéshozó szervek tagjai ne viselhessenek olyan hivatalt, vagy ne lehessen olyan érdekelttségük, amely befolyásolhatja tevékenységüket akár az állam végrehajtó vagy törvényhozó ágában vagy a regionális vagy helyi önkormányzatokban betöltött hivataluk, akár gazdasági társaságban meglévő érdekelttségük révén. Külön figyelmet kell fordítani arra, hogy a döntéshozó szervek nem vezető beosztású tagjai részéről se alakuljon ki összeférhetlenség.

Pénzügyi függetlenség

Amennyiben egy NKB képtelen autonóm módon a feladatai (azaz a Szerződésben és az Alapokmányban rögzített, KBER-rel kapcsolatos feladatai) ellátásához

szükséges pénzügyi forrásokhoz hozzájutni, még akkor is veszélybe kerül az átfogó értelemben vett függetlensége, ha egyébként működési, intézményi és személyi szempontból teljesen független (azaz mindezt szavatolja az NKB statútuma).

A tagállamok nem hozhatják NKB-jukat olyan helyzetbe, hogy annak ne álljon rendelkezésére elegendő pénzügyi forrás és saját tőke²⁸ a KBER-rel vagy az eurorendszerrel kapcsolatos feladatai ellátásához. Megjegyzendő, hogy az Alapokmány 28.1. és 30.4. cikke alapján az EKB további felhívásokat intézhet az NKB-khoz annak érdekében, hogy járuljanak hozzá az EKB tőkéjéhez, és utaljanak át további devizatartalékokat.²⁹ Ezen túlmenően az Alapokmány 33.2. cikke³⁰ kimondja, hogy ha az EKB olyan mértékű veszteséget szenved, amelyet az általános tartalékalapból nem tud teljesen pótolni, az EKB Kormányzótanácsa dönthet úgy, hogy a fennmaradó veszteséget az adott pénzügyi év monetáris jövedelméből fedezi, az NKB-k között felosztott összegek arányában és erejéig. A pénzügyi függetlenség elve azt jelenti, hogy a fenti előírások betartása megköveteli azt, hogy egy NKB a feladatait zavartalanul tudja végrehajtani.

A pénzügyi függetlenség elve azt is megköveteli, hogy az NKB ne csak a KBER-rel kapcsolatos feladatai, hanem nemzeti feladatai ellátásához (például szervezetének és működésének finanszírozásához) is rendelkezzen elegendő eszközzel.

A fent említett okoknál fogva a pénzügyi függetlenség magában foglalja azt is, hogy egy NKB-nak mindenkor elégséges tőkével kell rendelkeznie. Különösképpen el kell kerülni minden olyan helyzetet, amikor egy NKB saját tőkéje hosszabb ideig a jegyzett tőke szintje alatt van, vagy akár negatív, beleértve azokat az eseteket, amikor a tőke és a tartalékok szintjét meghaladó veszteségek áthúzódnak. Minden ilyen helyzet kedvezőtlen hatással lehet az NKB-nak az KBER-el összefüggő feladatai, valamint saját nemzeti feladatai ellátására való képességére. Mindezen túlmenően egy ilyen helyzet hatással lehet az eurorendszer monetáris politikájának hitelességére. Ebből következően, amennyiben egy NKB saját tőkéje a jegyzett tőke szintje alatt van, vagy akár negatív, az azt követelné meg, hogy az érintett tagállam elfogadható időn belül legalább a jegyzett tőke mértékéig megfelelő mértékű tőkét biztosítson az NKB-ja részére a pénzügyi függetlenség elvének való megfelelés érdekében. Az EKB-t illetően a Tanács az Európai Központi Bank tőkeemeléséről szóló, 2000. május 8-i 1009/2000/EK tanácsi rendelet³¹ elfogadásával már elismerte ennek a kérdésnek a jelentőségét. Ez lehetővé tette az EKB Kormányzótanácsa számára, hogy az EKB tőkéjének tényleges felemelésről döntsön annak érdekében, hogy az EKB a tevékenységéhez szükséges tőkemegfelelést fenn tudja tartani,³² az

²⁸ A CON/2014/24, a CON/2014/27 és a CON/2014/56 vélemény.

²⁹ Az Alapokmány 30.4. cikke csak az eurorendszerre vonatkozik.

³⁰ Az Alapokmány 33.2. cikke csak az eurorendszerre vonatkozik.

³¹ HL L 115., 2000.5.16., 1. o.

³² EKB/2010/26 határozat (2010. december 13.) az EKB tőkeemeléséről (HL L 11., 2011.1.15., 53. o.).

NKB-knak pénzügyileg képesnek kell lenniük az EKB ilyen döntésére való reagálásra.

A pénzügyi függetlenség fogalmát arra figyelemmel kell értékelni, hogy van-e olyan harmadik fél, amely képes – közvetlenül vagy közvetve – nem csupán az NKB feladatainak ellátását befolyásolni, hanem azt is, hogy az NKB képes-e megbízatásának eleget tenni, azaz rendelkezik-e működési szempontból megfelelő emberi erőforrással, illetve pénzügyi szempontból elegendő pénzügyi forrással. A pénzügyi függetlenség alábbiakban bemutatott szempontjai különös jelentőséggel bírnak e tekintetben.³³ Ezek a pénzügyi függetlenség azon területei, ahol az NKB-k a leginkább ki vannak téve a külső befolyás veszélyének.

A költségvetés meghatározása

Ha egy harmadik fél hatáskörrel rendelkezik arra, hogy meghatározza vagy befolyásolja egy NKB költségvetését, ez összeegyeztethetetlen a pénzügyi függetlenséggel, kivéve, ha a jogszabályok megfelelő biztosítékot nyújtanak arra, hogy ez a hatáskör nem veszélyezteti az NKB KBER-rel kapcsolatos feladatainak ellátásához szükséges pénzügyi eszközöket.

Számviteli szabályok

A beszámolókat vagy az általános számviteli szabályok, vagy az NKB döntéshozó szervei által meghatározott szabályok szerint kell összeállítani. Ha ezzel szemben ezeket a szabályokat harmadik fél határozza meg, a szabályoknak legalább figyelembe kell venniük az NKB döntéshozó szerveinek javaslatát.

Az éves beszámolókat az NKB döntéshozó szerveinek kell elfogadniuk, független könyvvizsgálók segítségével is igénybe véve; a beszámolókhöz harmadik felek (például a kormány vagy a parlament) utólagos jóváhagyása is szükséges lehet. Az NKB döntéshozó szerveinek képesnek kell lenniük arra, hogy önállóan és szakszerűen döntsenek a nyereség kiszámításáról.

Amennyiben egy NKB működését az állami számvevőszék vagy más hasonló, a közpénzek felhasználásának ellenőrzésével megbízott szerv ellenőrzi, a jogi kereteknek világosan meg kell határozniuk az ellenőrzési hatáskör pontos terjedelmét oly módon, hogy az ne korlátozza az NKB független külső könyvvizsgálóinak tevékenységét,³⁴ ezen túlmenően pedig az intézményi függetlenség elvével összhangban meg kell felelnie az NKB és annak döntéshozó szervei részére való utasításadás tilalmának, és nem korlátozhatja az NKB KBER-rel

³³ Az EKB e területen irányadó véleményei: a CON/2002/16; a CON/2003/22; a CON/2003/27; a CON/2004/1; a CON/2006/38; a CON/2006/47; a CON/2007/8; a CON/2008/13; a CON/2008/68 és a CON/2009/32 vélemény.

³⁴ Az NKB-k független külső könyvvizsgálóinak tevékenységéhez lásd az Alapokmány 27.1. cikkét.

kapcsolatos feladatait.³⁵ Az állami könyvvizsgálatot politikai befolyástól mentesen, függetlenül és tisztán szakmai alapon kell végrehajtani.

A nyereség felosztása, az NKB-k tőkéje és a pénzügyi tartalékok

A nyereség felosztása tekintetében az NKB statútuma előírhatja, hogy miként osszák fel a nyereséget. Ilyen rendelkezés hiányában a nyereség felosztásáról szakmai alapon kell határozni az NKB döntéshozó szerveinek; az nem lehet harmadik fél mérlegelésének függvénye, kivéve, ha kifejezett rendelkezés biztosítja, hogy ez a mérlegelés nem korlátozza az NKB-k KBER-rel kapcsolatos feladatai, valamint nemzeti feladatai ellátásához szükséges pénzügyi eszközöket.

A nyereségnek az állami költségvetés részére történő felosztása csak abban az esetben lehetséges, ha az előző pénzügyi évben felhalmozott veszteség fedezésre került,³⁶ valamint amennyiben sor került az NKB tőkéje és eszközei valós értékének megőrzését biztosító pénzügyi intézkedések meghozatalára. Nem engedhetőek meg az olyan átmeneti vagy az eseti jellegű jogszabályi rendelkezések, amelyek a nyereségfelosztással kapcsolatban az NKB-nak adott utasításnak felelnek meg.³⁷ Ehhez hasonlóan az NKB nem realizált tőkenyereségére kivetett adó szintén ellentmondana a pénzügyi függetlenség elvének.³⁸

A tagállamok nem csökkenthetik az NKB-k tőkéjét az NKB-k döntéshozó szerveinek előzetes egyetértése nélkül, ami annak biztosítását kell, hogy célozza, hogy az NKB-knak elegendő pénzügyi eszközük maradjon ahhoz, hogy a KBER tagjaiként eleget tegyenek a Szerződés 127. cikke (2) bekezdésében és az Alapokmányban meghatározott feladataiknak. Ugyanennél az oknál fogva csak az NKB-val együttműködve lehet kezdeményezni az NKB nyereségének felosztására vonatkozó szabályok módosítását és dönteni arról, hiszen az NKB van a legjobb helyzetben ahhoz, hogy a tartalék jellegű tőkeelemeinek szükséges mértékét meghatározza.³⁹ Ami a pénzügyi tartalékokat illeti, biztosítani kell, hogy az NKB-k önállóan képezhessék a tőkéjük és eszközeik reálértékének megőrzéséhez szükséges pénzügyi tartalékokat. A tagállamok nem akadályozhatják meg az NKB-kat abban sem, hogy a tartalék jellegű tőkeelemeiket olyan mértékűre növeljék, amely a KBER tagjának a feladatai ellátásához szükséges.⁴⁰

Felügyeleti hatóságokért fennálló pénzügyi felelősség

A legtöbb tagállamban a pénzügyi felügyeleti hatóságok az NKB keretei között működnek. Ez nem problematikus, ha az NKB független döntéshozatala ezekre a

³⁵ A CON/2011/9, a CON/2011/53 és a CON/2015/57 vélemény.

³⁶ A CON/2009/85 vélemény.

³⁷ A CON/2009/26 és a CON/2013/15 vélemény.

³⁸ A CON/2009/63 és a CON/2009/59 vélemény.

³⁹ A CON/2009/83 és a CON/2009/53 vélemény.

⁴⁰ A CON/2009/26 és a CON/2012/69 vélemény.

hatóságokra is vonatkozik. Ha viszont a jogszabályok a felügyeleti hatóságok különálló döntéshozataláról rendelkeznek, fontos biztosítani, hogy az általuk hozott döntések ne veszélyeztessék az NKB egészének pénzügyi helyzetét. Ezekben az esetekben a nemzeti jogszabályoknak garantálniuk kell, hogy az NKB végső soron felülbírálhassa a felügyeleti hatóságok azon döntéseit, amelyek befolyásolhatják az NKB – különösen pénzügyi – függetlenségét.

Munkavállalókkal kapcsolatos kérdésekben élvezett autonómia

A tagállamok nem korlátozhatják az NKB lehetőségét arra, hogy a Szerződésben és az Alapokmányban ráruházott feladatok független ellátáshoz szükséges képzett munkavállalókat vegyen fel és foglalkoztasson. Az NKB emellett nem hozható olyan helyzetbe, amelyben semmilyen vagy csak korlátozott befolyással bír a munkavállalói fölött, vagy amelyben az adott tagállam kormányzatának módjában áll az NKB munkavállalói kérdésekkel kapcsolatos politikájának befolyásolása.⁴¹ Az NKB döntéshozó szerveinek és munkavállalóinak javadalmazására vonatkozó jogszabályok módosításáról az NKB-val való szoros és tényleges együttműködésben kell döntenet, figyelembe véve álláspontját, annak biztosítása érdekében, hogy az NKB folyamatosan képes legyen feladatai független ellátására.⁴² A munkavállalói kérdésekben fennálló autonómia a személyzeti nyugdíjakkal kapcsolatos kérdésekre is kiterjed. Ezenkívül az NKB munkavállalói javadalmazásának csökkentéséhez vezető módosítások nem érinthetik az NKB-nek a saját pénzügyi forrásai – beleértve az NKB által fizetett illetmények csökkentéséből eredő források – kezeléséhez való jogát.⁴³

Tulajdonjogok

Az NKB-k tulajdonával kapcsolatban harmadik személyek azon jogai, hogy beavatkozzanak vagy utasításokat adjanak az NKB-knak, nem egyeztethetők össze a pénzügyi függetlenség elvével.

2.2.4 Titoktartás

A szakmai titoktartás követelménye, amelyet az EKB és az NKB-k munkatársaival, valamint az EKB és az NKB-k irányító szerveinek tagjaival szemben az Alapokmány 37. cikke határoz meg, az NKB-k statútumában vagy a tagállamok jogszabályaiban hasonló rendelkezésekhez vezethet. Az uniós jog és az annak alapján elfogadott szabályozás elsődlegessége azt is magában foglalja, hogy a dokumentumokhoz harmadik felek általi hozzáférésre vonatkozó nemzeti jogszabályoknak összhangban

⁴¹ A CON/2008/9, a CON/2008/10 és a CON/2012/89 vélemény.

⁴² A legfontosabb vélemények a következők: CON/2010/42; CON/2010/51; CON/2010/56; CON/2010/69; CON/2010/80; CON/2011/104; CON/2011/106; CON/2012/6; CON/2012/86 és CON/2014/7.

⁴³ A CON/2014/38 vélemény.

kell állniuk az uniós jog vonatkozó rendelkezéseivel, az Alapokmány 37. cikkét is beleértve, és nem vezethetnek a KBER titoktartási szabályozásának megsértéséhez. Az állami számvevőszék, illetve az ahhoz hasonló szervek NKB-k bizalmas információihoz és dokumentumaihoz való hozzáféréseinek az információkat kapó szerv jogszabályban rögzített feladatai ellátásához szükséges mértékre kell korlátozódnia, és nem sértheti a KBER függetlenségét és a KBER-nek az NKB-k döntéshozó szerveire és alkalmazottaira vonatkozó titoktartási szabályozását.⁴⁴ Az NBK-knak biztosítaniuk kell, hogy az ilyen szervek az előttük feltárt információk és dokumentumok titkosságát olyan módon védik, amely megfelel az NKB által alkalmazott szintnek.

2.2.5 A monetáris finanszírozás és a kiváltságos hozzáférés tilalma

A monetáris finanszírozás és a kiváltságos hozzáférés tilalmával kapcsolatban az Európai Unióhoz 2004-ben, 2007-ben, illetve 2013-ban csatlakozott tagállamok nemzeti jogszabályait úgy kellett módosítani, hogy azok összhangban legyenek a Szerződés és az Alapokmány vonatkozó rendelkezéseivel, és 2004. május 1-jén, 2007. január 1-jén, illetve 2013. július 1-jén már hatályosak legyenek. Svédország a szükséges változtatásokat 1995. január 1-jéig volt köteles hatályba léptetni.

2.2.5.1 A monetáris finanszírozás tilalma

A monetáris finanszírozás tilalmát a Szerződés 123. cikkének (1) bekezdése határozza meg, amely megtiltja az EKB vagy a tagállami NKB-k számára, hogy folyószámlahitelt vagy bármely más hitelt nyújtsanak uniós intézmények, szervek vagy hivatalok, a tagállamok központi kormányzata, regionális vagy helyi közigazgatási szervei, közbizalmi testületei, egyéb közintézményei vagy közvállalkozásai részére; ezenkívül az EKB vagy az NKB-k ezektől a közzesektorbeli szervezetektől közvetlenül nem vásárolhatnak adósságinstrumentumokat. A Szerződés e tilalom alól egy esetben ad felmentést: az nem vonatkozik a köztulajdonban levő hitelintézetekre, amelyeket a jegybanki pénzkínálat vonatkozásában a magántulajdonban levő hitelintézetekkel azonos elbánásban kell részesíteni (a Szerződés 123. cikkének (2) bekezdése). Emellett az EKB és az NKB-k fiskális megbízottként tevékenykedhetnek a fent meghatározott közzesektorbeli szervezetek részére (az Alapokmány 21.2. cikke). A monetáris finanszírozás tilalmának pontos hatályát tovább részletezi a Szerződés 104. cikkében és a 104b. cikke (1) bekezdésében említett tilalmak alkalmazásához szükséges fogalmak

⁴⁴ A CON/2015/8 és a CON/2015/57 vélemény.

meghatározásáról szóló, 1993. december 13-i 3603/93/EK tanácsi rendelet⁴⁵, amely egyértelművé teszi, hogy a tilalom magában foglalja a közszektor harmadik felekkel szembeni kötelezettségeinek finanszírozását.

A monetáris finanszírozás tilalma alapvető fontossággal bír annak biztosítására, hogy a monetáris politika elsődleges célkitűzése (nevezetesen az árstabilitás fenntartása) ne sérüljön. Ezenkívül a közszektornak a központi bank által való finanszírozása csökkenti a fiskális fegyelem irányába ható nyomást. Ezért a tilalmat kiterjesztően kell értelmezni a szigorú alkalmazásának biztosítása érdekében, kizárólag a Szerződés 123. cikkének (2) bekezdésében és a 3603/93/EK rendeletben meghatározott korlátozott kivételek figyelembevételével. Ebből következően, bár a Szerződés 123. cikkének (1) bekezdése kifejezetten „hitelre”, azaz a forrás visszafizetésének kötelezettségét magában hordozó instrumentumra hivatkozik, a tilalom még inkább vonatkozik a források biztosításának további, azaz visszafizetési kötelezettség nélküli eseteire.

Az EKB általános álláspontja a nemzeti jogszabályoknak a tilalommal való összeegyeztethetőségéről elsősorban az EKB-nak a nemzeti jogszabálytervezetekről a tagállamokkal a Szerződés 127. cikkének (4) bekezdése és 282. cikke (5) bekezdése alapján folytatott konzultációi során alakult ki.⁴⁶

A monetáris finanszírozás tilalmát átültető nemzeti jogszabályok

Általánosságban szükségtelen a Szerződés 123. cikkének és az azt kiegészítő 3603/93/EK rendeletnek az átültetése a nemzeti jogszabályokba, mivel mindkettő közvetlenül alkalmazandó. Amennyiben azonban a nemzeti jogszabályi rendelkezések tükrözik e közvetlenül alkalmazandó uniós rendelkezéseket, azok nem korlátozhatják a monetáris finanszírozás tilalmának hatályát vagy terjeszthetik ki az uniós jog alapján fennálló mentességeket. Összeegyeztethetetlen például a monetáris finanszírozás tilalmával az olyan nemzeti jogszabály, amely egy adott tagállam (a 3603/93/EK rendeletben előírt minőségben eljáró IMF-en kívüli) nemzetközi pénzügyi intézmények⁴⁷ vagy harmadik országok irányában fennálló pénzügyi kötelezettségvállalásainak NKB általi finanszírozásáról rendelkezik.

⁴⁵ HL L 332., 1993.12.31., 1. o. Az Európai Közösséget létrehozó szerződés 104. cikke és 104b. cikkének (1) bekezdése jelenleg a Szerződés 123. cikke és 125. cikkének (1) bekezdése.

⁴⁶ Lásd a 2008. évi Konvergenciajelentés 23. oldalán a 13. lábjegyzetet, ahol megtalálható az e területen 1995 májusa és 2008 márciusa között elfogadott, irányadó EMI/EKB vélemények felsorolása. Az EKB e területen irányadó további véleményei: CON/2008/46; CON/2008/80; CON/2009/59 és CON/2010/4.

⁴⁷ A CON/2013/16 vélemény.

A közszeaktor, illetve a közszeaktor harmadik felekkel szemben fennálló kötelezettségeinek finanszírozása

A nemzeti jogszabályok nem írhatják elő egy NKB számára, hogy a közszeaktorba tartozó egyéb szervek tevékenységét vagy a közszeaktor harmadik felekkel szembeni kötelezettségeit finanszírozza. A nemzeti jogszabályok különösen nem állapíthatják meg az NKB számára harmadik felek tevékenysége finanszírozásának feladatát, amennyiben e finanszírozás nem kapcsolódik a központi bank feladataihoz és funkcióihoz, hanem a kormányzat felelősségi körébe tartozik.⁴⁸

Összeegyeztethetetlenek a monetáris finanszírozás tilalmával például az olyan nemzeti jogszabályok, amelyek lehetővé teszik vagy előírják egy NKB számára olyan bírósági vagy kvázi bírósági szervek finanszírozását, amelyek függetlenek az NKB-tól és a kormányzat kiterjesztéseként működnek. A monetáris finanszírozás tilalmának való megfelelés érdekében egy NKB-ra ruházott új feladathoz teljes körű és megfelelő finanszírozást kell biztosítani, amennyiben az a) nem központi banki feladat vagy központi banki feladatok ellátását elősegítő intézkedés; vagy b) kormányzati feladathoz kapcsolódik és azt a kormányzat érdekében látják el.⁴⁹

Valamely új feladat kormányzati feladatnak minősülésére vonatkozó fontos szempontok: a) a feladat atipikus jellege; b) az a körülmény, hogy azt a kormányzat nevében és kizárólagos érdekében látják el; és c) annak az NKB intézményi, pénzügyi és személyi függetlenségére gyakorolt hatása. Egy új feladat kormányzati feladatnak minősülhet különösen, ha az új feladat ellátása az alábbi feltételek valamelyikének megfelel: a) az a fennálló központi banki feladatokkal szembeni, nem megfelelően kezelt összeférhetlenséghez vezet; b) az NKB pénzügyi és szervezeti kapacitásához képest aránytalan; c) nem illeszkedik az NKB intézményi struktúrájába; d) jelentős pénzügyi kockázatokkal jár; és e) az NKB döntéshozó szerveinek tagjait olyan politikai kockázatoknak teszi ki, amelyek aránytalanok és a személyi függetlenségüket illetően negatív hatással járhatnak rájuk nézve.⁵⁰

Az NKB-kra ruházott olyan új feladatok, amelyeket az EKB kormányzati feladatoknak tekint, többek között: a) a szanálási alapok vagy pénzügyi megállapodások finanszírozásához, valamint betétgarancia- vagy befektetőkártalanítási rendszerekhez kapcsolódó feladatok;⁵¹ b) a bankszámlaszámok központi nyilvántartásának létrehozásához kapcsolódó feladatok;⁵² és c) a hitelközvetítői

⁴⁸ A CON/2006/15 vélemény.

⁴⁹ A CON/2011/30, a CON/2015/36 és a CON/2015/46 vélemény.

⁵⁰ A CON/2015/22, a CON/2015/36 és a CON/2015/46 vélemény.

⁵¹ A CON/2011/103 és a CON/2012/22 vélemény. Egyes különös esetekhez lásd továbbá „A szanálási alapok vagy pénzügyi megállapodások, valamint a betétbiztosítási vagy befektetőkártalanítási rendszerek pénzügyi támogatása” című szakaszt.

⁵² A CON/2015/36 és a CON/2015/46 vélemény.

feladatok.⁵³ Központi banki feladatok lehetnek ugyanakkor többek között a felügyeleti feladatok vagy a felügyeleti feladatokhoz kapcsolódó feladatok, például a fogyasztóvédelemhez kapcsolódó feladatok a pénzügyi szolgáltatások,⁵⁴ a hiteleket felvásárló társaságok felügyelete⁵⁵ vagy a fogyasztói hitelt nyújtók és azt közvetítők felügyelete⁵⁶ területén. Azon felfogásnak megfelelően, amely szerint a közigazgatási szanalási feladatok és a felügyeleti feladatok kiegészítik egymást, a technikai szanalási hatáskörök gyakorlásával és döntéshozatallal összefüggő feladatok központi banki feladatnak is minősülhetnek, amennyiben a Szerződés 130. cikkének és az Alapokmány 7. cikkének megfelelően nem veszélyeztetik egy NKB függetlenségét.⁵⁷ Így nem vet fel monetáris finanszírozási aggályokat az NKB által a felügyeleti hatóságnak nyújtott finanszírozás, amennyiben az NKB megbízatása részeként a nemzeti jog szerinti, jogszerű pénzügyi felügyeleti tevékenységet finanszíroz, vagy pedig ha az NKB a felügyeleti hatóságok döntéshozatalában részt vehet, és arra hatást gyakorolhat.⁵⁸

Az NKB-k továbbá nem nyújthatnak áthidaló finanszírozást ahhoz, hogy a tagállam képes legyen a banki kötelezettségekre vállalt állami garanciából eredő kötelezettségei teljesítésére.⁵⁹ Nem felel meg a monetáris finanszírozás tilalmának a nem teljes egészében realizált, elszámolt és auditált központi banki eredmény felosztása sem. A monetáris finanszírozás tilalmának való megfeleléshez az állami költségvetéshez az irányadó eredményfelosztási szabályok értelmében fizetendő összeg még részben sem fizethető az NKB tartalék jellegű tőkeelemeiből. Ezért az eredményfelosztási szabályok nem érinthetik az NKB tartalék jellegű tőkeelemeit. Ezen túlmenően az NKB eszközeinek az államra való átruházásakor az ellenértéket piaci alapon kell meghatározni és az átruházásnak az ellenérték megfizetésével egyidejűleg kell történnie.⁶⁰

Hasonlóképpen nem megengedett az eurorendszer további feladatainak – mint például a devizatartalékkal való gazdálkodás – ellátásába történő beavatkozás, így az elméleti és nem realizált tőkenyereség megadóztatása sem.⁶¹

⁵³ A CON/2015/12 vélemény.

⁵⁴ A CON/2007/29 vélemény.

⁵⁵ A CON/2015/45 vélemény.

⁵⁶ A CON/2015/54 vélemény.

⁵⁷ A CON/2015/22 vélemény.

⁵⁸ A CON/2010/4 vélemény.

⁵⁹ A CON/2012/4 vélemény.

⁶⁰ A CON/2011/91 és a CON/2011/99 vélemény.

⁶¹ A CON/2009/63 vélemény.

A közszektor kötelezettségeinek átvállalása

A monetáris finanszírozás tilalmával nem lenne összeegyeztethető az olyan nemzeti jogszabály, amely előírja az NKB számára – egyes feladatok és kötelezettségek nemzeti (például a korábban az állam vagy független hatóságok vagy szervek által ellátott egyes felügyeleti feladatok NKB-ra történő áttelepítésével összefüggésben történő) átszervezése következtében – egy korábban független közszektorbeli szerv kötelezettségeinek átvállalását anélkül, hogy az NKB-t teljes mértékben mentesítene az ilyen szerv korábbi tevékenységéből eredő minden pénzügyi kötelezettség alól.⁶² Ugyanígy, az olyan nemzeti jogszabály, amely az NKB számára számos esetben előírja a kormány hozzájárulásának beszerzését szanalási intézkedések meghozatala előtt, azonban nem korlátozza az NKB saját közigazgatási aktusaiért viselt felelősségét, nem lenne összeegyeztethető a monetáris finanszírozás tilalmával.⁶³

Pénzügyi támogatás hitelintézetek és/vagy pénzügyi intézmények számára

Összeegyeztethetetlenek lennének a monetáris finanszírozás tilalmával az olyan nemzeti jogszabályok, amelyek hitelintézeteknek a központi banki feladatokkal kapcsolatos eseteken (mint például a monetáris politika, fizetési rendszerek vagy átmeneti likviditástámogatási műveletek) kívül – különösen a fizetéseképtelen hitelintézetek és/vagy egyéb pénzügyi intézmények támogatása céljából történő – NKB-k által önállóan és saját mérlegelési jogkörében adott finanszírozásáról rendelkeznek.

Ez vonatkozik különösen a fizetéseképtelen hitelintézetek támogatására. E tilalom mögött az az érvelés húzódik meg, hogy a fizetéseképtelen hitelintézet finanszírozásával az NKB kormányzati feladatot venne át.⁶⁴ Ugyanezen megfontolások vonatkoznak az olyan hitelintézetek eurorendszer általi finanszírozására is, amelyeket újratőkésítettek a fizetőképességüknek – alternatív piaci alapú finanszírozási forrás hiányában – államilag kibocsátott adósságinstrumentumok (a továbbiakban: újratőkésítési kötvények) közvetlen kihelyezésével történő helyreállítása céljából, illetve amennyiben az ilyen kötvényeket fedezetként kívánják felhasználni. Ilyen esetben monetáris finanszírozási aggályokat kelt a hitelintézetek újratőkésítési kötvények közvetlen kihelyezésével történő állami újratőkésítése és ezt követően az újratőkésítési kötvényeknek a központi banki likviditási műveletekben fedezetként való

⁶² A CON/2013/56 vélemény.

⁶³ A CON/2015/22 vélemény.

⁶⁴ A CON/2013/5 vélemény.

felhasználása.⁶⁵ Azon sürgősségi likviditási támogatásnak, amelyet az NKB fizetőképes hitelintézet részére, függetlenül és teljes egészében saját mérlegelési jogkörben ad állami garancia formájában megjelenő fedezet mellett, a következő szempontoknak kell megfelelnie: i. biztosítani kell, hogy az NKB által nyújtott hitel futamideje a lehető legrövidebb legyen; ii. a rendszer stabilitásának kell veszélyben forognia; iii. nem férhet kétség az állami garancia nemzeti jog szerinti jogi érvényességéhez és érvényesíthetőségéhez; és iv. nem férhet kétség az állami garancia gazdasági megfelelőségéhez, továbbá a garanciának a kölcsön tőkeösszegére és kamataira is ki kell terjednie.⁶⁶

E célból megfontolandó a nemzeti jogba a Szerződés 123. cikkére való hivatkozások beillesztése.

A szanálási alapok vagy pénzügyi megállapodások, valamint a betétbiztosítási vagy befektetőkártalanítási rendszerek pénzügyi támogatása

Bár a közigazgatási szanálási feladatok általában a Szerződés 127. cikkének (5) bekezdésében említett feladatokhoz kapcsolódóaknak tekintendők, valamely szanálási alap vagy pénzügyi megállapodás finanszírozása nem áll összhangban a monetáris finanszírozás tilalmával.⁶⁷ Amennyiben az NKB szanálási hatóságként jár el, semmi esetre nem vállalhatja át vagy finanszírozhatja egyetlen áthidaló intézmény vagy eszközkezelő kötelezettségeit sem.⁶⁸ Ennek érdekében a nemzeti jogszabályoknak egyértelművé kell tenniük, hogy az NKB nem fogja átvállalni vagy finanszírozni e szervezetek kötelezettségeit.⁶⁹

A betétbiztosítási rendszerekről szóló irányelv⁷⁰ és a befektetőkártalanítási rendszerekről szóló irányelv⁷¹ szerint a betétbiztosítási rendszerek és a befektetőkártalanítási rendszerek finanszírozásának költségeit maguknak a hitelintézeteknek, illetve a befektetési vállalkozásoknak kell viselniük. Az olyan nemzeti jogszabályok, amelyek a nemzeti hitelintézeti betétbiztosítási rendszernek vagy a befektetési vállalkozások nemzeti befektetőkártalanítási rendszerének NKB-k általi finanszírozásáról rendelkeznek, csak akkor összeegyeztethetőek a monetáris

⁶⁵ A CON/2012/50, a CON/2012/64 és a CON/2012/71 vélemény.

⁶⁶ A CON/2012/4 vélemény 42. lábjegyzete, amely további fontos véleményekre hivatkozik e tekintetben.

⁶⁷ A CON/2015/22 vélemény.

⁶⁸ A CON/2011/103; a CON/2012/99; a CON/2015/3 és a CON/2015/22 vélemény.

⁶⁹ A CON/2015/33 és a CON/2015/35 vélemény.

⁷⁰ A betétbiztosítási rendszerekről szóló, 2014. április 16-i 2014/49/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 173., 2014.6.12., 149. o.) (27) preambulumbekkezdése.

⁷¹ A befektetőkártalanítási rendszerekről szóló, 1997. március 3-i 97/9/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 84., 1997.3.26., 22. o.) (23) preambulumbekkezdése.

finanszírozás tilalmával, amennyiben azok rövid távúak, vészhelyzet kezelésére szólnak, a rendszer stabilitása forog veszélyben, és a döntések az NKB hatáskörében maradnak.⁷² E célból megfontolandó a nemzeti jogba a Szerződés 123. cikkére való hivatkozások beillesztése. Az NKB-nak a hitelnyújtásra vonatkozó mérlegelési jogköre gyakorlása során biztosítania kell, hogy ténylegesen ne vegyen át állami feladatot.⁷³ Különösen a betétgarancia-rendszerek központi banki támogatása nem jelenthet szisztematikus előfinanszírozási műveletet.⁷⁴

A fiskális megbízottként való eljárás

Az Alapokmány 21.2. cikke alapján „az EKB és a nemzeti központi bankok fiskális megbízottként tevékenykedhetnek” „az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok, a tagállamok központi kormányzata, regionális vagy helyi közigazgatási szervei, közjogi testületei, egyéb közintézményei vagy közvállalkozásai részére”. Az Alapokmány 21.2. cikkének célja az, hogy a monetáris politikai hatáskörök eurorendszer részére történő átadását követően az NKB-k számára lehetővé tegye, hogy a monetáris finanszírozás tilalmának automatikus megszegése nélkül továbbra is nyújthassanak olyan fiskális megbízotti szolgáltatásokat, amelyeket hagyományosan a központi bankok nyújtanak a kormányok és egyéb közjogi testületek részére. A 3603/93/EK rendelet a fiskális megbízottként történő eljárással kapcsolatban számos konkrét és megszorítóan megfogalmazott kivételt állapít meg, a következők szerint: i. a közszektornak nyújtott napközbeni hitelek megengedettek, feltéve, hogy az érintett napra korlátozódnak és meghosszabbításuk nem lehetséges;⁷⁵ ii. megengedett az, hogy harmadik fél által kiállított csekket jóváírják a közszektor számláján, mielőtt az utalványozott bankot megterhelnék, amennyiben egy meghatározott idő – az érintett NKB által csekkek behajtására szokásosan megállapított határidőnek megfelelően – eltelt a csekk átvétele óta, feltéve, hogy az esetleg fellépő időkülönbözlet kivételes jellegű, kis összegre vonatkozik, és rövid idő alatt befejeződik;⁷⁶ valamint iii. a közszektor által kibocsátott és a közszektornak jóváírt érmeállomány tartása megengedett, ha az így keletkezett eszközök összege alatta marad a forgalomban lévő érmeállomány 10%-ának.⁷⁷

A fiskális megbízottként való eljárás nemzeti szabályozásának összeegyeztethetőnek kell lennie általában az uniós joggal, és különösen a

⁷² A CON/2015/40 vélemény.

⁷³ A CON/2011/83 és a CON/2015/52 vélemény.

⁷⁴ A CON/2011/84 vélemény.

⁷⁵ Lásd a 3603/93/EK rendelet 4. cikkét és a CON/2013/2 véleményt.

⁷⁶ Lásd a 3603/93/EK rendelet 5. cikkét.

⁷⁷ Lásd a 3603/93/EK rendelet 6. cikkét.

monetáris finanszírozás tilalmával.⁷⁸ Figyelemmel arra, hogy az Alapokmány 21.2. cikke kifejezetten elismeri a fiskális megbízotti szolgáltatásokat mint az NKB-k által hagyományosan betöltött, jogszerű funkciót, a fiskális megbízotti szolgáltatások központi bankok általi ellátása akkor felel meg a monetáris finanszírozás tilalmának, ha e szolgáltatások megmaradnak a fiskális megbízotti funkció keretein belül és nem valósítják meg a közszektor harmadik felek felé fennálló kötelezettségeinek központi banki finanszírozását vagy pedig a közszektor központi bank általi hitelezését, a 3603/93/EK rendeletben megszabott szűk kivételek körén túlmenően.⁷⁹ A kormányzati betétek gyűjtését és kormányzati számlavezetést lehetővé tevő nemzeti jogszabályok monetáris finanszírozás tilalmával való összeegyeztethetősége akkor nem aggályos, ha ezek a rendelkezések nem teszik lehetővé a hitelnyújtást, beleértve az egynapos hitelkeretet is. A monetáris finanszírozás tilalmának betartása azonban aggályos lenne abban az esetben, ha a nemzeti jogalkotás például lehetővé tenné, hogy a betétekre vagy a folyószámla-egyenlegekre a piaci kamatlábbal megegyező vagy annál alacsonyabb kamatláb helyett magasabb kamatláb alapján megállapított kamatot fizessenek. A piaci kamatláb feletti kamatszint gyakorlatilag hitelnek minősül, ami ellentétes a monetáris finanszírozás tilalmának céljával, és ezért alááshatja a tilalom céljainak megvalósítását. Alapvető fontosságú, hogy a számlák kamatozása a piaci feltételeket tükrözze, és különösen fontos a betéti kamatláb és betétek futamidejének összehangolása.⁸⁰ Mindemellett nem vet fel monetáris finanszírozási aggályokat az, ha az NKB a fiskális megbízotti szolgáltatásokat ellenérték nélkül látja el, feltéve, hogy ezek esetében alapvető fiskális megbízotti szolgáltatásokról van szó.⁸¹

2.2.5.2 A kiváltságos hozzáférés tilalma

A Szerződés 124. cikke úgy rendelkezik, hogy „[t]ilos minden olyan intézkedés, amely nem prudenciális megfontoláson alapul, és amely az Unió intézményeinek, szerveinek vagy hivatalainak, a tagállamok központi kormányzatának, regionális vagy helyi közigazgatási szerveinek, közjogi testületeinek, egyéb közintézményeinek vagy közvállalkozásainak kiváltságos hozzáférést biztosít a pénzügyi szervezetekhez”.

A 3604/93/EK tanácsi rendelet⁸² 1. cikkének (1) bekezdése értelmében a kiváltságos hozzáférésről rendelkezik minden olyan törvény, rendelet vagy egyéb kötelező erejű

⁷⁸ A CON/2013/3 vélemény.

⁷⁹ A CON/2009/23, a CON/2009/67 és a CON/2012/9 vélemény.

⁸⁰ Lásd többek között a CON/2010/54, a CON/2010/55 és a CON/2013/62 véleményt.

⁸¹ A CON/2012/9 vélemény.

⁸² A Tanács 3604/93/EK rendelete (1993. december 13.) az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 104a. cikkében említett kiváltságos hozzáférés tilalmának alkalmazásához szükséges fogalmak meghatározásáról (HL L 332., 1993.12.31., 4. o.). A 104a. cikk jelenleg a Szerződés 124. cikke.

jogi eszköz, amelyet közhatalom gyakorlása során fogadtak el, és amely: a) arra kötelez pénzügyi intézményeket, hogy az uniós intézményeknek vagy szervezeteknek, a tagállamok központi kormányzatának, regionális, helyi vagy egyéb közigazgatási szerveinek, közjogi testületeinek, egyéb közintézményeinek vagy közvállalkozásainak kötelezettségeit megszerezzék vagy tartásuk, vagy b) annak érdekében, hogy ezeket az intézményeket az ilyen kötelezettségeit megszerzésére vagy tartására ösztönözze, olyan adókedvezményeket állapít meg, amelyeket vagy csak pénzügyi intézmények vehetnek igénybe, vagy amelyek nem felelnek meg a piacgazdaság alapelveinek.

Az NKB-k állami hatóságként nem hozhatnak a közszektorban a pénzügyi intézményekhez kiváltságos hozzáférést biztosító intézkedéseket, amennyiben az ilyen intézkedések nem prudenciális megfontoláson alapulnak. Az NKB-k által kibocsátott adósságinstrumentumok mobilizációjára vagy elzálogosítására vonatkozó szabályok nem szolgálhatnak továbbá arra, hogy kijátsszák a kiváltságos hozzáférés tilalmát.⁸³ A tagállamok e területre vonatkozó jogszabályai nem hozhatnak létre ilyen kiváltságos hozzáférést.

A 3604/93/EK rendelet 2. cikke a „prudenciális megfontolásokat” akként határozza meg, mint az uniós jogon alapuló vagy azzal összhangban lévő olyan nemzeti törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezések alapjául szolgáló megfontolásokat, amelyek célja, hogy elősegítse a pénzügyi intézmények szilárd működését az egész pénzügyi rendszer stabilitásának és az érintett intézmények ügyfeleinek védelme érdekében. A prudenciális megfontolások annak biztosítását célozzák, hogy a bankok fizetőképesek maradjanak a betéteseikkel szemben.⁸⁴ A prudenciális felügyelet terén a másodlagos uniós jogalkotás számos, a hitelintézetek stabilitását biztosító követelményt meghatározott.⁸⁵ A „hitelintézet” fogalma akként került meghatározásra, mint olyan vállalkozás, amely a nyilvánosságtól betéteket vagy más visszafizetendő pénzeszközöket fogad el, valamint saját számlára hiteleket nyújt.⁸⁶ Ezenkívül a hitelintézetekre gyakran „bankként” hivatkoznak, és az általuk történő szolgáltatásnyújtáshoz az illetékes tagállami hatóság engedélyére van szükség.⁸⁷

⁸³ Lásd a 3604/93/EK rendelet 3. cikkének (2) bekezdését és (10) preambulumbekzdését.

⁸⁴ Elmer főtanácsnok C-222/95. sz., Parodi kontra Banque H. Albert de Bary ügyre (EBHT 1997., I-3899. o.) vonatkozó véleményének 24. pontja.

⁸⁵ Lásd: i. az Európai Parlament és a Tanács 575/2013/EU rendelete (2013. június 26.) a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről és a 648/2012/EU rendelet módosításáról (HL L 176, 2013.6.27., 1. o.); és ii. az Európai Parlament és a Tanács 2013/36/EU irányelve (2013. június 26.) a hitelintézetek tevékenységéhez való hozzáférésről és a hitelintézetek és befektetési vállalkozások prudenciális felügyeletéről, a 2002/87/EK irányelv módosításáról, a 2006/48/EK és a 2006/49/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 176., 2013.6.27., 338. o.).

⁸⁶ Lásd az 575/2013/EU rendelet 4. cikke (1) bekezdésének 1. pontját.

⁸⁷ Lásd a 2013/36/EU irányelv 8. cikkét.

Bár a kötelező tartalékokra lehet a prudenciális követelmények részeként tekinteni, azok általában valamely NKB működési keretrendszerének részét képezik, és azokat a legtöbb gazdaságban a monetáris politika eszközeként alkalmazzák, ideértve az euroövezetet is.⁸⁸ E tekintetben az EKB/2014/60 iránymutatás⁸⁹ I. mellékletének 2. pontja akként rendelkezik, hogy az eurorendszer kötelezőtartalék-rendszerének elsődleges célja a pénzügyi kamatok stabilizálása, valamint strukturális likviditási szükséglet létrehozása (vagy bővítése).⁹⁰ Az EKB megköveteli az euroövezetben letelepedett hitelintézetektől, hogy az előírt kötelező tartalékaikat (betétek formájában) az NKB-juknál vezetett számlán tartsák.⁹¹

E jelentés középpontjában az NKB-k által elfogadott nemzeti jogszabályoknak vagy rendelkezéseknek, valamint az NKB-k státútumának a kiváltságos hozzáférés Szerződésben megfogalmazott tilalmával való összeegyeztethetősége áll. Ez a jelentés azonban nem érinti az arra vonatkozó értékeléseket, hogy a tagállamok törvényi, rendeleti, szabályozási vagy közigazgatási rendelkezéseivel, a prudenciális megfontolásokra hivatkozva nem kerülik-e meg a kiváltságos hozzáférés tilalmát. Ennek értékelésére e jelentés nem terjed ki.

2.2.6 Az euro egységes írásmódja

Az Európai Unióról szóló szerződés 3. cikkének (4) bekezdése akként rendelkezik, hogy az „Unió egy gazdasági és monetáris uniót hoz létre, amelynek pénzneme az euro”. A Szerződések valamennyi, a latin betűs ábécét használó hivatalos nyelvi változatának szövegében az euro egyes számban és alanyesetben következetesen „euro”-ként kerül meghatározásra. Az eurót a görög betűs ábécét használó szövegben „ευρώ”-nak, a cirill betűs ábécét használó szövegben pedig „евро”-nak írják.⁹² Ezzel összhangban az euro bevezetéséről szóló, 1998. május 3-i 974/98/EK

⁸⁸ Ezt a 3604/93/EK rendelet 3. cikkének (2) bekezdése és (9) preambulumbekzdése is alátámasztja.

⁸⁹ Az Európai Központi Bank (EU) 2015/510 iránymutatása (2014. december 19.) az eurorendszer monetáris politikához kötődő keretének végrehajtásáról (Az általános dokumentációra vonatkozó iránymutatás) (EKB/2014/60) (HL L 91., 2015.4.2., 3. o.).

⁹⁰ Minél magasabban kerül meghatározásra a kötelező tartalék szintje, annál kevesebb kölcsönt kell a bankoknak kihelyezniük, ami alacsonyabb mértékű pénzügyteremtéshez vezet.

⁹¹ Lásd: az Alapokmány 19. cikke; a Tanács 2531/98/EK rendelete (1998. november 23.) a kötelező tartalékok Európai Központi Bank által történő alkalmazásáról (HL L 318., 1998.11.27., 1. o.); az Európai Központi Bank 1745/2003/EK rendelete (2003. szeptember 12.) a kötelező tartalékok alkalmazásáról (EKB/2003/9) (HL L 250., 2003.10.2., 10. o.); valamint az Európai Központi Bank 1071/2013/EU rendelete (2013. szeptember 24.) a monetáris pénzügyi intézmények ágazati mérlegéről (EKB/2013/33) (HL L 297., 2013.11.7., 1. o.).

⁹² A Szerződésekhez csatolt, a „Lett Köztársaság, a Magyar Köztársaság és a Máltai Köztársaság nyilatkozata a közös pénz nevének a Szerződésekben szereplő írásmódjáról” rögzíti, hogy: „A Szerződésekben említett közös pénz nevének a bankjegyeken és pénzügyi eszközökön megjelenő egységes írásmódját nem érintve, Lettország, Magyarország és Málta kinyilvánítja, hogy a közös pénz nevének, ideértve annak származékos alakjait is, a Szerződések lett, magyar, illetve máltai szövegében alkalmazott írásmódja semmilyen módon nem befolyásolja a lett, magyar, illetve a máltai nyelv fennálló szabályait”.

tanácsi rendelet⁹³ egyértelművé teszi, hogy az egységes valuta neve az EU valamennyi hivatalos nyelvén ugyanaz kell, hogy legyen, figyelembe véve az eltérő ábécék létezését. A Szerződések ennél fogva megkövetelik az „euro” szó egységes írásmódját egyes szám alanyesetben valamennyi uniós és nemzeti jogi rendelkezésben, figyelembe véve az eltérő ábécék létezését.

Az Uniónak az egységes valuta nevének meghatározására irányuló kizárólagos hatáskörére tekintettel az e szabálytól való bármely eltérés összeegyeztethetetlen a Szerződésekkel, és megszüntetendő. Míg ez az alapelv vonatkozik a nemzeti jogszabályok valamennyi típusára, az egyes országokra vonatkozó fejezetek értékelésének középpontjában az NKB-k statútuma és az euro bevezetésére vonatkozó jogszabályok állnak.

2.2.7 Az NKB-k eurorendszerbe történő jogi integrálódása

A nemzeti jogszabályok (különösen az NKB-k statútuma, valamint az egyéb jogszabályok) azon előírásai, amelyek megakadályoznák az eurorendszerrel kapcsolatos feladatok ellátását vagy az EKB határozatainak betartását, abban a pillanatban összeegyeztethetlenné válnak az eurorendszer hatékony működésével, amint az érintett tagállam bevezette az eurót. Módosítani kell tehát a nemzeti jogszabályokat, hogy az eurorendszerrel kapcsolatos feladatok tekintetében biztosítsák a Szerződéssel és az Alapokmánnal való összeegyeztethetőséget. A Szerződés 131. cikkének való megfelelés érdekében a nemzeti jogszabályokat az összeegyeztethetőség KBER létrehozásának időpontjáig (Svédország esetében), illetve 2004. május 1-jéig, 2007. január 1-jéig vagy 2013. július 1-jéig (az Unióhoz e napokon csatlakozott tagállamok esetében) történő biztosítása érdekében módosítani kellett. Azoknak a jogszabályi követelményeknek azonban, amelyek az NKB eurorendszerbe történő teljes jogi integrációjára vonatkoznak, csak abban a pillanatban kell érvénybe lépniük, amikor a teljes integráció megvalósul, azaz azon a napon, amikor az eltéréssel rendelkező tagállam bevezeti az eurót.

Az e jelentésben megvizsgált fő területek azok a területek, ahol jogszabályi rendelkezések akadályozhatják, hogy az NKB megfeleljen az eurorendszer követelményeinek. Ide tartoznak azok a rendelkezések, amelyek megakadályozhatják, hogy az NKB részt vegyen az EKB döntéshozó szervei által meghatározott egységes monetáris politika végrehajtásában, vagy hátráltathatják az NKB elnökét az EKB Kormányzótanácsának tagjaként rá háruló feladatai teljesítésében, illetve amelyek nem tartják tiszteletben az EKB előjogait. Megkülönböztetjük a gazdaságpolitikai célkitűzéseket, feladatokat, pénzügyi rendelkezéseket, árfolyam-politikát, valamint a nemzetközi együttműködést.

⁹³ HL L 139., 1998.5.11., 1. o.

Végezetül megemlítjük azokat az egyéb területeket, ahol valamely NKB statútuma módosításra szorulhat.

2.2.7.1 Gazdaságpolitikai célkitűzések

Valamely NKB eurorendszerbe való teljes integrációja megköveteli, hogy jogszabályban foglalt célkitűzései összeegyeztethetők legyenek a KBER-nek az Alapokmány 2. cikkében meghatározott célkitűzéseivel. Ez többek között azt jelenti, hogy a „nemzeti színezetű” jogszabályi célkitűzések – például amikor a jogszabályi rendelkezések olyan kötelezettséget írnak elő, hogy a monetáris politikát az érintett tagállam általános gazdaságpolitikája keretén belül kell folytatni – módosításra szorulnak. Mindemellett az NKB másodlagos célkitűzéseinek összeegyeztethetőeknek kell lenniük, illetve nem ütközhetnek azzal a kötelezettségével, hogy támogassa az Unión belüli általános gazdaságpolitikát azzal a céllal, hogy hozzájáruljon az Európai Unióról szóló Szerződés 3. cikkében megállapított uniós célkitűzések megvalósításához, ami önmagában is olyan célkitűzés, amely nem befolyásolhatja az árstabilitás fenntartását.⁹⁴

2.2.7.2 Feladatok

Azon tagállamok NKB-jának feladatait, amelyek pénzneme az euro, túlnyomórészt a Szerződés és az Alapokmány határozza meg, tekintettel arra, hogy az adott NKB az eurorendszer szerves része. Ezért a Szerződés 131. cikkének való megfelelés érdekében az NKB statútumában szereplő, a feladatokra vonatkozó rendelkezéseket össze kell vetni a Szerződés és az Alapokmány vonatkozó rendelkezéseivel, és az esetleg fennálló összeegyeztethetetlen elemeket hatályon kívül kell helyezni.⁹⁵ Ez minden olyan rendelkezésre vonatkozik, amely az euro bevezetését és az eurorendszerbe történő integrációt követően gátját képezheti a KBER-hez kapcsolódó feladatok ellátásának, illetve különösen azokra a rendelkezésekre, amelyek nem tartják tiszteletben a KBER-nek az Alapokmány IV. fejezetében meghatározott hatásköreit.

A monetáris politikára vonatkozó bármely nemzeti jogszabályi rendelkezésnek el kell ismernie, hogy az EU monetáris politikájának ellátása az eurorendszeren keresztül történik⁹⁶. Az NKB-k statútumai tartalmazhatnak a monetáris politikai eszköztárra vonatkozó rendelkezéseket. Az ilyen rendelkezéseknek a Szerződés és az Alapokmány vonatkozó rendelkezéseivel hasonlóknak kell lenniük, és a Szerződés

⁹⁴ A CON/2010/30 és a CON/2010/48 véleményy.

⁹⁵ Lásd különösen a Szerződés 127. és 128. cikkét, valamint az Alapokmány 3–6. és 16. cikkét.

⁹⁶ A Szerződés 127. cikke (2) bekezdésének első francia bekezdése.

131. cikkének való megfelelés érdekében az esetlegesen összeegyeztethetetlen elemeket hatályon kívül kell helyezniük.

A fiskális folyamatok figyelemmel kísérése olyan feladat, amelyet az NKB-k rendszeresen végeznek, a monetáris politikában követendő irányvonal megfelelő értékelése érdekében. Az NKB-k a megfigyelő tevékenységük és az általuk adott tanács függetlensége alapján kifejtetik az releváns fiskális fejleményekre vonatkozó észrevételeiket az európai monetáris unió megfelelő működéséhez való hozzájárulás érdekében. A fiskális folyamatok NKB-k által monetáris politikai okokból történő figyelemmel kísérésének a releváns államháztartási adatokhoz való teljes hozzáféréseken kell alapulnia. Ennek megfelelően az NKB-nak feltétel nélküli, időszerű és automatikus hozzáféréssel kell rendelkezniük valamennyi releváns államháztartási statisztikához. Ugyanakkor az NKB-k szerepének nem szabad túlterjeszkednie a figyelemmel kísérésre irányuló olyan tevékenységeken, amelyek – közvetve vagy közvetlenül – a monetáris politikai feladatuk ellátásából erednek, illetve ahhoz kapcsolódnak.⁹⁷ Egy NKB-nak az előrejelzések és a fiskális folyamatok elemzésére vonatkozó formális megbízatása olyan funkciót (valamint ehhez kapcsolódó felelősségi kört) teremt az NKB számára a fiskális politika meghatározása terén, amely annak kockázatával jár, hogy aláássa az eurorendszer monetáris politikai megbízatásának teljesítését és az NKB függetlenségét.⁹⁸

A pénzügyi piacokon tapasztalható zavarok kezelése érdekében nemzeti szinten hozott jogalkotási kezdeményezésekkel összefüggésben az EKB hangsúlyozta, hogy az euroövezeti pénzpiac nemzeti szegmenseinek bármely torzulását el kell kerülni, mivel az hátrányosan befolyásolhatja az egységes monetáris politika végrehajtását. Különösképpen irányadó ez a bankközi betétekre vonatkozó állami garanciák meghosszabbítására.⁹⁹

A tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy az egyes üzleti tevékenységeket vagy szakmákat érintő likviditási problémák – például az előbbieknél a pénzügyi intézményekkel szemben fennálló hitelállománya – kezelését célzó nemzeti jogi rendelkezések ne legyenek negatív hatással a piac likviditására. Az ilyen rendelkezéseknek különösképpen nem szabad ellentmondaniuk a nyílt piacgazdaság elvének, amelyet az Európai Unióról szóló szerződés 3. cikke is tükröz, mivel ez hátráltathatná a hiteláramlást, továbbá lényegesen befolyásolná a pénzügyi intézmények és piacok stabilitását, ennél fogva hatást gyakorolna az eurorendszer feladatainak ellátására.¹⁰⁰

⁹⁷ A CON/2012/105, a CON/2013/90 és a CON/2013/91 vélemény.

⁹⁸ Példaképpen a tagállamok költségvetési keretrendszerére vonatkozó követelményekről szóló, 2011. november 8-i 2011/85/EU tanácsi irányelvet (HL L 306., 2011.11.23., 41. o.) a nemzeti jogba átültető jogi rendelkezések. Lásd a CON/2013/90 és a CON/2013/91 véleményt.

⁹⁹ A CON/2009/99 és a CON/2011/79 vélemény.

¹⁰⁰ A CON/2010/8 vélemény.

Azon nemzeti jogszabályi rendelkezéseknek, amelyek a bankjegykibocsátás kizárólagos jogát az NKB-kra ruházzák, el kell ismerniük, hogy az euro bevezetését követően az EKB Kormányzótanácsának kizárólagos joga, hogy a Szerződés 128. cikke (1) bekezdésében és az Alapokmány 16. cikkében előírtak szerint az eurobankjegyek kibocsátását engedélyezze, míg az eurobankjegy-kibocsátás joga az EKB-t és az NKB-kat illeti meg. Azokat a nemzeti jogszabályi rendelkezéseket, amelyek az eurobankjegyek címleteivel, előállításával, mennyiségével, illetve a forgalomból történő kivonásával kapcsolatos kérdésekben befolyást biztosítanak a kormány részére, hatályon kívül kell helyezni, vagy azokban el kell ismerni az EKB-nak az eurobankjegyekkel kapcsolatos, a Szerződés és az Alapokmány rendelkezéseiben meghatározott hatásköreit. Az NKB-k és a kormányok közötti, az euroérmékkel kapcsolatos hatáskörmegosztásra való tekintet nélkül az euro bevezetését követően a vonatkozó jogszabályokban el kell ismerni az EKB-nak az euroérmék kibocsátásra kerülő mennyiségével kapcsolatban gyakorolt engedélyezési hatáskörét. Egy tagállam nem tekintheti a forgalomban lévő készpénzt az NKB-jának az adott tagállam kormánya felé fennálló adósságaként, mivel ez ellentétes lenne a közös valuta fogalmával, és összeegyeztethetetlen lenne az eurorendszer jogi integrációjának követelményeivel.¹⁰¹

Ami a devizatartalékok kezelését illeti,¹⁰² az eurót bevezetett azon tagállamok, amelyek nem adják át hivatalos devizatartalékaikat¹⁰³ az NKB-juknak, megszegik a Szerződés rendelkezéseit. Emellett valamely harmadik félnek – például kormánynak vagy parlamentnek – bármely joga, amely lehetővé teszi, hogy befolyásolja az NKB-nak a hivatalos devizatartalékkal való gazdálkodásra vonatkozó döntéseit, nem lenne összeegyeztethető a Szerződés 127. cikke (2) bekezdésének harmadik francia bekezdésével. Az NKB-knak továbbá az EKB jegyzett tőkéjében való részesedésük arányában hozzá kell járulniuk az EKB devizatartalékokat megtestesítő eszközeihez. Ezért nem lehet jogi akadálya annak, hogy az NKB-k devizatartalékokat megtestesítő eszközöket adjanak át az EKB-nak.

Habár a KBER Alapokmányának 34.1. cikke alapján a statisztika körében elfogadott rendeletek nem keletkeztetnek jogokat vagy kötelezettségeket azon tagállamok tekintetében, amelyek még nem vezették be az eurót, az Alapokmány statisztikai információk gyűjtésére vonatkozó 5. cikke minden egyes tagállamra irányadó attól függetlenül, hogy az bevezette-e az eurót. Ennek megfelelően azok a tagállamok, amelyek pénzneme nem az euro, kötelesek nemzeti szinten kialakítani és végrehajtani minden olyan intézkedést, amelyet megfelelőnek találnak az EKB statisztikai adatszolgáltatási követelményeinek kielégítése érdekében szükséges

¹⁰¹ A CON/2008/34 vélemény.

¹⁰² A Szerződés 127. cikke (2) bekezdésének harmadik francia bekezdése.

¹⁰³ Kivéve a Szerződés 127. cikk (3) bekezdése alapján a tagállamok kormányai által tartható, devizában tartott technikai egyenlegeket.

statisztikai adatgyűjtésre, valamint kötelesek a statisztika körében az arra való időszerű felkészülésre, hogy olyan tagállammá váljanak, amely pénzneme az euro.¹⁰⁴ Az NKB-k és a nemzeti statisztikai hivatalok közötti együttműködés kereteit rögzítő nemzeti jogszabályoknak biztosítaniuk kell az NKB függetlenségét a KBER statisztikai keretrendszerében fennálló feladataik ellátása során.¹⁰⁵

2.2.7.3 Pénzügyi rendelkezések

Az Alapokmány pénzügyi rendelkezései a pénzügyi beszámolókkal,¹⁰⁶ a könyvvizsgálattal,¹⁰⁷ a tőkejegyzéssel,¹⁰⁸ a devizatartalékokat megtestesítő eszközök átadásával¹⁰⁹ és a monetáris jövedelem felosztásával¹¹⁰ kapcsolatos szabályokat foglalják magukban. Az NKB-knak meg kell tudniuk felelni e rendelkezésekben meghatározott kötelezettségeiknek, ezért minden ezekkel össze nem egyeztethető nemzeti jogszabályi rendelkezést hatályon kívül kell helyezni.

2.2.7.4 Árfolyam-politika

Az eltéréssel rendelkező tagállam nemzeti jogszabályai rendelkezhetnek úgy, hogy a kormány felel a tagállam árfolyam-politikájáért, az NKB pedig tanácsadói és/vagy végrehajtói szerepet kap. Azonban, amikor a tagállam bevezeti az eurót, az ilyen jogszabályi rendelkezéseknek a Szerződés 138. és 219. cikkének megfelelően tükrözniük kell azt a tényt, hogy az euroövezet árfolyampolitikájával kapcsolatos felelősség uniós szintre emelkedett.

2.2.7.5 Nemzetközi együttműködés

Az euro bevezetésének feltétele, hogy a nemzeti jogszabályok összeegyeztethetőek legyenek az Alapokmány 6.1. cikkével, amely szerint az eurorendszer feladatkörébe tartozó nemzetközi együttműködés területén az EKB határozza meg a KBER képviselőtének formáját. Azon nemzeti jogszabályoknak, amelyek lehetővé teszik egy NKB nemzetközi monetáris intézményekben való részvételét, ezt az EKB jóváhagyásától kell függővé tenniük (az Alapokmány 6.2. cikke).

¹⁰⁴ A CON/2013/88 vélemény.

¹⁰⁵ A CON/2015/5 és a CON/2015/24 vélemény.

¹⁰⁶ Az Alapokmány 26. cikke.

¹⁰⁷ Az Alapokmány 27. cikke.

¹⁰⁸ Az Alapokmány 28. cikke.

¹⁰⁹ Az Alapokmány 30. cikke.

¹¹⁰ Az Alapokmány 32. cikke.

2.2.7.6 Vegyes rendelkezések

A fenti kérdések mellett bizonyos tagállamok esetében vannak egyéb területek is, ahol szükséges a nemzeti rendelkezések módosítása (például az elszámolási és fizetési rendszerek, valamint az információcsere terén).

3 A gazdasági konvergencia helyzete

A konvergenciakritériumoknak való megfelelés javult az EKB 2014. évi Konvergenciajelentése óta; több országban is sikerült az inflációs rátákat az euroövezeti szintek felé csökkenteni (lásd a 3.1 táblázatot). Ugyancsak előrelépés történt minden országban a fiskális egyensúlyhiányok csökkentése terén. Ugyanakkor az e jelentésben vizsgált országok egyike sem vesz részt az ERM–II-ben, és néhány ország valutája jelentősen ingadozott az euróval szemben az utóbbi néhány évben. Végül, jelentős sikereket értek el az euroövezettel szembeni hosszú távú kamatláb-különbszerek csökkentésében.

3.1 táblázat

A gazdasági konvergenciamutatók összefoglaló táblázata

		Árstabilitás		Az állami költségvetés alakulása és előrejelzések		Árfolyam		Hosszú lejáratú kamatláb ⁶⁾
		HICP-infláció ¹⁾	Túlzott hiány ^{2), 3)}	Államháztartási többlet (+)/hiány (-) ⁴⁾	Államháztartás adóssága ⁴⁾	ERM–II-ben tagvaluta ³⁾	Euróval szembeni árfolyam ^{3), 5)}	
Bulgária	2014	-1,6	Nem	-5,4	27,0	Nem	0,0	3,3
	2015	-1,1	Nem	-2,1	26,7	Nem	0,0	2,5
	2016	-1,0	Nem	-2,0	28,1	Nem	0,0	2,5
Cseh Köztársaság	2014	0,4	Nem	-1,9	42,7	Nem	-6,0	1,6
	2015	0,3	Nem	-0,4	41,1	Nem	0,9	0,6
	2016	0,4	Nem	-0,7	41,3	Nem	0,9	0,6
Horvátország	2014	0,2	Igen	-5,5	86,5	Nem	-0,7	4,1
	2015	-0,3	Igen	-3,2	86,7	Nem	0,3	3,6
	2016	-0,4	Igen	-2,7	87,6	Nem	0,5	3,7
Magyarország	2014	0,0	Nem	-2,3	76,2	Nem	-4,0	4,8
	2015	0,1	Nem	-2,0	75,3	Nem	-0,4	3,4
	2016	0,4	Nem	-2,0	74,3	Nem	-0,7	3,4
Lengyelország	2014	0,1	Igen	-3,3	50,5	Nem	0,3	3,5
	2015	-0,7	Nem	-2,6	51,3	Nem	0,0	2,7
	2016	-0,5	Nem	-2,6	52,0	Nem	-4,2	2,9
Románia	2014	1,4	Nem	-0,9	39,8	Nem	-0,6	4,5
	2015	-0,4	Nem	-0,7	38,4	Nem	0,0	3,5
	2016	-1,3	Nem	-2,8	38,7	Nem	-1,0	3,6
Svédország	2014	0,2	Nem	-1,6	44,8	Nem	-5,2	1,7
	2015	0,7	Nem	0,0	43,4	Nem	-2,8	0,7
	2016	0,9	Nem	-0,4	41,3	Nem	0,6	0,8
Referenciaérték ⁷⁾		0,7		-3,0	60,0			4,0

Forrás: Európai Bizottság (Eurostat, Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság) és Központi Bankok Európai Rendszere.

1) Átlagos éves változás százalékban. A 2016-os adatok a 2015 májusa és 2016 áprilisa közötti időszakra vonatkoznak.

2) Arra utal, hogy az adott ország legalább az év egy részében a túlzott hiány meglétére vonatkozó EU tanácsi határozat hatálya alá tartozott-e.

3) A 2016-ra vonatkozó információ a statisztikák lezárásának időpontjáig (2016. május 18.) tartó időszakra terjed ki.

4) A GDP százalékában. A 2016-ra vonatkozó adatok az Európai Bizottság 2016. tavaszi gazdasági előrejelzéséből származnak.

5) Átlagos éves változás százalékban. A pozitív (negatív) számok az euróval szembeni felértékelődést (leértékelődést) mutatják.

6) Átlagos éves kamatláb. A 2016-os adatok a 2015 májusa és 2016 áprilisa közötti időszakra vonatkoznak.

7) A HICP-infláció és a hosszú távú kamatlábak referenciaértékei a 2015 májusa és 2016 áprilisa közötti időszakra vonatkoznak; az államháztartási egyenleg és az államadósság esetében a referenciaértékeket az Európai Unió működéséről szóló szerződés 126. cikke és a vonatkozó, túlzott hiány esetén követendő eljárásról szóló (12. sz.) jegyzőkönyv határozza meg.

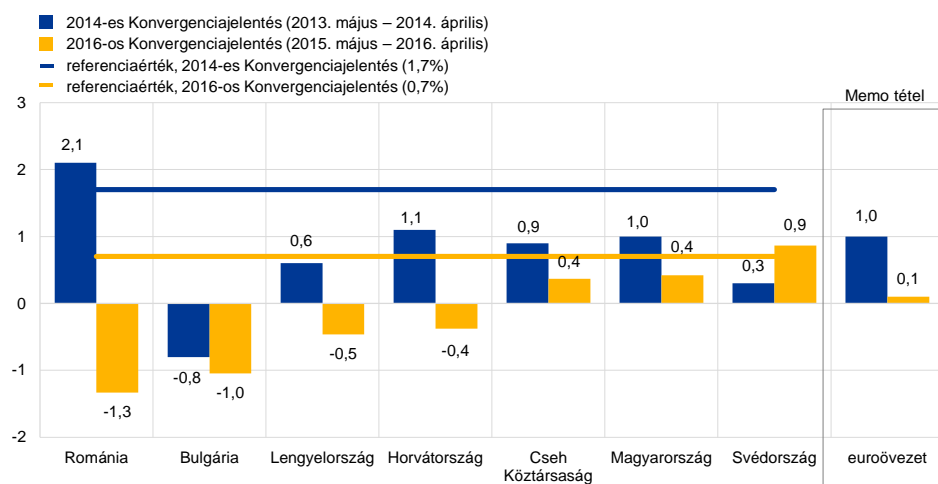
A gazdasági környezet kedvezőbbé vált a legutóbbi Konvergenciajelentés kiadása óta. A legtöbb EU-tagállamban ismét kezdett lendületet venni a gazdasági konjunktúra, és fokozatosan megalapozottabbá vált a jelentés által tárgyalt országokban. Ez a rendelkezésre álló reáljövedelmek növekedésének hatását tükrözi, amit támogat, hogy a legtöbb országban hiányoznak az inflációs nyomások, továbbá alkalmazkodó monetáris politikákat és több euroövezeti ország gazdasági stabilizálódásának fokozódó jeleit is tükrözi. A kezdődő fellendülés jelentős javuláshoz vezetett csaknem minden vizsgált ország munkaerőpiacán;

Horvátországban igen magas maradt a munkanélküliség. Minden országban további előrelépés történt a külső egyensúlyhiányok kiigazítását és a külső finanszírozástól való függés csökkentését illetően, különösen a bankszektorban. Ez fokozta a legtöbb vizsgált ország rugalmasságát az EU-n kívüli feltörekvő piacok közelmúltbeli zavarainak idején. Ugyanakkor egyes országoknál még mindig különféle jelentős sebezhetőségek állnak fenn, amelyek nem megfelelő kezelés esetén hosszú távon valószínűleg visszafogják a konvergencia folyamatát.

Ami az árstabilitási kritériumot illeti, a 12 havi átlagos inflációs ráta a jelentésben vizsgált hét ország közül hat esetében a 0,7%-os referenciaérték alatt – néhány esetben pedig jóval az alatt – volt (lásd a 3.1 ábrát). Bulgária, Horvátország, Lengyelország és Románia negatív inflációs rátákat könyvelt el. Svédországban az infláció a referenciaérték felett volt. A 2014. évi Konvergenciajelentésben Románia volt az egyetlen ország, ahol az inflációs ráta meghaladta az akkor érvényes 1,7%-os referenciaértéket.

3.1 ábra HICP-infláció

(átlagos éves százalékos változások)

Forrás: Eurostat.

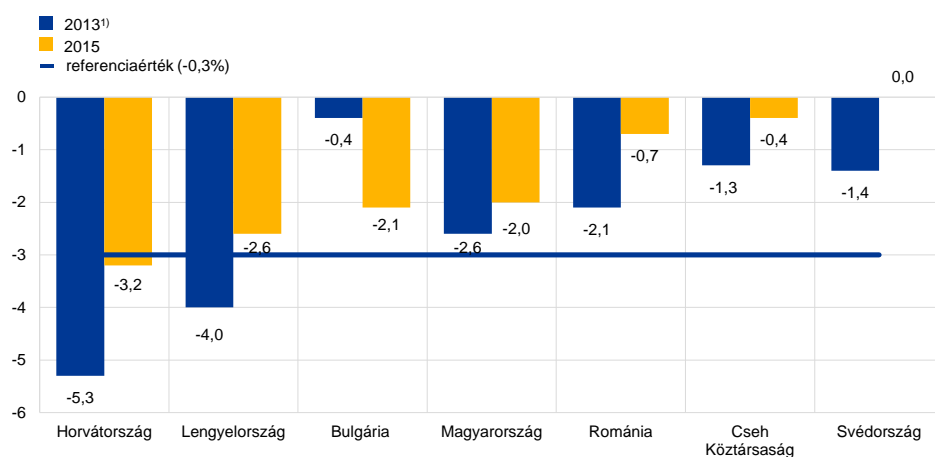
A fiskális kritériumokat illetően a vizsgált országok közül – e jelentés kiadásának idején – csak Horvátország tartozott a túlzott hiány meglétére vonatkozó EU tanácsi határozat hatálya alá. Ez eltér a 2014. évi Konvergenciajelentésben megállapított helyzettől, amikor a Cseh Köztársaságra és Lengyelországra vonatkozóan is túlzotthiány-eljárás volt érvényben; ezeket az eljárásokat 2014 júniusában (Cseh Köztársaság) és 2015 júniusában (Lengyelország) szüntették meg. 2015-ben a hivatalos költségvetési egyenleg Horvátország kivételével valamennyi országban a GDP 3%-ának megfelelő referenciaértéken vagy az alatt volt, míg a 2014-es jelentésben az állt, hogy Horvátországban és Lengyelországban a GDP-arányos költségvetési hiány 2013-ban meghaladta a 3%-ot (lásd a 3.2a ábrát). Amint a 2014. évi Konvergenciajelentésben is, a GDP-arányos államadósság 2015-ben csak Horvátország és Magyarország esetén volt a 60%-os referenciaérték felett.

Horvátországban az adósságráta érzékelhetően magasabb volt a 2013-as adatnál, míg Magyarországon kissé alacsonyabb. 2015-ben Lengyelország GDP-arányos adóssága meghaladta az 50%-ot. A Cseh Köztársaságban és Svédországban a ráta 50% alatt, Romániában 40% alatt, míg Bulgáriában 30% alatt volt (lásd a 3.2b ábrát).

3.2 a ábra

Államháztartási többlet (+) vagy hiány (-)

(a GDP százalékában)

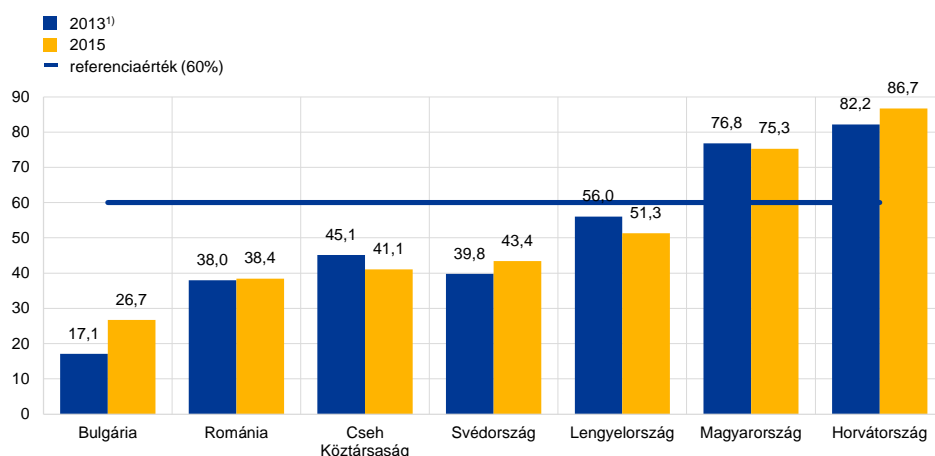
Forrás: Eurostat.

1) A 2014. évi Konvergenciajelentés óta az adatokat kissé módosították.

3.2 b ábra

Államháztartás bruttó adóssága

(a GDP százalékában)

Forrás: Eurostat.

1) A 2014. évi Konvergenciajelentés óta az adatokat kissé módosították.

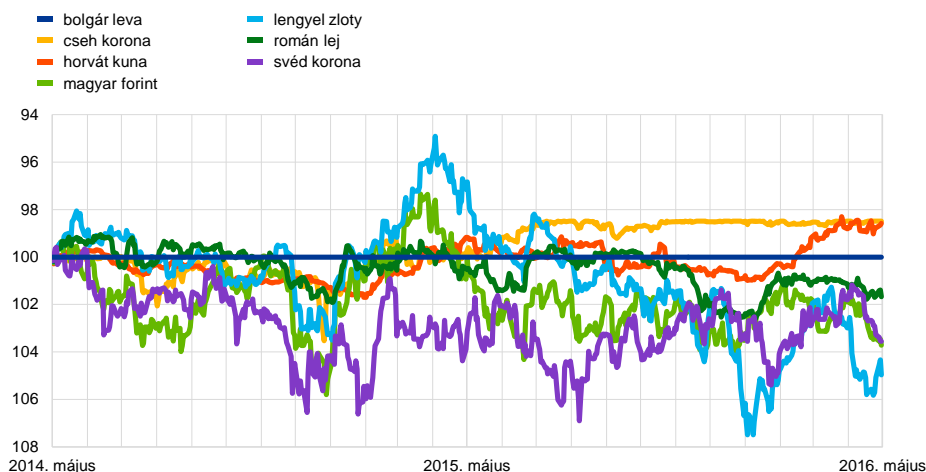
Az árfolyam-kritériumot illetően, a vizsgált országok egyike sem vesz részt az ERM-II-ben. Az árfolyam több országban is viszonylag magas fokú volatilitást mutatott a kétéves referencia-időszakban. A kivételt Bulgária és Horvátország valutái jelentették; előbbi országnak valutatanácsi rendszere van az euróval szemben, míg utóbbi szorosan irányított árfolyam-lebegtetést működtet. A többi vizsgált valuta

többsége – különösen a lengyel zloty – gyengült az euróval szemben a referencia-időszakban (lásd a 3.3 ábrát). Ugyanakkor a cseh korona és a horvát kuna kissé erősödött az euróval szemben.

3.3 ábra

Kétoldalú árfolyamok az euróval szemben

(napi adatok; 2014. május átlaga = 100; 2014. május 19. – 2016. május 18.)

Forrás: EKB.

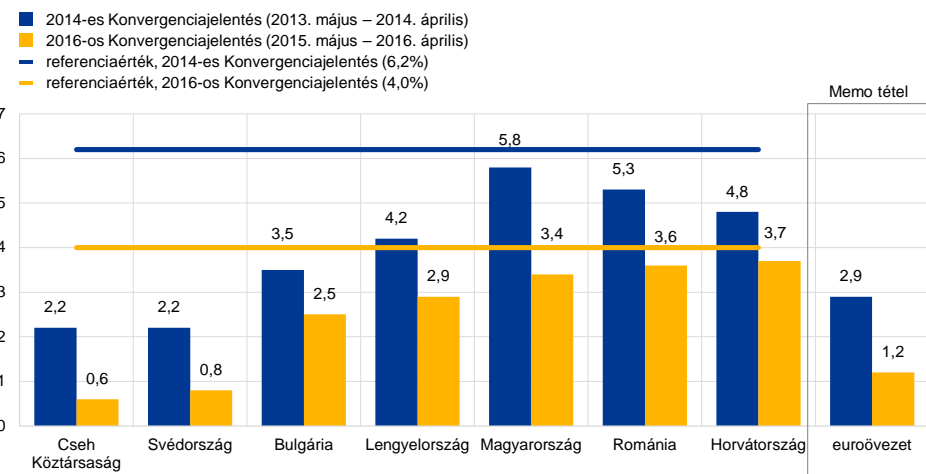
Megjegyzés: A felfelé (lefelé) irányuló mozgás a helyi valuta felértékelődését (leértékelődését) jelzi.

Ami a hosszú távú kamatlábak konvergenciáját illeti, csakúgy mint 2014-ben, a hosszú távú kamatlábak mind a hét vizsgált országban a 4%-os referenciaérték alatt voltak (3.4 ábra). A kamatlábak a Cseh Köztársaságban és Svédországban voltak a legalacsonyabbak.

3.4 ábra

Hosszú távú kamatlábak

(százalékok; éves átlag)

Forrás: Eurostat és EKB.

A konvergenciakritériumoknak való megfelelés mérlegelésekor elsőrendű fontosságú a fenntarthatóság. A konvergenciát tartósan kell elérni, nem csak egy

bizonyos időpontban. A GMU első évtizede rámutatott, hogy a gyenge fundamentumok, a túlzottan laza ország szintű makrogazdasági hozzáállás és a reáljövödelmek konvergenciáját illető túlságosan optimista várakozások nemcsak az érintett országra nézve jelentenek kockázatokat, hanem az euroövezet egészének zavartalan működésére is. A számszerű konvergenciakritériumok egy adott időpontban történő teljesítése önmagában nem garancia az akadály nélküli euroövezeti tagságra. Ezért az euroövezethez csatlakozó országoknak be kell bizonyítaniuk konvergenciafolyamataik fenntarthatóságát, valamint, hogy képesek megfelelni az euro bevezetése által képviselt tartós kötelezettségeknek. Ez az adott ország saját, valamint az euroövezet egészének érdeke is.

Sok vizsgált ország esetén tartós gazdaságpolitikai kiigazítások szükségesek a fenntartható konvergencia elérése érdekében. A fenntartható konvergencia előfeltétele a makrogazdasági stabilitás és különösen az egészséges költségvetési politika. A termék- és munkaerőpiacok magas fokú rugalmassága elengedhetetlen a makrogazdasági sokkokkal való megbirkózás érdekében. Stabilitási kultúra megléte szükséges, jól lehangonyzott inflációs várakozásokkal, amelyek segítenek elérni egy árstabilitással jellemzett környezetet. A tőke és a munkaerő hatékony felhasználásának kedvező feltételeire van szükség a gazdaságban a teljes tényezőtermelékenység és a hosszú távú gazdasági növekedés elősegítése érdekében. A fenntartható konvergencia szilárd intézményeket és támogató üzleti környezetet is megkövetel. Az euroövezettel való magas fokú gazdasági integrációra van szükség a konjunktúraciklusok összehangolása érdekében. Ezenkívül megfelelő makroprudenciális politikák megléte szükséges az olyan makrogazdasági egyensúlyhiányok kialakulásának megakadályozására, mint a túlzott eszközár-emelkedések, valamint a hitelezés ciklikus ingadozásai. Végül szükség van a pénzügyi intézmények felügyelete megfelelő kereteinek meglétére.

3.1 **Az árstabilitási kritérium**

2016 áprilisában a vizsgált hét ország közül hatnál a 12 havi átlagos inflációs ráta az árstabilitási kritérium 0,7%-os referenciaértéke alatt – több esetben jóval az alatt – volt. A referencia-időszakban az infláció – főként az olajárak jelentős esése miatt – nagyon alacsony volt az EU-ban. Ez tükröződött a 0,7%-os referenciaértékben (lásd az 1. keretes írást a 2. fejezetben). Történelmi léptékkal mérve az infláció az összes vizsgált országban igen alacsony volt. A Cseh Köztársaságban és Magyarországon a referenciaérték alatti alacsony pozitív inflációs rátákat mértek. Bulgáriában, Horvátországban, Lengyelországban és Romániában az infláció negatív tartományban tartózkodott. Svédországban az infláció a referenciaérték felett volt.

Az elmúlt tíz évben mind az infláció átlagos szintjét, mind volatilitását illetően jelentős eltérések voltak a vizsgált országok között. Ebben az időszakban az átlagos HICP-inflációs ráta jóval 3% felett volt Bulgáriában, Magyarországon és Romániában. A Cseh Köztársaságban, Horvátországban és Lengyelországban az átlagos inflációs ráta közelebb volt a 2%-hoz. Svédországban az átlagos infláció 1,4%-ot tett ki az elmúlt tíz évben. Ebben az időszakban az árdinamikák különösen

volatilisek voltak Bulgáriában, bár az infláció egy viszonylag széles tartományban ingadozott a Cseh Köztársaságban, Horvátországban, Magyarországon, Lengyelországban és Romániában is. Az inflációs ráták volatilitása Svédországban volt a legalacsonyabb. Az infláció átlagos szintjében és volatilitásában mutatkozó országok közötti feltűnő hosszabb távú különbségek ellentmondásban vannak a 2015 májusától 2016 áprilisáig tartó referencia-időszak kicsi inflációs különbségeivel, ami a konvergencia irányába történt közelmúltbeli előrehaladást jelzi. A közelmúltbeli folyamatok bizonyos mértékig közös olajársokkokat is tükröznek.

Az árak hosszabb távú alakulása sok országban volatilisebb makrogazdasági környezetet tükrözött. A globális pénzügyi válsághoz vezető években az infláció minden vizsgált országban erőteljes gazdasági növekedés közepette felgyorsult. Ugyanakkor néhány közép- és kelet-európai gazdaságban makrogazdasági egyensúlyhiányok alakultak ki, különösen túlzott hitelállomány-növekedés és jelentős folyófizetésimérleg-hiányok formájában. A vizsgált országok többségében az átlagos éves infláció 2008-ban volt a legmagasabb, mielőtt 2009-ben jelentősen csökkent egy hirtelen gazdasági visszaesés és a nyersanyagok világpiaci árának esése mellett. Az ezt követő években az árak alakulása heterogénebb volt, ami részben a gazdasági kilábalás erejében meglévő különbségeket és a szabályozott árakra vonatkozó országspecifikus intézkedéseket tükrözte. 2013-ban az infláció minden vizsgált országban csökkenő pályára állt, és történelmi mélypontokat, sőt gyakran negatív szinteket ér el. Ez a széles alapokon nyugvó mozgás főként a nyersanyagok világpiaci árának alakulását tükrözte, továbbá alacsony importált inflációs nyomásokat és állandó tartalékkapacitást néhány országban. A nyersanyagok világpiaci árának alakulása különösen erős hatást gyakorolt a közép- és kelet-európai gazdaságokra, tekintettel az energia és az élelmiszer viszonylag nagy súlyára a HICP-kosaraikban. Néhány vizsgált országban a szabályozott árak és a közvetett adók csökkentése, a közvetett adók múltbeli emelkedéseiből adódó bázishatások vagy a nomináleffektív árfolyam erősítése ugyancsak lefelé irányuló nyomást gyakorolt az inflációra. Mindeközben a monetáris politikai feltételek jelentősen lazultak az utóbbi években.

Miközben az elkövetkező években az infláció mérsékelt emelkedése várható, a legtöbb vizsgált országban hosszabb távon aggodalomra ad okot az inflációs konvergencia fenntarthatósága. Az Európai Bizottság 2016. tavaszi gazdasági előrejelzése szerint 2016-ban és 2017-ben az infláció a jelenlegi igen alacsony szintekről várhatóan valamennyi vizsgált országban fokozatosan emelkedni fog. Ez részben a közelmúltbeli olajárcsökkenésekkel kapcsolatos bázishatásokat tükröz. Ugyanakkor a törekeny globális gazdasági fellendülés – néhány ország tartós tartalékkapacitásával párosulva – várhatóan féken tartja a mögöttes inflációs nyomásokat. Az árkihívások kockázatai a legtöbb országban nagyjából kiegyensúlyozottak. Kulcsfontosságú lefelé irányuló kockázat kötődik a világgazdasági folyamatokkal kapcsolatban megnövekedett bizonytalanságokhoz, ami csökkentheti a külső árnyomásokat. A vizsgált országok legtöbbszörében az infláció felfelé irányuló kockázatai a vártnál erősebb belföldi ár- és bérnyomásokból eredhetnek, erősödő konjunktúra és szigorodó munkaerő-piaci feltételek közepette. Még inkább előre tekintve sok vizsgált közép- és kelet-európai országban a

felzárkózási folyamat valószínűleg pozitív inflációs különbségeket eredményez az euroövezettel szemben.

A jelentésben tárgyalt országok fenntartható árstabilitását elősegítő környezet stabilitásorientált gazdaságpolitikákat, szerkezeti reformokat és a pénzügyi stabilitás biztosítását szolgáló intézkedéseket követel meg. Az árstabilitást támogató környezet megteremtése vagy fenntartása döntően további szerkezeti reformok megvalósításától függ majd. Nevezetesen a béremelkedéseknek tükrözniük kell a cégszintű munkatermelékenység-növekedést, és figyelembe kell venniük a munkaerő-piaci feltételeket és a versenytárs országokban zajló folyamatokat. Ezenkívül folyamatos reformerőfeszítés szükséges a munkaerő- és termékpiacok működésének további javítása, valamint a gazdaság bővülése és a foglalkoztatás növekedése kedvező feltételeinek fenntartása érdekében. Emiatt ugyancsak lényegesek az erősebb kormányzást és az intézmények minőségének további javítását szolgáló intézkedések a közép- és kelet-európai gazdaságokban. Tekintettel a monetáris politika korlátozott mozgásterére a szorosán irányított horvátországi árfolyamrendszer és Bulgária valutatanácsi rendszere mellett, fontos, hogy más szakpolitikai területek támogassák e gazdaságok képességét az országspecifikus sokkok leküzdése és a makrogazdasági egyensúlyhiányok kialakulásának elkerülése érdekében. A pénzügyi szektorra vonatkozó és a felügyeleti politikáknak a pénzügyi stabilitás további megőrzését kell célozniuk. Ebben a vonatkozásban az Európai Rendszerkockázati Testület ajánlásait is végre kellene hajtani.

3.2 Az államháztartási helyzetre vonatkozó kritérium

E jelentés kiadásának idején csak Horvátország tartozott a túlzott hiány meglétére vonatkozó EU tanácsi határozat hatálya alá. Horvátország túlzott hiánya megszüntetésének határideje 2016. 2015-ben az összes többi vizsgált ország GDP-arányos költségvetési hiánya a 3%-os referenciaértéken vagy az alatt volt. Horvátország a GDP 3,2%-ának megfelelő hiányt könyvelt el; a további hiányok: Lengyelország 2,6%, Bulgária 2,1%, Magyarország 2,0%, Románia 0,7%, Cseh Köztársaság 0,4%, Svédország 0%.

2013 és 2015 között a költségvetés egyenlege – Bulgária kivételével – a jelentésben tárgyalt legtöbb országban javult. Horvátország, Lengyelország, Románia és Svédország esetében a megjavult költségvetési egyenlegek nagyban tükrözik a jobb makrogazdasági helyzetet, valamint strukturális konszolidációs erőfeszítéseket. Magyarországon és a Cseh Köztársaságban a kedvezőbb makrogazdasági folyamatokat részben ellensúlyozta a fiskális irányultság lazítása. A bulgáriai hiány növekedését leginkább a szerkezeti egyensúly romlása magyarázza.

Az Európai Bizottság előrejelzése szerint 2016-ban a GDP-arányos hiány valamennyi országban a 3%-os referenciaérték alatt lesz. A prognózis szerint Románia, Horvátország és Lengyelország deficitrátája a GDP 2,8%, 2,7%, illetve 2,6% lesz, azaz a referenciaérték alatt marad. Az előrejelzések alapján Bulgária és Magyarország deficitrátái elérik a 2%-ot, míg a Cseh Köztársaság és Svédország

esetén a ráták jóval a referenciaérték alatt – a GDP 0,7%-án, illetve 0,4%-án – maradnak.

Horvátországban és Magyarországon az adósságráta 2015-ben meghaladta a 60%-ot, miközben a többi vizsgált országban az adósságszintek a küszöb alatt vagy jóval alatta voltak (lásd a 3.1 táblázatot). 2013 óta a GDP-arányos államadósság 9,6 százalékponttal nőtt Bulgáriában, 4,5 százalékponttal Horvátországban és 3,7 százalékponttal Svédországban. Magyarországon és Romániában az adósságráta csak kissé változott. Ugyanezen időszakban Lengyelország és a Cseh Köztársaság jelentősen csökkentette adósságrátját (a GDP 4,7, illetve 4,1 százalékpontjával). Hosszabb időtávot tekintve, 2006 és 2015 között a GDP-arányos államadósság lényegesen nőtt Horvátországban (47,8 százalékponttal), Romániában (26,2 százalékponttal), a Cseh Köztársaságban (13,1 százalékponttal) és Magyarországon (10,7 százalékponttal), míg a többi országban kisebb változások következtek be.

2016-ra az Európai Bizottság az adósságráta emelkedését prognosztizálja Bulgáriában, a Cseh Köztársaságban, Horvátországban, Lengyelországban és Romániában, továbbá ezzel ellentétes dinamikát Magyarországon és Svédországban. A Bizottság prognózisai azt is jelzik, hogy 2016-ban – Horvátország és Magyarország kivételével – az adósságráta valamennyi országban a 60%-os referenciaérték alatt marad.

Előre tekintve, a vizsgált országok számára elsőrendű fontossággal bír, hogy szilárd és fenntartható fiskális pozíciót érjenek el, illetve tartsanak fenn.

Horvátországnak – amelyre vonatkozóan a túlzott hiány meglétéről szóló EU tanácsi határozat van érvényben – hitelesen és kellő időben meg kell felelnie EDP-kötelezettségeinek, és 2016-ban a referenciaérték alá kell vinnie költségvetési hiányát. További konszolidációra van szükség Bulgáriában, Magyarországon és Lengyelországban is, amelyeknek még el kell érniük középtávú költségvetési céljaikat, valamint a Cseh Köztársaságban és Romániában, amelyek az előrejelzések szerint eltérnek céljaiktól. Ebben a vonatkozásban különös figyelmet kell szentelni a kiadásnövekedés ütemének a középtávú potenciális gazdasági növekedési ráta alá történő korlátozására, összhangban a felülvizsgált Stabilitási és Növekedési Paktum kiadási referenciaérték-szabályával. Ezenkívül, a paktumba foglalt átmeneti időszakon túl, azon országoknak, amelyeknek GDP-arányos adósságállománya meghaladja a referenciaértéket, biztosítaniuk kell, hogy az adósságráta kellő mértékben csökkenjen, a megerősített paktum rendelkezéseinek megfelelően. A további konszolidáció ugyancsak megkönnyítené a lakosság előregedésével kapcsolatos költségvetési kihívások kezelését, valamint pufferek felhalmozását az automatikus stabilizátorok működésének lehetővé tétele érdekében. Az EU szabályaival teljesen összhangban levő és eredményesen megvalósított erős nemzeti költségvetési kereteknek támogatniuk kell a fiskális konszolidációt, és korlátozniuk kell az állami kiadások elszaladását, miközben segítenek a makrogazdasági egyensúlyhiányok újbóli kialakulásának megelőzésében. Mindent egybevetve, a fiskális stratégiáknak összhangban kell lenniük az átfogó szerkezeti reformokkal a potenciális növekedés és a foglalkoztatás fokozása érdekében.

3.3 Az árfolyam-kritérium

A jelentésben vizsgált tagállamok közül egyik sem vesz részt az ERM-II-ben. A vizsgált országok különböző árfolyamrendszerekkel működnek.

A referencia-időszakban a bolgár leva eurónként 1,95583 leva árfolyamon rögzített maradt egy valutatanácsi rendszer keretében. Ez az árfolyamrendszer többnyire alacsony rövid távú kamatláb-különbszettel működött az euroövezethez képest.

A horvát kunaival és a román lejjelel az euróval szemben – különböző mértékű – irányított lebegtetéssel járó rugalmas árfolyamrendszerben kereskedtek. A horvát kuna esetében ez a többi vizsgált rugalmas fizetőeszközhöz képest alacsony árfolyam-ingadozásban nyilvánult meg az euroövezettel szembeni alacsony rövid távú kamatláb-különbszettel. A román lej euróval szembeni árfolyama viszonylag magas fokú volatilitást mutatott, és a rövid távú kamatláb-különbszettek az euroövezethez képest viszonylag magas szinteken maradtak a referencia-időszak folyamán. Románia 2009-ben az EU és az IMF vezetésével nemzetközi pénzügyi segélycsomagot kapott, amelyet 2011-ben elővigyázatossági pénzügyi támogatási program, 2013-ban pedig ennek utódprogramja követett. Mivel ezek a megállapodások segítettek a pénzügyi sérülékenység mérséklésében, a referencia-időszak során az árfolyamnyomások csökkentéséhez is hozzájárulhattak.

Az összes többi valutával rugalmas árfolyamrendszerben kereskedtek, a legtöbb országban magas árfolyam-volatilitás mellett. Ugyanakkor ami a Cseh Köztársaságot illeti, 2013 óta van érvényben a Česká národní banka kötelezettségvállalása, hogy nem engedi a korona felértékelődését egy 27 CZK-hoz közeli szint fölé az euróval szemben. Az euroövezettel szembeni rövid távú kamatláb-különbszettek kicsik voltak a Cseh Köztársaságban és Svédországban, de viszonylag magasak Magyarországon és Lengyelországban. Lengyelország esetében a referencia-időszak során mindvégig érvényben volt az IMF-fel kötött, válságmegelőzési kereslet kielégítését és válságmérséklő hitelezést szolgáló rugalmas hitelkeret-megállapodás. Mivel ez a megállapodás segítette a pénzügyi sebezhetőségekhez kötődő kockázatok csökkentésében, az árfolyamnyomások kockázatának mérsékléséhez is hozzájárulhatott. Svédországban a referencia-időszakban a Sveriges Riksbanknak swapmegállapodása volt az EKB-val, amely – mivel segítette csökkenteni a pénzügyi sebezhetőségeket – hatást gyakorolhatott az árfolyam alakulására is.

3.4 A hosszú lejáratú kamatlábak kritériuma

A referencia-időszakban minden vizsgált ország átlagos hosszú távú kamatlába – különböző mértékben – a 4,0%-os referenciaérték alatt volt. A hosszú távú kamatlábak a Cseh Köztársaságban és Svédországban 1% alatt, míg Bulgáriában és Lengyelországban 2% és 3% között, Horvátországban, Magyarországon és Romániában pedig 3% felett voltak.

A 2014. évi Konvergenciajelentés óta a hosszú távú kamatkülönbségek az euroövezet átlagához képest lényegében stabilak maradtak a vizsgált országok többségében. Ugyanakkor a pénzügyi piacok továbbra is különbséget tettek az országok között azok külső és belső sebezhetőségei alapján, ideértve a költségvetési teljesítmény alakulását és a fenntartható konvergencia kilátásait.

3.5 Egyéb jelentős tényezők

Az Európai Bizottság szerint a legtöbb vizsgált ország különböző mértékben ugyan, de előrelépett gazdasága egyensúlyhiányainak kezelésében. Az Európai Bizottság részletes felülvizsgálatai – amelyeknek az eredményeit 2016. március 8-án hozták nyilvánosságra – megállapították, hogy Svédországnak makrogazdasági egyensúlyhiányai vannak, valamint, hogy Bulgáriában és Horvátországban túlzott makrogazdasági egyensúlyhiányok vannak.¹¹¹ Bulgáriával kapcsolatban a Bizottság megállapította, hogy a gazdaságot továbbra is a pénzügyi szektorban meglévő törekenység és magas vállalati eladósodottság jellemzi, amelyeket ambiciózus reformok teljes körű végrehajtásával szükséges kezelni. Ami Horvátországot illeti, a Bizottság úgy találta, hogy korlátozott előrelépés történt a makrogazdasági egyensúlyhiányok korrekciója irányában, miközben a reformprogram végrehajtása jelentős késedelmeket szenvedett részben a 2015. novemberi parlamenti választások miatt. Miközben az Európai Bizottság minősítése szerint a többi vizsgált országban nem volt egyensúlyhiány, különféle kihívások ezen országok esetében is vannak.

Az utóbbi években csökkentették a külső hiányokat. A MIP-eredménytábla azt mutatja, hogy a hároméves átlagos folyó fizetési mérlegek 2015-ben tovább javultak (lásd a 3.2 táblázatot). Ugyanakkor Svédországban a jelentős folyófizetésimérettöbblet 2014-hez képest változatlan maradt (éppen a GDP 6%-ának megfelelő indikatív küszöbérték alatt). Többletet figyeltek meg Magyarországon, Horvátországban, Bulgáriában, és a Cseh Köztársaságban is, míg Lengyelországban és Romániában hiányról számoltak be.

A GDP-arányos negatív nettó nemzetközi befektetési pozíció csökkent, de csaknem valamennyi vizsgált országban magas szinteken maradt. Pozitív fejlemény volt, hogy a közép- és kelet-európai országok nettó külföldi forrásai főként közvetlen külföldi befektetések, ami stabil finanszírozási formaként értékelhető.

¹¹¹ A túlzott egyensúlyhiánnyal bírónak azonosított országok számára a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárásról szóló rendelet (MIP-rendelet – az Európai Parlament és a Tanács 1176/2011/EU rendelete (2011. november 16.) a makrogazdasági egyensúlyhiányok megelőzéséről és kiigazításáról) rendelkezik arról a lehetőségről, hogy az Európai Bizottság ajánlása alapján az EU Tanácsa az érintett tagállamnak megfelelő kiigazító intézkedés meghozatalát javasoló ajánlást tegyen. Ennek eredményeként az adott ország egy másik eljárásba, azaz a túlzott egyensúlyhiány esetén követendő eljárás (EIP) hatálya alá kerül.

2015-ben a nettó nemzetközi befektetési pozíció a hét vizsgált országból ötben a GDP -35%-ának megfelelő indikatív küszöbértéken kívül. A nettó külföldi kötelezettségek különösen jelentősek voltak Horvátországban, ahol meghaladták a GDP 70%-át. A nettó külföldi kötelezettségek a Cseh Köztársaságban (a GDP 31,5%-a) és Svédországban (a GDP 1,6%-a) voltak a legalacsonyabbak.

Az ár- és a költség-versenyképességet illetően, a 2013-tól 2015-ig tartó hároméves időszakban a reáleffektív árfolyamok Románia és Horvátország kivételével a legtöbb vizsgált országban különböző mértékben leértékelődtek.

A fajlagos munkaerőköltségek hároméves növekedési rátája – amely a válságot megelőző években igen magas szinteken volt csaknem valamennyi országban – az utóbbi években általában a 12%-os indikatív küszöbérték alatt maradt. A 2011 és 2015 közötti ötéves periódusban az exportpiaci részesedések növekedését tapasztalták Romániában, valamint – kisebb mértékben – Bulgáriában, Lengyelországban és a Cseh Köztársaságban. A többi ország exportpiaci részesedése csökkent.

Horvátország kivételével a lakásárak ismét nőttek az összes vizsgált országban. Ez a válság előtti időszakban elért magas szintekről történő lefelé irányuló korrekció után következik be. Svédországban különösen erőteljesen emelkedtek a lakásárak az utóbbi években, részben kínálati oldali szűk keresztmetszetek és historikusan alacsony kamatlábak miatt.

3.2 táblázat

Eredménytábla makrogazdasági egyensúlyhiányok felügyeletéhez

3.2a táblázat – Külső egyensúlyhiányok és versenyképességi mutatók

		Folyó fizetési mérleg ¹⁾	Nettó nemzetközi befektetési pozíció ²⁾	Reálieffektív árfolyam, HICP-vel deflált ³⁾	Exportpiaci részesedés ⁴⁾	Nominális fajlagos munkaerőköltségek ⁵⁾
Bulgária	2013	0,3	-73,5	-1,0	0,2	15,2
	2014	0,4	-74,8	-2,8	6,0	17,0
	2015	1,2	-60,7	-4,1	14,4	10,8
Cseh Köztársaság	2013	-1,4	-39,4	-3,1	-9,4	4,2
	2014	-0,6	-36,8	-10,0	-5,7	3,8
	2015	0,2	-31,5	-8,0	0,4	0,1
Horvátország	2013	0,0	-88,7	-4,0	-23,1	-2,9
	2014	0,6	-88,1	-1,0	-18,6	-5,8
	2015	2,3	-78,7	0,1	-3,1	-5,1
Magyarország	2013	2,2	-83,5	-4,0	-20,9	6,3
	2014	2,6	-73,9	-7,0	-15,6	6,9
	2015	3,4	-68,6	-6,9	-7,2	6,1
Lengyelország	2013	-3,4	-69,7	-4,3	0,1	3,3
	2014	-2,3	-67,1	-1,3	5,0	2,5
	2015	-1,2	-60,7	-1,0	9,1	-1,4
Románia	2013	-3,6	-61,9	0,3	14,2	-3,2
	2014	-2,1	-56,9	-1,1	20,8	6,0
	2015	-0,9	-50,2	2,7	21,7	1,1
Svédország	2013	6,0	-14,3	5,1	-16,5	8,6
	2014	5,8	-2,5	-3,6	-9,7	7,2
	2015	5,8	-1,6	-7,9	-9,9	4,0
Küszöbérték		-4,0/+6,0	-35,0	+/-11,0	-6,0	+12,0

3.2b táblázat – Belső egyensúlyhiányok és munkanélküliségi mutatók

		Belső egyensúlyhiányok					Új munkanélküliségi mutatók			
		Lakásárak, fogyasztással deflálva ⁶⁾	Magánszektor hiteláramlása, konszolidált ²⁾	Magánszektor adóssága, konszolidált ²⁾	Pénzügyi szektor kötelezettségei ⁶⁾	Államháztartás adóssága ²⁾	Munkanélküliségi ráta ⁷⁾	Aktivitási ráta ⁸⁾	Hosszú távú munkanélküliség ⁸⁾	Fiatalkori munkanélküliség ⁸⁾
Bulgária	2013	0,4	7,3	132,2	4,3	17	12,2	1,7	2,7	6,4
	2014	1,5	-0,3	124,3	7,2	27	12,2	3,1	0,6	-1,3
	2015	3,6	.	.	.	27	11,2	2,2	-1,2	-6,4
Cseh Köztársaság	2013	-0,8	4,4	74,1	11,3	45	6,9	2,7	0,0	0,6
	2014	1,9	1,8	72,7	4,4	43	6,7	3,0	-0,1	-2,2
	2015	3,8.	.	.	.	41	6,1	2,4	-0,6	-6,9
Horvátország	2013	-5,7	-0,6	119,7	3,2	82	15,7	-1,4	4,4	17,6
	2014	-1,2	0,3	120,8	0,9	87	16,9	2,0	1,7	8,9
	2015	-2,4	.	.	.	87	17,0	3,0	0,1	0,9
Magyarország	2013	-4,6	-1,1	95,2	-1,0	77	10,7	2,8	-0,5	0,2
	2014	3,1	-0,5	91,3	8,5	76	9,6	4,6	-1,6	-5,6
	2015	11,6	.	.	.	75	8,2	4,9	-1,9	-10,9
Lengyelország	2013	-4,7	3,1	75,4	7,6	56	10,0	1,7	1,4	3,6
	2014	1,1	4,8	77,9	0,6	50	9,8	2,1	0,3	-1,9
	2015	2,8	.	.	.	51	9,0	1,6	-1,1	-5,7
Románia	2013	-2,8	-1,5	66,6	1,1	38	7,0	0,0	0,8	1,6
	2014	-3,2	-2,4	62,1	1,1	40	6,9	1,6	-0,1	0,2
	2015	1,7	0,0	58,3.	3,8.	38	6,9	1,3	0,0	-0,9
Svédország	2013	4,7	4,7	192,4	8,8	40	7,9	2,0	-0,1	-1,2
	2014	8,6	5,9	194,0	13,4	45	8,0	1,6	0,0	0,2
	2015	12,0	.	.	.	43	7,8	1,4	0,0	-3,3
Küszöbérték		+6,0	+14,0	133	+16,5	+60	+10,0	-0,2	0,5	2.

Források: Európai Bizottság (Eurostat, Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság) és Központi Bankok Európai Rendszere.

Megjegyzés: A táblázat a 2016. május 18-án, azaz az adatok lezárásának napján rendelkezésre álló adatokat tartalmazza, és ezért eltér a 2015 novemberében a riasztási mechanizmus keretében készült jelentésben közölt eredménytáblától.

1) A GDP százalékában, hároméves átlag.

2) A GDP százalékában.

3) Hároméves százalékos változás 41 másik iparosodott országhoz képest. A pozitív érték a versenyképesség romlását jelzi.

4) Ötéves százalékos változás.

5) Hároméves százalékos változás.

6) Százalékos változás az előző év hasonló időszakához képest.

7) Hároméves átlag.

8) Hároméves változás százalékpontban.

A pénzügyi válságot megelőző viszonylag hosszú hitelbővülési időszak következtében néhány vizsgált országban a nem pénzügyi magánszektorban magas adósságszintek alakultak ki. Ez fontos sebezhetőséget jelent az adott országok számára. Az erőteljes hitelnövekedés – különösen a svédországi lakásvásárlási hiteleké – szoros figyelemmel követést igényel. 2014-ben Svédországban különösen magas volt a magánszektor adósságszintje: meghaladta a GDP 190%-át. Ráadásul a devizahitelek állománya több országban igen jelentős, így makrogazdasági és pénzügyi kockázatot jelent, mert a fedezettel nem rendelkező hitelfelvevőket árfolyamkockázatnak teszi ki. A valutanemek eltéréseiből eredő kockázatok – amelyek kihatással vannak a háztartásokra és Horvátországban az állami szektorra is – jelentősek Horvátországban, Romániában és kisebb mértékben Lengyelországban.

A pénzügyi szektorra vonatkozó politikák céljaként annak biztosítását kell megjelölni, hogy a pénzügyi szektor erőteljesen járuljon hozzá a gazdasági növekedéshez és az árstabilitáshoz a vizsgált országokban, míg a felügyeleti politikákat a felügyeleti keretrendszer stabilizálására kell irányítani, ami az egységes felügyeleti mechanizmushoz (SSM) való csatlakozás előfeltétele. A külföldi pénznemben denominált hitelek nagy részarányával kapcsolatos lehetséges kockázatok minimalizálása érdekében végre kellene hajtani az Európai Rendszerkockázati Testület (ERKT) devizahitelezésre vonatkozó ajánlásait. Az intézkedések hatékony végrehajtásának biztosítása érdekében fontos a szoros együttműködés az EU országainak felügyeleti hatóságai között.

A kiigazítási folyamat viszonylag magas szintű munkanélküliséget eredményezett a vizsgált országok némelyikében. Horvátországban magas a hosszú távú és a fiatalkori munkanélküliség utóbbi, ami rámutatott a belső egyensúlyhiányok súlyosságára. A munkanélküliség – amelyet általában a strukturális munkanélküliség, illetve a régiók közötti kereslet és kínálat eltéréseinek rosszabbodása kísért – sok országban sebezhető pont, és veszélyezteteti a reáljövedelmek konvergenciáját, tekintettel a kedvezőtlen demográfiai trendekre is.

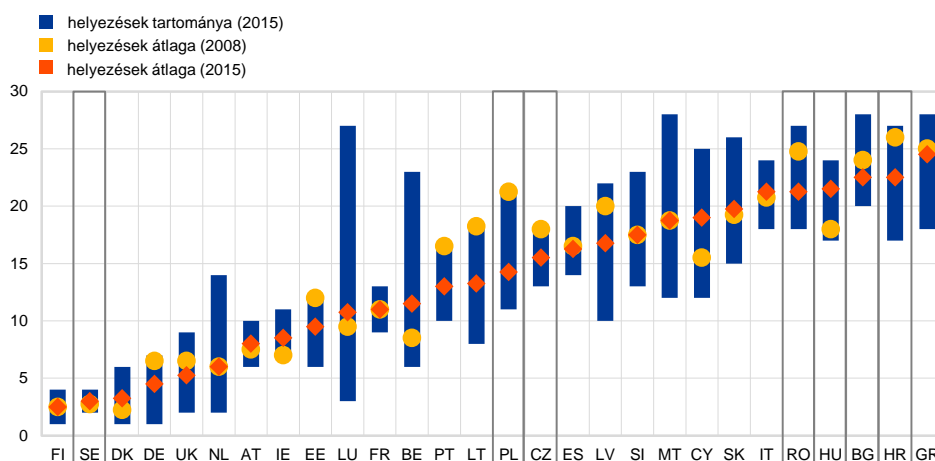
Az intézményi környezet ereje másik fontos tényező a gazdasági integráció és konvergencia fenntarthatóságának elemzésében. Több közép- és kelet-európai országban a termelési tényezők hatékony felhasználása és allokációja útjában álló meglévő merevségek és akadályok eltávolítása segítené a gazdasági potenciál növelését. Ezek például az üzleti környezet gyengeségeit, az intézmények viszonylag gyenge minőségét, a gyenge kormányzást és a korrupciót tükrözik. A potenciális kibocsátásnövekedés hátráltatásával az intézményi környezet alááshatja egy ország adósságszolgálati képességét, és megnehezítheti a gazdasági kiigazítást is. Ezenkívül befolyásolhatja egy ország azon képességét, hogy végrehajtsa a szükséges szakpolitikai intézkedéseket.

Az intézmények és a kormányzás minősége Svédország kivételével minden vizsgált országban viszonylag gyenge. A specifikus intézményi mutatók lényegében az intézmények és a kormányzás gyenge minőségének általános képét erősítik meg a legtöbb országban – néhány figyelemre méltó különbséggel (3.5 és 3.6 ábra). A vizsgált országok közül Horvátország intézményeinek és kormányzásának minősége a leggyengébb, és az utóbbi néhány év némi javulása

ellenére hátulról a második az EU országainak rangsorában. Jóllehet az üzleti és intézményi környezet minőségének mérésekor alkalmazott forrástól függően az országok rangsorolása eltérő, a legtöbb országban nyilvánvalóan bőven van még javítanivaló ezen a téren.

3.5 ábra

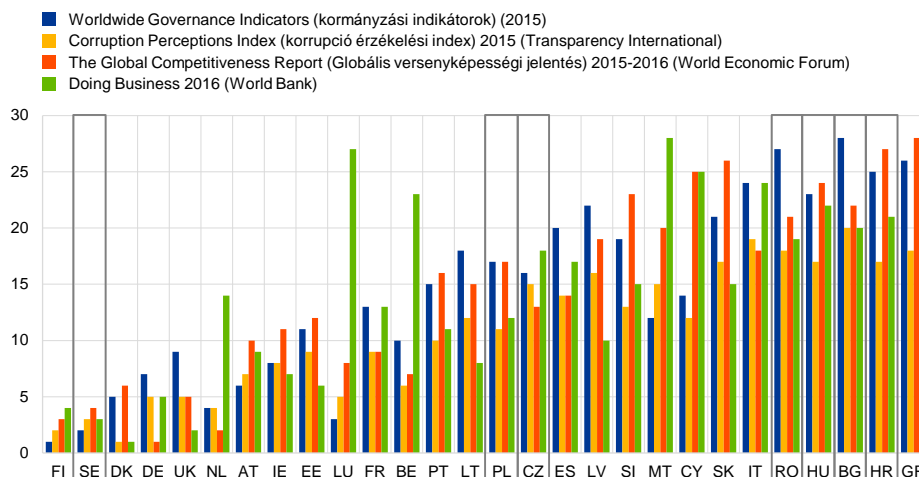
Az EU-országok sorrendjének áttekintése az intézményminőség szempontjából

Forrás: Worldwide Governance Indicators 2015, The Global Competitiveness Report 2015-2016 (Világgazdasági Fórum), Corruption Perceptions Index 2015 (Transparency International), Doing Business 2016 (Világbank).
Megjegyzések: Az országok rangsorolása egytől (az EU-ban legjobban teljesítő) 28-ig (az EU-ban legrosszabbul teljesítő) terjed, és sorrendjük a 2015-ös rangsorokban elfoglalt átlagos pozíciójuk szerint került megállapításra. A Doing Business jelentésben Málta csak 2013-tól, Ciprus pedig 2010-től kezdődően szerepel.

3.6 ábra

Az EU-országok egyes mutatók szerinti rangsora intézményminőség szempontjából

Forrás: Worldwide Governance Indicators 2015, The Global Competitiveness Report 2015-2016 (Világgazdasági Fórum), Corruption Perceptions Index 2015 (Transparency International) and Doing Business 2016 (Világbank).
Megjegyzés: Az országok rangsorolása egytől (az EU-ban legjobban teljesítő) 28-ig (az EU-ban legrosszabbul teljesítő) terjed, és sorrendjük a 2015-ös rangsorokban elfoglalt átlagos pozíciójuk szerint került megállapításra.

A legtöbb vizsgált országban strukturális reformokra van szükség a gazdasági növekedés és a versenyképesség javítása érdekében. A helyi intézmények, a kormányzás és az üzleti környezet javítása az állami tulajdonú vállalatok privatizációjának folytatásával és az uniós pénzeszközök felhasználásának

javítására irányuló fokozott erőfeszítésekkel együtt segítene a termelékenység növekedésének felgyorsításában. Ez pedig hozzájárulna a verseny fokozásához a legfontosabb szabályozott szektorokban (pl. energia és közlekedés), mérsékelve a belépés korlátait és ösztönözve az igencsak szükséges magánberuházást.

Végezetül a statisztikák minőségével kapcsolatos intézményi jellemzők ugyancsak lényegesek a zökkenőmentes konvergenciafolyamat

támogatásában. Ez vonatkozik – többek között – a nemzeti statisztikai hatóság jogi függetlenségének meghatározására, közigazgatási felügyeletére és költségvetési autonómiájára, törvény szerinti adatgyűjtési felhatalmazására, valamint a statisztikai titkosságot szabályozó jogi rendelkezéseire, amelyeket részletesebben a 6. fejezet ismertet.

4 Országokénti összefoglalók

4.1 Bulgária

2016 áprilisában Bulgária HICP-vel mért 12 havi átlagos inflációja -1,0% volt, ami jóval az árstabilitási kritérium 0,7%-os referenciaértéke alatt van. Az elmúlt tíz évben az ütem széles sávon belül, -1,7% és 12,6% között ingadozott, az időszak átlaga pedig 3,6% volt, ami megemelkedettnek mondható. Előretekintve a bolgár inflációs konvergencia hosszabb távú fenntarthatósága aggályos. A felzárkózási folyamat valószínűleg pozitív inflációs különbözeteket eredményez az euroövezettel szemben. A túlzott ároltali nyomás és makrogazdasági egyensúlyhiány felhalmozódásának megelőzése érdekében a felzárkózást megfelelő gazdaságpolitikai intézkedésekkel kell támogatni.

Bulgária államháztartási hiánya és adóssága 2015-ben megfelelt a maastrichti kritériumoknak. Az ország 2012 óta áll a Stabilitási és Növekedési Paktum prevenciós ágának hatálya alatt. A hiánymutató 2014-ben meghaladta a GDP 3%-ában meghatározott referenciaértéket. Az Európai Bizottság ugyanakkor kivételesnek és átmenetinek ítélte a túlzott deficitet, ezért nem tartotta indokoltnak a túlzott hiány esetén követendő eljárás elindítását. Az Európai Bizottság 2016. tavaszi európai gazdasági előrejelzése mind 2016-ban, mind 2017-ben a középtávú cél felé vezető kiigazítási pályától való eltérés kockázatát jelzi. Bulgária ezenkívül a fiskális fenntarthatóság tekintetében hosszú távon közepes kockázatokkal szembesül, aminek a hátterében részben az egészségügyet és a hosszú távú ellátást az elöregedés kapcsán terhelő várható kiadásemelkedés áll. Elengedhetetlen ezen a téren a további reform és a középtávú cél felé való előrehaladás a prevenciós ág követelményeivel összhangban, hogy közép- és hosszú távon szilárd legyen az államháztartás.

A 2014. május 19. és 2016. május 18. közötti kétéves referencia-időszakban a bolgár leva nem vett részt az ERM-II árfolyam-mechanizmusban, jóllehet a valutatanácsi rendszer keretében 1,95583 BGN/EUR árfolyamon az euróhoz rögzítették az árfolyamát. Az elmúlt évtizedben javult a folyó fizetési és a tőkemérleg, miközben a nettó külföldi kötelezettségállomány szintje magas maradt.

A 2015 májusa és 2016 áprilisa közötti referencia-időszakban a bolgár hosszú lejáratú kamatok átlagosan 2,5%-on, tehát a kamatra vonatkozó 4,0%-os konvergenciakritérium alatt voltak. A hosszú lejáratú kamatok 2009 óta csökkennek, ahogy a 12 havi átlagos ütemek 7% fölötti ütemről 3% alá gyengültek.

A fenntartható konvergencia számára kedvező környezet megteremtéséhez Bulgáriában stabilitásorientált gazdaságpolitikára és széleskörű szerkezeti reformokra van szükség. Ami a makrogazdasági egyensúlyi problémákat illeti, az Európai Bizottság a korai figyelmeztető mechanizmus keretében készített 2016. évi jelentésében Bulgáriát a mélyrehatóan elemzendő országok közé sorolja, megállapítva, hogy túlzott mérvű makrogazdasági egyensúlyi problémákkal küzd. Az országnak javára válna az intézményi és vállalati környezetet javító széleskörű

szerkezeti reformok bevezetése. A pénzügyi stabilitás megőrzéséhez elengedhetetlen, hogy a hatóságok elvégezzék a pénzügyi szektorra vonatkozó eszközminőségi és stressztesztelési vizsgálatokat, és tovább javítsák a felügyeleti gyakorlatot.

A bolgár jogszabályok még nem teljesítik maradéktalanul a központi banki függetlenség, a monetáris finanszírozás tilalma, valamint az eurorendszerbe történő jogi integrálódás követelményeit. Bulgária eltéréssel rendelkező EU-tagállam, ezért meg kell felelnie a Szerződés 131. cikkében rögzített valamennyi alkalmazkodási követelménynek.

4.2 Cseh Köztársaság

2016 áprilisában a Cseh Köztársaság HICP-vel mért 12 havi inflációjának átlagos üteme 0,4% volt, ami az árstabilitási kritérium 0,7%-os referenciaértéke alatt van. Az elmúlt tíz évben az ütem viszonylag széles sávon belül, 0,3% és 6,6% között ingadozott, az időszak átlaga pedig 2,1% volt, ami mérsékeltnek mondható.

Az ország államháztartási hiánya és adóssága 2015-ben megfelelt a maastrichti kritériumoknak. A Cseh Köztársaság 2014 óta áll a Stabilitási és Növekedési Paktum prevenciók ágának hatálya alatt. Az Európai Bizottság 2016. tavaszi európai gazdasági előrejelzése szerint a strukturális hiány az előrejelzési időszakban a középtávú cél alatt marad, tehát megfelel a prevenciók ág követelményeinek. Az országban hosszú távon közepes a fiskális stresszhelyzet kialakulásának kockázata, ami elsősorban a népesség előregedésének tudható be. A szilárd államháztartási helyzet biztosítása megkívánja a jelenlegi fiskális keretrendszer reformjának kiszélesítését, a meglévő szabályok szigorú érvényesítését és a prevenciók ág követelményeivel teljes összhangban a középtávú cél felé való előrehaladást.

A 2014. május 19. és 2016. május 18. közötti kétéves referencia-időszakban a cseh korona nem vett részt az ERM-II árfolyamrendszerben. Kereskedése rugalmas árfolyamrendszerben zajlott, bár 2013 novembere után a Česká národní banka kötelezettséget vállalt, hogy az árfolyamot nem engedi az eurónkénti 27 koronás szint fölé erősödni. Az euróval szembeni árfolyamot a referencia-időszak alatt viszonylag kis volatilitás jellemezte. A 2016. május 18-án regisztrált 27,022 korona/euro árfolyam 1,5%-kal volt erősebb a 2014. májusi átlagos szintnél. A folyó fizetési mérleg hiánya fokozatosan szűkült, majd 2014-ben a mutató pozitív tartományba került, miközben az ország nettó külső kötelezettségállománya határozott ütemben csökkent.

A 2015 májusa és 2016 áprilisa közötti referencia-időszakban a csehországi hosszú lejáratú kamatok átlagosan 0,6%-on álltak, tehát jóval a kamatra vonatkozó 4,0%-os konvergenciakritérium alatt. A hosszú lejáratú kamatok 2009 óta csökkennek, ahogy a 12 havi átlagos ütemek a csaknem 5%-os értékről 1% alá gyengültek.

A fenntartható konvergenciához kedvező környezet megteremtése az árstabilitásra irányuló gazdaságpolitikai intézkedéseket, például a makrogazdasági stabilitás biztosítására irányuló célzott szerkezeti reformokat igényel. A makrogazdasági egyensúlyi problémákkal összefüggésben az Európai Bizottság a korai figyelmeztető mechanizmus keretében készített 2016. évi jelentésében a Cseh Köztársaságot nem választotta be a mélyrehatóan elemzendő országok körébe. Mindazonáltal a potenciális növekedés élénkítése érdekében szükség van a munkaerő- és termékpiacon irányelvekre és a vállalati környezetre vonatkozó célzott szerkezeti reformok élénkítésére.

A cseh jogszabályok még nem teljesítik maradéktalanul a központi banki függetlenségre, a monetáris finanszírozás tilalmára és az eurorendszerbe történő jogi integrálódásra vonatkozó követelményeket. A Cseh Köztársaság eltéréssel bíró EU-tagállam, ezért a Szerződés 131. cikkében rögzített valamennyi alkalmazkodási követelményt teljesítenie kell.

4.3 Horvátország

2016 áprilisában Horvátország HICP-vel mért 12 havi átlagos inflációja -0,4% volt, ami jóval az árstabilitási kritérium 0,7%-os referenciaértéke alatt van. Az elmúlt tíz évben az ütem viszonylag széles sávon belül, -0,4% és 6,0% között ingadozott, az időszak átlaga pedig 2,3% volt, ami mérsékeltnek mondható. Előretekintve, hosszabb távon a horvátországi inflációs konvergencia fenntarthatósága aggályos. A felzárkózási folyamat valószínűleg pozitív inflációs különbözetre eredményez az euroövezettel szemben. A túlzott mérvű árodali nyomás és makrogazdasági egyensúlyi problémák felhalmozódásának megelőzése érdekében a felzárkózási folyamatot megfelelő gazdaságpolitikai intézkedésekkel kell támogatni.

Az ország államháztartási hiánya és adóssága 2015-ben nem felelt meg a maastrichti kritériumoknak. Horvátország 2014 óta a Stabilitási és Növekedési Paktum korrekciós ágának hatálya alatt áll, és a túlzott hiány korrigálásának határideje 2016-ban van megállapítva. Az Európai Bizottság 2016. tavaszi európai gazdasági előrejelzése a túlzott hiány megfelelő ütemű korrekcióját jelzi előre, ugyanakkor rámutat arra a kockázatra, hogy Horvátország nem teljesíti a Stabilitási és Növekedési Paktum rendelkezéseit. A bizottság 2015. évi fiskális fenntarthatósági jelentése szerint Horvátország középtávon az adósság fenntarthatóságát érintő magas fokú kockázattal néz szembe. Míg hosszú távon a népesség elöregedéséhez köthető kiadások prognosztizált csökkenése miatt a kockázat alacsonynak mondható, a szociális juttatások arányának alacsony szintje és prognosztizált további csökkenése aggályokat vet fel a nyugdíjrendszer megfelelő voltát illetően. Összességében elengedhetetlen, hogy Horvátország olyan határozott növekedésbarát konszolidációs stratégiát kövessen, amely megoldást keres az adósság középtávú fenntarthatóságát övező nagymértékű kockázatokra. Mindennek a fiskális irányítási rendszer olyan irányú átalakításával kell párosulnia, amely javítja az állami kiadások hatékonyságát, ami viszont megteremti a fiskális politikai irányítás tartós javulásához nélkülözhetetlen feltételeket.

A 2014. május 19. és 2016. május 18. közötti kétéves referencia-időszakban a horvát kuna nem vett részt az ERM–II-ben, hanem rugalmas árfolyamrendszerben kereskedtek vele, amely szűk sávban irányított lebegtetés formájában valósult meg. Az euróval szembeni árfolyam-alakulást tekintve a referencia-időszakot átlagban alacsony volatilitás jellemezte. Az árfolyam 2016. május 18-án 7,488 kuna volt az euróhoz képest, tehát a 2014. májusi átlagos szintnél 1,4%-kal erősebb. Az elmúlt évtizedben javult a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg, míg a nettó külföldi kötelezettségállományok továbbra is nagyok.

A 2015 májusa és 2016 áprilisa közötti referencia-időszakban a horvát hosszú lejáratú kamatok átlagosan 3,7%-on, tehát a kamatra vonatkozó konvergenciakritérium 4,0%-os referenciaüteme alatt tartózkodtak. A hosszú lejáratú kamatok 2009 óta csökkennek, ahogy a 12 havi átlagos ütemek 8% körüli értékről 4% alá gyengültek.

A fenntartható konvergencia számára kedvező környezet megteremtéséhez Horvátországban stabilitásorientált gazdaságpolitikára és széleskörű szerkezeti reformokra van szükség. Ami a makrogazdasági egyensúlyi problémákat illeti, az Európai Bizottság a korai figyelmeztető mechanizmus keretében készített 2016. évi jelentésében Horvátországot a mélyrehatóan elemzendő országok közé választotta, megállapítva, hogy az ország túlzott mérvű makrogazdasági egyensúlyi problémákkal küzd. A szerkezeti reformok terén meglehetősen sokféle területen sürgősen átalakításokra van szükség annak érdekében, hogy javuljon az intézményi és vállalati környezet, élénküljön a termékpiaci verseny, csökkenjenek a munkaerő-piaci egyenlőtlenségek, és fokozódjon a közigazgatási és az igazságszolgáltatási rendszer hatékonysága. Jelentős erőfeszítéseket kell tenni emellett Horvátországban az EU-s források igen gyenge felhasználásának javításában is.

A horvát jogszabályok még nem teljesítik maradéktalanul a központi banki függetlenségről szóló követelményeket. Horvátország eltéréssel rendelkező EU-tagállam, ezért meg kell felelnie a Szerződés 131. cikkében rögzített valamennyi alkalmazkodási követelménynek.

4.4 Magyarország

2016 áprilisában Magyarország HICP-vel mért 12 havi átlagos inflációja 0,4%-on, tehát az árstabilitási kritérium 0,7%-os referenciaértéke alatt volt. Az elmúlt tíz évben az ütem viszonylag széles sávban belül, -0,3% és 7,9% között ingadozott, az időszak átlagos üteme pedig 3,8% volt, ami megemelkedettnek mondható. Előretekintve a magyarországi inflációs konvergencia fenntarthatósága hosszabb távon aggályos. A felzárkózási folyamat valószínűleg pozitív inflációs különbözeteket eredményez az euroövezettel szemben. A túlzott mérvű árcsökkentés és makrogazdasági egyensúlyi problémák felhalmozódásának megelőzése érdekében a felzárkózást megfelelő gazdaságpolitikai intézkedésekkel kell támogatni.

2015-ben Magyarország államháztartási hiánya megfelelt a maastrichti kritériumnak, államadóssága ugyanakkor meghaladta a referenciaértéket.

Magyarország 2013 óta áll a Stabilitási és Növekedési Paktum prevenciós ágának hatálya alatt. Az Európai Bizottság 2016. tavaszi európai gazdasági előrejelzése szerint a 2016–17-es időszakban nagy a kockázata annak, hogy jelentős lesz az eltérés a középtávú cél felé vezető kiigazítási pályától. Magyarország esetében hosszú távon nem áll fenn a fiskális stresszhelyzet kialakulásának kockázata, középtávon pedig közepes kockázat állapítható meg. Az öregedő népesség kihívást jelent az államháztartás fenntarthatósága szempontjából. Olyan határozott előrelépésekre van szükség a középtávú cél felé, amelyek megfelelnek a prevenciós ág követelményeinek, valamint a fiskális irányítási rendszer reformjára is szükség van ahhoz, hogy középtávon garantálható legyen az államháztartás fenntarthatósága.

A 2014. május 19-től 2016. május 18-ig terjedő kétéves referencia-időszakban a magyar forint nem vett részt az ERM–II-ben, hanem rugalmas

árfolyamrendszerben kereskedtek vele. Az euróval szembeni átlagos árfolyam-alakulást tekintve a referencia-időszakot átlagban viszonylag nagy volatilitás jellemezte. Az árfolyam 2016. május 18-án 316,05 forint volt az euróval szemben, ami a 2014. májusi átlagos szintnél 3,8%-kal gyengébb. Az elmúlt évtizedben markánsan javult Magyarország folyó fizetési és a tőkemérlege, ami kissé csökkentette a még mindig jelentős nettó külföldi kötelezettségállományokat.

A 2015 májusa és 2016 áprilisa közötti referencia-időszakban a magyar hosszú lejáratú kamatok átlagosan 3,4%-on álltak, tehát a kamatra vonatkozó

konvergenciakritérium 4,0%-os referenciaüteme alá estek. A hosszú lejáratú kamatok 2009 óta csökkennek, ahogy a 12 havi átlagos ütemek a 9% fölötti szintről 4% alá gyengültek.

A fenntartható konvergencia számára kedvező környezet megteremtéséhez Magyarországnak stabilitásorientált gazdaságpolitikára és átfogó strukturális reformokra van szüksége.

Ami a makrogazdasági egyensúlyi problémákat illeti, az Európai Bizottság a korai figyelmeztető mechanizmus keretében készített 2016. évi jelentésében Magyarországot a mélyrehatóan elemzendő országok közé sorolta, megállapítva, hogy az ország nem küzd makrogazdasági egyensúlyi problémákkal. Ugyanakkor javára válna az országnak, ha szerkezeti reformokat hajtana végre a magánszektor által generált növekedés elősegítése érdekében, így például javítana az intézmények irányítási rendszerén, csökkentené a bürokráciát és a túlzott adóterhet, valamint ösztönözné a magánszektorba való hitelkiáramlást.

A magyar jog még nem felel meg maradéktalanul a jegybanki függetlenségre, a monetáris finanszírozás tilalmára, az euro egységes helyesírására, valamint az eurorendszerbe történő jogi integrálódásra vonatkozó követelményeknek.

Magyarország eltéréssel rendelkező EU-tagállam, ezért meg kell felelnie a Szerződés 131. cikkében rögzített valamennyi alkalmazkodási követelménynek.

4.5 Lengyelország

2016 áprilisában Lengyelország HICP-vel mért 12 havi átlagos inflációja -0,5% volt, ami jóval az árstabilitási kritérium 0,7%-os referenciaértéke alatt van. Az

elmúlt tíz évben az ütem viszonylag széles sávon belül, -0,7% és 4,3% között ingadozott, az időszak átlaga pedig 2,3% volt, ami mérsékeltnek mondható. Előretekintve az inflációs konvergencia fenntarthatósága hosszabb távon aggályos. A felzárkózási folyamat valószínűleg pozitív inflációs különbségeket eredményez az euroövezettel szemben. A túlzott mérvű ároldali nyomás és makrogazdasági egyensúlyi problémák felhalmozódásának megelőzése érdekében a felzárkózást megfelelő gazdaságpolitikai intézkedésekkel kell támogatni.

Lengyelország államháztartási hiánya és adóssága 2015-ben megfelelt a

maastrichti kritériumoknak. Az ország 2015 óta a Stabilitási és Növekedési Paktum prevenció ágának hatálya alatt áll. Az ECOFIN Tanács 2015 júniusában hatályon kívül helyezte a túlzott hiány miatt indított eljárást annak ellenére, hogy a hiány meghaladta a referenciaértéket. Ezt azzal indokolták, hogy a GDP-arányos államadósság 60% alatt volt, és a referenciaérték fölötti túlzott hiány kicsi, és magyarázható a lezajlott nyugdíjreform nettó költségével. Az Európai Bizottság 2016. tavaszi gazdasági előrejelzése a középtávú cél felé vezető kiigazítási pályától való jelentős eltérés kockázatát jelzi. Ráadásul közép- és hosszú távon Lengyelország a fiskális helyzet fenntarthatóságát tekintve közepes kockázatokkal szembesül. Elengedhetetlen tehát ezen a téren a középtávú cél felé tett előrehaladás a prevenció ág követelményeinek megfelelően, hogy közép- és hosszú távon szilárd legyen az államháztartás.

A 2014. május 19-től 2016. május 18-ig terjedő kétéves referencia-időszakban a lengyel zloty nem vett részt az ERM-II rendszerben, hanem rugalmas

árfolyamrendszerben kereskedtek vele. Az euróval szembeni árfolyam-alakulást a referencia-időszakban átlagban viszonylag nagy volatilitás jellemezte. A lengyel zloty euróval szembeni árfolyama 2016. május 18-án 4,3885 volt, ami a 2014. májusi átlagos szintnél 5,0%-kal gyengébb. Az elmúlt évtizedben javult a folyó fizetési és a tőkémérleg, míg az ország nettó külső kötelezettségállományai továbbra is nagyok.

A 2015 májusa és 2016 áprilisa közötti referencia-időszakban a lengyelországi hosszú lejáratú kamatok átlagosan 2,9%-on, tehát a kamatra vonatkozó 4,0%-os konvergenciaütem alatt álltak.

A hosszú lejáratú kamatok 2009 óta csökkennek, ahogy a 12 havi átlagos ütemek megközelítőleg 6%-ról 3% alá gyengültek.

A fenntartható konvergencia számára kedvező környezet megteremtéséhez Lengyelországnak stabilitásorientált gazdaságpolitikára, a pénzügyi stabilitást garantáló intézkedésekre és célzott szerkezeti reformokra van szüksége.

Ami a makrogazdasági egyensúlyi problémákat illeti, az Európai Bizottságnak a korai figyelmeztető mechanizmus keretében készült 2016. évi jelentésében Lengyelországot nem választották azon országok közé, amelyekről mélyrehatóbb elemzést kívánnak készíteni. A bankszektorban a gazdasági növekedéshez való megfelelő hozzájárulásának biztosításához elengedhetetlen a jelenlegi szilárd pénzügyi helyzet megőrzése; a gazdasági növekedést a termékpiacon versenyt élénkítő, megfelelően célzott szerkezeti reformokkal, valamint az innováció, a privatizáció és az infrastruktúramodernizálás felgyorsításával kell támogatni.

A lengyel jogszabályok még nem felelnek meg maradéktalanul a központi banki függetlenségre, a bizalmas adatkezelésre, a monetáris finanszírozás tilalmára, valamint az eurorendszerbe történő jogi integrálódásra vonatkozó követelményeknek. Lengyelország eltéréssel rendelkező EU-tagállam, ezért meg kell felelnie a Szerződés 131. cikkében rögzített valamennyi alkalmazkodási követelménynek.

4.6 Románia

2016 áprilisában Románia HICP-vel mért 12 havi átlagos inflációja -1,3%-kal jóval az árstabilitási kritérium 0,7%-os referenciaértéke alatt volt. Az elmúlt tíz évben az ütem viszonylag széles sávon belül, -1,3% és 8,5% között ingadozott, az időszak átlaga pedig 4,5% volt, ami megemelkedettnek mondható. Előretekintve az inflációs konvergencia fenntarthatósága hosszabb távon aggályos. A felzárkózási folyamat valószínűleg pozitív inflációs különbözeteket eredményez az euroövezettel szemben. A túlzott mérvű árcsökkentés és makrogazdasági egyensúlyi problémák felhalmozódásának megelőzése érdekében a felzárkózást megfelelő gazdaságpolitikai intézkedésekkel kell támogatni.

Románia államháztartási hiánya és államadóssága 2015-ben megfelelt a maastrichti kritériumoknak. Az ország 2013 óta a Stabilitási és Növekedési Paktum prevenciós ágának hatálya alatt áll. Az Európai Bizottság 2016. tavaszi, európai gazdasági előrejelzése szerint Románia 2013 óta teljesíti a középtávú célját, de mind 2016-ban, mind 2017-ben fennáll a kockázata, hogy jelentősen eltér ettől. Mindezek mellett a tervezett expanzív fiskális intézkedések 2017-ben várhatóan a GDP-arányos 3%-os küszöb fölé tolják a hiányt, az adósságot pedig felfelé irányuló pályára helyezik. Az Európai Bizottság 2015. évi fiskális fenntarthatósági jelentése középtávon nagy, hosszú távon pedig közepes fenntarthatósági kockázatokat jelez, amelyek részben az egészségüggyel és hosszú távú ellátással/gondozással kapcsolatos költségekkel függenek össze. Az államháztartás fenntarthatóságának megőrzése érdekében az említett területeken további reformokra és olyan körültekintő fiskális politikára van szükség, amely gondoskodik a középtávú célhoz való gyors visszatérésről.

A 2014. május 19. és 2016. május 18. közötti kétéves referencia-időszakban a román lej nem vett részt az ERM-II-ben, hanem rugalmas árfolyamrendszerben kereskedtek vele, amely szűk sávban irányított lebegtetés formájában valósult meg. A lejnek az euróval szembeni átlagos árfolyam-alakulását a referencia-időszakban átlagban viszonylag nagy volatilitás jellemezte. Az euróval szembeni árfolyam 2016. május 18-án 4,4990 lej volt, ami a 2014. májusi átlagos szintnél 1,7%-kal gyengébb. Az elmúlt évtizedben javult a folyó fizetési és a tőkemérleg, míg a nettó külső kötelezettségállományok a fokozatos gyengülés ellenére továbbra is nagyok.

A 2015 májusa és 2016 áprilisa közötti referencia-időszakban a romániai hosszú lejáratú kamatok átlagosan 3,6%-on, tehát a kamatra vonatkozó 4,0%-os konvergenciakritérium alatt voltak. A hosszú lejáratú kamatok 2009 óta

csökkennek, ahogy a 12 havi átlagos ütemek a mintegy 10% körüli értékről 4% alá gyengültek.

A fenntartható konvergencia számára kedvező környezet megteremtéséhez Romániában stabilitásorientált gazdaságpolitikára és széleskörű szerkezeti reformokra van szükség. Ami a makrogazdasági egyensúlyi problémákat illeti, az Európai Bizottság a korai figyelmeztető mechanizmus keretében készített 2016. évi jelentésében Romániát a mélyrehatóan elemzendő országok közé sorolja, és megállapítja, hogy az ország nem küzd makrogazdasági egyensúlyi problémákkal. Mindazonáltal lehetőség és szükség van az intézményi és vállalati környezet javítását célzó intézkedésekre, a beruházás és a termékpiacon verseny élénkítésére, a fiatalok és a tartós munkanélküliség csökkentésére, valamint a közigazgatás és a bírósági rendszer minőségének és hatékonyságának fokozására. Ennek érdekében is jelentős erőfeszítéseket kell tenni, hogy javuljon Romániában az EU-s források igen gyenge felhasználása.

A román jogszabályok még nem teljesítik maradéktalanul a központi banki függetlenség, a monetáris finanszírozás tilalma, valamint az eurorendszerbe történő jogi integrálódás követelményeit. Románia eltéréssel rendelkező EU-tagállam, ezért meg kell felelnie a Szerződés 131. cikkében rögzített valamennyi alkalmazkodási követelménynek.

4.7 Svédország

2016. áprilisában Svédország HICP-vel mért 12 havi átlagos inflációja 0,9%, tehát az árstabilitási kritérium 0,7%-os referenciaértéke fölött volt. Az elmúlt tíz évben az ütem a 0,2% és 3,4% közötti sávban ingadozott, az időszak átlaga pedig 1,4% volt, ami visszafogottnak mondható. Előretekintve a monetáris politika és a stabilitásorientált intézményrendszer várhatóan tovább támogatja az országban megvalósított árstabilitást.

Svédország államháztartási hiánya és államadóssága 2015-ben megfelelt a maastrichti kritériumoknak. Az ország a Stabilitási és Növekedési Paktum 1998. évi hatályba lépése óta a prevenció ág hatálya alatt áll. Az Európai Bizottság 2016. tavaszi gazdasági előrejelzése szerint Svédország várhatóan betartja az előrejelzési időszakban a középtávra kitűzött költségvetési célt. Adósságfenntarthatósági szempontból az ország közép-, illetve hosszú távon alacsony, illetve közepes kockázatokkal szembesül, amelyek elsősorban a hosszú távú ellátás kiadásaiban prognosztizált emelkedéséhez kapcsolódnak. Ennek a területnek a reformja és a középtávú cél változatlan betartása biztosítaná az elkövetkező években a tartósan szilárd államháztartással jellemezhető helyzet további javulását.

A 2014. május 19-től 2016. május 18-ig terjedő kétéves referencia-időszakban a svéd korona nem vett részt az ERM-II-ben, hanem rugalmas árfolyamrendszerben kereskedtek vele. Az euróval szembeni árfolyam-alakulást a referencia-időszakban átlagban viszonylag nagy volatilitás jellemezte. Az árfolyam 2016. május 18-án 9,3525 korona volt az euróhoz képest, ami a 2014. májusi

átlagos szintnél 3,6%-kal gyengébb. Az elmúlt tíz évben Svédország folyó fizetési mérlegén nagymértékű többlet keletkezett, amihez rendszerint viszonylag kicsi negatív nettó nemzetközi befektetési pozíció járult.

A 2015 májusa és 2016 áprilisa közötti referencia-időszakban a svéd hosszú lejáratú kamatok átlagosan 0,8%-on, tehát jóval a kamatra vonatkozó konvergenciakritérium 4,0%-os referenciaértéke alatt voltak. A hosszú lejáratú kamatok 2009 óta csökkennek, ahogy a 12 havi átlagos ütemek a 3% fölötti értékről 1% alá gyengültek.

A fenntartható konvergenciához szükséges környezet fenntartásához Svédországban a stabilitásorientált gazdaságpolitika továbbvitelére, célzott szerkezeti reformokra és a pénzügyi stabilitást védő intézkedésekre van szükség. Ami a makrogazdasági egyensúlyi problémákat illeti, az Európai Bizottság a korai figyelmeztető mechanizmus keretében készített 2016. évi jelentésében Svédországot a mélyrehatóan elemzendő országok közé sorolja, és megállapítja, hogy az országban makrogazdasági egyensúlyi problémák tapasztalhatók. Ezzel összefüggésben határozott erőfeszítésekre van szükség azoknak a makrogazdasági stabilitási kockázatoknak a kezeléséhez, amelyek a lakáspiac folyamatos felfutásából és a magánszektor magas eladósodottsági szintjéből erednek.

A svéd jogszabályok még nem teljesítik maradéktalanul a központi banki függetlenségre, a monetáris finanszírozás tilalmára és az eurorendszerbe történő jogi integrálódásra vonatkozó követelményeket. Svédország eltéréssel rendelkező EU-tagállam, ezért meg kell felelnie a Szerződés 131. cikkében rögzített valamennyi alkalmazkodási követelménynek. A Szerződés értelmében Svédország 1998. június 1-jétől kötelezettséget vállalt arra, hogy az országos jogszabályalkotás során az eurorendszerbe való integrálódás felé törekszik. A svéd hatóságok ez idáig nem tettek törvényhozói lépéseket az ebben és az előző jelentésekben bemutatott összeegyeztethetetlen elemek felszámolására.

Rövidítések

Ország

BE	Belgium	HR	Horvátország	PL	Lengyelország
BG	Bulgária	IT	Olaszország	PT	Portugália
CZ	Cseh Köztársaság	CY	Ciprus	RO	Románia
DK	Dánia	LV	Lettország	SI	Szlovénia
DE	Németország	LT	Litvánia	SK	Szlovákia
EE	Észtország	LU	Luxemburg	FI	Finnország
IE	Írország	HU	Magyarország	SE	Svédország
GR	Görögország	MT	Málta	UK	Egyesült Királyság
ES	Spanyolország	NL	Hollandia	US	Egyesült Államok
FR	Franciaország	AT	Ausztria		

A közösségi gyakorlatnak megfelelően a jelentés az EU-tagállamok neveinek felsorolásánál a nemzeti nyelvek szerinti országnevek betűrendjét követi.

Egyéb

BIS	Nemzetközi Fizetések Bankja (Bank for International Settlements)	ILO	Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (International Labour Organization)
EDP	Túlzott hiány esetén követendő eljárás (excessive deficit procedure)	IMF	Nemzetközi Valutaalap (International Monetary Fund)
EER	Effektív árfolyam (effective exchange rate)	KBER	Központi Bankok Európai Rendszere (European System of Central Banks)
EKB	Európai Központi Bank	MIP	Makrogazdasági egyensúlyhiány-eljárás (macroeconomic imbalance procedure)
EMI	Európai Monetáris Intézet (European Monetary Institute)	MPI	Monetáris pénzügyi intézmény (monetary financial institution)
ERKT	Európai Rendszerkockázati Testület (European Systemic Risk Board)	NKB	Nemzeti központi bank (national central bank)
ERM	Árfolyam-mechanizmus (exchange rate mechanism)	OECD	Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Cooperation and Development)
ESA 2010	Nemzeti számlák európai rendszere 2010 (European System of Accounts 2010)	SSM	Egységes felügyeleti mechanizmus (Single Supervisory Mechanism)
EU	Európai Unió	TSCG	Szerződés a gazdasági és monetáris uniósbeli stabilitásról, koordinációról és kormányzásról (Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union)
EUR	Euro		
GDP	Bruttó hazai termék (gross domestic product)		
GMU	Gazdasági és Monetáris Unió (Economic and Monetary Union)		
HICP	Harmonizált fogyasztóiár-index (Harmonised Index of Consumer Prices)		

A táblázatokban alkalmazott konvenciók

- nem létező adat/nem releváns adat
- . az adat jelenleg nem áll rendelkezésre

© Európai Központi Bank (2016)

Postacím 60640 Frankfurt am Main, Németország
Telefonszám +49 69 1344 0
Weboldal www.ecb.europa.eu

Minden jog fenntartva. A kiadvány sokszorosítása oktatási és nem kereskedelmi célból, a forrás feltüntetésével megengedett. A jelentésben szereplő adatgyűjtés lezárásának időpontja: 2016. május 18.

ISSN	1725-9614 (epub)	DOI	10.2866/5389 (epub)
ISSN	1725-9614 (html)	DOI	10.2866/53650 (html)
ISSN	1725-9614 (online)	DOI	10.2866/736678 (online)
ISBN	978-92-899-2305-7 (epub)	EU catalogue No	QB-AD-16-001-HU-E (epub)
ISBN	978-92-899-2298-2 (html)	EU catalogue No	QB-AD-16-001-HU-Q (html)
ISBN	978-92-899-2294-4 (online)	EU catalogue No	QB-AD-16-001-HU-N (online)